

Biblioteca POLIS

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU Vol. 81 (2021) Nr. 2

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is on the top line and "Polis" is on the bottom line, both centered.

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 81 (2021) Nr. 2 (serie nouă)

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

dr. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*)

Revista este editată cu suportul financiar al Primăriei Municipiului Chișinău, sub egida Direcției cultură a Consiliului municipal Chișinău.

Aprobat de Consiliul științific-editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Secretar general de redacție:

dr. Nadejda IVANOV

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VÂRLAN

CUPRINS

EDITORIAL

- Ivan PILCHIN*
Arta de a recomanda o carte 5

STUDII ȘI CERCETĂRI

- Natalia GOIAN*
Principiile de descriere bibliografică: ce s-a schimbat? 7

TEORIE ȘI PRACTICĂ

- Loredana STANCIU*
Dezvoltarea serviciilor în bibliotecile publice. 24
- Olesea DOBREA*
Calitatea serviciilor în bibliotecile universitare: o sinteză pe baza publicațiilor din anii 2014-2020 34

DOSAR: „MASCA SUNT EU” (II)

- Masca și teatru: interviu cu Petre Băcioiu
(*consemnare de Elena TARAGAN*) 48
- Masca în politică: interviu cu Victor JUC
(*consemnare de Liliana JUC*) 61
- Carolina DODU-SAVCA*
Textul... ca mască (fragment din lecția publică) 62
- Маргарита ЩЕЛЧКОВА*
«Я в тайну маски, кажется, проник»: маска в русской поэзии
XIX-XX веков. 74
- „Masca: atunci și acum”. Ancheta proiectului „Dialogurile Bibliotecii”
(Mihail Vakulovski, Radu Vancu, Tudor Crețu, Raluca Selejan, Maria
Pilchin) (*consemnare de Alexandru VAKULOVSKI*) 85

PROGRAME ȘI EVENIMENTE

- Săptămâna creativității și inovației la Biblioteca Municipală „B.P.
Hasdeu”, ediția a VII-a (*consemnare de Elena TARAGAN*) 89
- Gala Premiilor BM „B.P. Hasdeu” pentru debut în literatură
(*consemnare de Raia ROGAC*) 99

NICOLAE DABIJA: IN MEMORIAM

- Raia ROGAC*
A plecat la biblioteca Domnului din Ceruri: in memoriam Nicolae
Dabija 106

<i>Liliana JUC</i>	
Gânduri din cărți	114
Lansare-conferință „Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre” (<i>Consemnare de Elena TARAGAN</i>)	118

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

<i>Maria PILCHIN</i>	
Oblomovismul ca personaj în mileniul trei	122
<i>Elena PRUS</i>	
<i>Machiavellismus redivivus</i> în structura cunoașterii psihologice contemporane	125

REVISTA PRESEI

(<i>Rubrică susținută de Natalia ZAVTUR</i>)	130
--	-----

ARTA DE A RECOMANDA O CARTE

*Ivan PILCHIN,
redactor-șef*

De câțiva ani buni, Bill Gates, cunoscutul antreprenor și filantrop american, unul dintre fondatorii companiei Microsoft (ale cărei produse digitale le utilizez în timp ce scriu acest text), recomandă, în ajunul sărbătorilor de iarnă sau pentru perioada estivală, o selecție din 5 cărți care l-au impresionat de-a lungul anului. Sunt volume de ficțiune, istorie sau de popularizare a științei. Cărți cu subiecte variate care solicită un cititor entuziasmat de cunoaștere și deschis spre problemele actuale ale umanității.

Urmărindu-l pe Bill Gates, în ipostaza sa de cititor, urmărim, de fapt, nu doar un *trendsetter* de pe piața globală de carte, ci și tendințele magistrale ale timpului, idei și valori care conturează mentalitatea colectivă a momentului. Căci, probabil, în condițiile lumii moderne, o recomandare de carte din partea lui Bill Gates, un *influencer*, a cărui autoritate și imagine publică îi asigură încrederea unui auditoriu aproape global, devine mai mult decât o sinceră împărtășire a experienței de lectură, ci, inevitabil, și un program umanist și iluminist conștient asumat. Câți cititori vor urma recomandările lui Bill Gates? Cu siguranță, foarte mulți. Care va fi, prin urmare, impactul cărților? Enorm!

Și totuși, înainte să devină persoana care recomandă cărți, Bill Gates, așa cum mărturisește el însuși într-un interviu pentru *The New York Times*, a fost și continuă să fie un atent colecționar al recomandărilor celorlalți, ceea ce, să recunoaștem, e o calitate notabilă:

„Mereu mi-a plăcut să primesc recomandări de la alți oameni, chiar și când eram mic. Obişnuiam să-mi întreb profesorii despre cărțile lor preferate și parcurgeam listele pe care mi le dădeau. Și bibliotecara școlii noastre obișnuia să-mi sugereze lucruri de citit. Ea îmi dădea adesea cărți destinate copiilor mai mari decât mine, ceea ce era foarte interesant pentru mine.”

Un asemenea dialog, prin cărți, încurajarea și satisfacerea curiozității este, cred, un lucru esențial nu doar în formarea unui intelectual sau a unui inovator cult, ci și a unei comunități inteligente care mizează pe inovații și cultură. Reușind să citească anual în jur de 50 de volume și povestind despre acestea, Bill Gates susține astfel, prin exemplul propriu, programele educaționale sprijinite de el în cadrul Fundației Gates. Vocația și individualitatea celui care citește, însă, prevalează și rămâne hotărâtoare:

„Cărțile, cred că, sunt una dintre cele mai bune modalități de a învăța despre lume, așa că îmi place să citesc lucruri care mă învață ceva nou. Lista mea de lectură include mereu o mulțime de cărți de istorie și știință. (...) Citesc doar câteva romane în fiecare an. De obicei, ajung să-mi placă, așa că poate ar trebui să încerc să citesc mai multe.”

Fenomenul recomandărilor de carte a luat astăzi amploare și merită un studiu aprofundat. Bloggeri sau vloggeri, edituri sau reviste, instituții de învățământ sau cele de cultură propun sau sugerează, recomandă sau comentează, interpretează sau compară, într-o manieră obiectivă sau subiectivă, dezinteresată sau cointerresată, competentă sau superficială, cărți, multe cărți, foarte multe cărți. Asigurând, bineînțeles, astfel circuitul ideilor, făcând mize, perpetuând, facilitând și stimulând comunicarea culturală.

Arta recomandării de carte poate și merită a fi învățată de-a lungul întregii vieți. Oricare ar fi cărțile recomandate, ele ar putea deveni niște punți foarte intime și totodată destul de trainice, bazate pe încredere, responsabilitate și empatia dintre cei care recomandă și cei care acceptă recomandarea. Ar putea, dar nu e și obligatoriu să devină.

Un rol special în trasarea acestor punți între oameni și cărți revine bibliotecarilor. Așa cum s-a întâmplat și în cazul lui Bill Gates care a acceptat provocarea bibliotecarei din școala sa de a citi cărți „destinate copiilor mai mari decât mine”. Ne rămâne doar să ne imaginăm acea bibliotecară și acele cărți recomandate de ea micului Bill. Poate, și altor colegi de-ai săi. Care însă a fost numărul elevilor care au urmat recomandările acelei bibliotecare? Cu siguranță, mare. Care este efectul acelor recomandări? Cel puțin, în cazul lui Bill Gates, enorm!

PRINCIPIILE DE DESCRIERE BIBLIOGRAFICĂ: CE S-A SCHIMBAT?

Natalia GOIAN,
dr. în biblioteconomie, conf. univ.

Importanța descrierii bibliografice este incontestabilă. După cum este argumentat în *Ediția unificată*, aprobată de Comitetul Permanent al Secțiunii de Catalogare al IFLA, *Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată (ISBD)* este destinată să servească drept standard principal pentru promovarea controlului bibliografic universal, adică să facă disponibile în mod universal și rapid, într-o formă acceptabilă pe plan internațional, date bibliografice de bază pentru toate resursele publicate în toate țările.

Este actuală și astăzi afirmația lui Dan Matei care spunea că „fără îndoială, se petrece în lume o reformă profundă a cataloagelor. De la ce se cataloghează, ajungând la cum se caută în cataloage și cum arată înregistrările catalografice, practic totul se pune în discuție” [10]. După părerea autorului, factorii majori care au produs această situație sunt factorii tehnologic și social.

Datorită muncii enorme depusă de un grup de autori, colaboratori ai Bibliotecii Naționale a României (Cristina Răluca Man, Aurelia Mircescu, Nicoleta Rahme, Andreea Elena Răsboiu, Emilian Tudor), avem „Descrierea bibliografică internațională standardizată” tradusă în limba română.

Informatizarea cataloagelor, care a început prin anii '60 în țările mari, cât și internetizarea lor în anii '90, au produs schimbări esențiale în catalogare. Important este și factorul social, care este caracterizat prin creșterea numărului de publicații, cât și prin diversitatea acestora.

Nivelul performant al regulilor de catalogare astăzi se datorează, în mare măsură, organismelor internaționale IFLA, ISO, Comitetului Tehnic nr.1 la nivel național. Trebuie de menționat că regulile contemporane de descriere bibliografică s-au format pe

parcursul a mai multe veacuri. Însă în acest articol nu ne vom concentra pe etapele evoluării descrierii bibliografice, deoarece sunt publicații care ne introduc în istoria temei [6]. Scopul principal al acestei publicații este de a familiariza bibliotecarii cu schimbările produse în ultimii ani în domeniul catalogării. Se cade, totuși, să facem o remarcă: domeniul catalogării în bibliotecile din Republica Moldova este cu mari restanțe. Este cazul să recunoaștem că organismele indicate să țină pasul cu schimbările pe plan internațional sunt în așteptarea când specialiștii din România vor traduce standardele, le vor tălmăci și după ce vor mai gândi, poate, ceva vor întreprinde.

Pentru a înțelege mai bine nivelul schimbărilor produse pe plan internațional este necesar să parcurgem cele mai importante etape în modificarea principiilor de descriere bibliografică.

Una dintre etapele principale este Conferința internațională privind principiile de catalogare, organizată de IFLA și subvenționată de Council on Library Resources (SUA) și UNESCO, care s-a desfășurat la Paris, la sediul UNESCO, în perioada 9-18 octombrie 1961. Scopul Conferinței a fost realizarea unui acord general asupra principiilor de catalogare. La Conferință au participat 105 delegați, reprezentând 53 de țări și 12 organizații internaționale nonguvernamentale. Interesul participanților a fost reținut de Proiectul de expunere a principiilor de catalogare, al cărui text final – de mare importanță pentru viitorul cooperării și schim-

---

Se cade, totuși, să facem o remarcă: domeniul catalogării în bibliotecile din Republica Moldova este cu mari restanțe. Este cazul să recunoaștem că organismele indicate să țină pasul cu schimbările pe plan internațional sunt în așteptarea când specialiștii din România vor traduce standardele, le vor tălmăci și după ce vor mai gândi, poate, ceva vor întreprinde.

---

bului internațional de documente și informații – a fost aprobat de majoritatea participanților (numai dispozițiile privind catalogarea culegerilor au fost adoptate cu multă rezervă: 35 de voturi „pentru”, 22 „împotriva” și 2 „abțineri”).

Expunerea de principii definea regulile fundamentale care trebuie aplicate la alegerea și forma vedetelor și a cuvintelor de înregistrare în cataloagele alfabetice pe autori și titluri de lucrări anonime.

În rezoluția Conferinței, delegațiilor naționale oficiale și comitetelor naționale participante se cerea să asigure difuzarea *Expunerii principiilor* în rândul tuturor celor interesați (bibliotecari, editori,

librari etc.), să fie luate toate măsurile necesare pentru ca regulile de catalogare din toate țările să fie întocmite sau revizuite atât cât va fi posibil, în conformitate cu principiile fixate de Conferință și pentru ca redactarea bibliografiilor naționale să se facă conform acestor principii.

Organizațiile internaționale nonguvernamentale au fost invitate să facă cunoscut membrilor săi naționali textul expunerii principiilor. Pe de altă parte, secretariatul Conferinței și-a asumat obligația de a comunica textul documentului final tuturor țărilor și organizațiilor internaționale care nu au participat la lucrările conferinței. Principiile pariziene vor fi aplicate cu fidelitate în cazul cataloagelor care înregistrează fondurile bibliotecilor mari; utilizarea lor pentru cataloagele altor biblioteci va suporta însă modificări.

Proiectele pe care Comitetul organizatoric urma să le coordoneze – așa cum ele au fost enunțate de Conferință – sunt următoarele:

- expunere a practicilor naționale privind descrierile în catalog a numelor de state și de alte autorități teritoriale, sub forma adoptată pentru descrierile din cataloage, în conformitate cu numele oficiale utilizate de autorități – cu echivalentul lor în principalele limbi ale lumii;
- o listă a titlurilor uniforme pentru clasici anonimi ai fiecărei țări cu echivalentele lor în limbile celorlalte țări;
- o listă a categoriilor de publicații care pot fi catalogate sub o vedetă convențională.

Apreciind utilitatea listelor de vedete uniforme (de ex.: numele autorilor clasici greci și latini, numele principalilor autori – colectivitate din fiecare țară; numele organizațiilor internaționale importante etc.), Conferința a recomandat realizarea (cu titlu experimental) a unui anumit număr dintre acestea. Țărilor care aparțin aceluiași grup lingvistic li s-a propus să înceapă consultări în vederea uniformizării descrierii numelor de persoană. La rândul său, IFLA a acceptat îndemnul de a studia împreună cu alte organizații internaționale automatizarea operațiilor de catalogare. În legătură cu acest aspect, a fost apreciat ca pozitiv începutul de colaborare între IFLA și ISO în problema ce ține de referințele bibliografice și a transliterării. O ediție adnotată a lucrărilor Conferinței a fost publicată de către IFLA în colaborare cu UNESCO, în 1971. Lucrarea, intitulată *Annotated Edition With Examples of the Paris*

Statement of Principles, reprezintă o contribuție esențială în domeniul standardizării internaționale în domeniile bibliografiei, documentării și terminologiei.

Rezultatele practice ale Conferinței, după cinci ani de la adoptarea Expunerii de principii, au fost analizate de A. H. Chaplin, președintele Comisiei de catalogare a IFLA, într-un articol publicat în *Buletin de L'UNESCO a l'intention des biblioteque*. Datele de care se folosește autorul au fost extrase din rapoartele primite de biroul Comitetului de organizare, care a fuzionat – la un an de la încheierea Conferinței – cu comisia de specialitate de la IFLA. Fiecare cod de clasificare, nou sau revizuit, apărut după conferințe, scrie A. H. Chaplin, marchează o etapă superioară spre unificarea tehnicilor. Primul din seria codurilor complet revizuite în lumea „principiilor” este cel spaniol: *Instrucciones para la redacción del catálogo alfabético de autores y obras anónimas en las bibliotecas públicas del estado*. De asemenea, noua ediție a codului național bulgar, apărută în 1962, este inspirată de același document. Regulile de catalogare anglo-americane nou-apărute, *Anglo-American cataloguing rules*, în lucru de prin 1940, au putut fi definitivitate numai în urma conferinței – afirmă pe bună dreptate expertul IFLA – ce reprezintă acceptarea de către R. F. Germania și celelalte țări, fidele tradițiilor metodelor de catalogare preconizate de Preussische Instruktionen, a conceptului de autor colectiv. Ca urmare a acestei acceptări, *Verein Deutscher Bibliothekare* a publicat – ca prim element al unui cod german revizuit – un ansamblu de reguli privind descrierea sub „colectivitate” (nu figurează termenul de autor colectiv), precum și noile reguli de clasificare alfabetică a titlurilor, *Regeln für die alphabetische Katalogisierung, Feilentwurf*. „Aceste reguli, scrie A. H. Chaplin, sunt rezultatul unor concepții noi, deosebit de clare în problema descrierii la autorul colectivității, evitând cele mai multe ambiguități care există atât în „Principii”, cât și în unele coduri anterioare ce au introdus noțiunea de autor colectivitate”. La fel, Germania și-a revizuit regulile de catalogare în conformitate cu Principiile adoptate la Paris. Măsuri similare s-au luat și în Austria, Cehia, Franța, Iugoslavia, Polonia, Portugalia, Slovacia, Ungaria și țările scandinave.

Imediat după conferința de la Paris, întreaga configurație a programului UNESCO a fost modificată, încât să se realizeze cât mai multe din recomandările Conferinței. Deci, putem afirma că principiile generale de descriere bibliografică adoptate la această

conferință au servit drept bază comună pentru viitoarele reguli naționale de catalogare. Aproape 20 de țări au publicat și continuă să publice norme de catalogare inspirate de acest document numit *Principiile pariziene*. Conferința de la Paris a servit drept imbold la unificarea principiilor descrierii bibliografice la nivel atât internațional, cât și național.

Creșterea considerabilă a colecțiilor în biblioteci a cauzat diferențierea înregistrărilor bibliografice în diferite țări. Aceasta a servit drept imbold la convocarea unei noi conferințe, care avea drept scop implementarea *Principiilor Pariziene*. Organizată la inițiativa IFLA, Conferința a avut loc în 1969, la Copenhaga (Danemarca). La această conferință au fost prezenți doar experți din domeniul catalogării.

Rezultatul conferinței de la Copenhaga a fost elaborarea unui standard internațional de catalogare *International Standard Bibliographic Description for Monographs* [ISBD(M)], în care urmau să fie stabilite componentele unei descrieri bibliografice, ordinea lor, cât și punctuația. Standardul pentru edițiile monografice a apărut în 1971 și a fost revizuit în 1973. Tot în 1971, este elaborat și ISBD(S) pentru edițiile seriale care, la fel, fiind revizuit, apare în primă ediție în anul 1977. Conferința s-a remarcat prin tendința rezolvării problemelor, ținând cont de prioritatea perspectivelor internaționale față de cele naționale. Mai apoi, pentru a avea posibilitatea de a integra în sistem toate tipurile de documente, au fost elaborate o serie de standarde internaționale pentru diferite tipuri de documente: ISBD(G), ISBD (CM), ISBD(CF), ISBD(A), ISBD(PM), ISBD(ER), ISBD(CR).

Conferința de la Copenhaga din 1969 a căpătat o importanță istorică grație faptului că în cadrul ei a fost recomandată înregistrarea bibliografică standardizată. Rezoluțiile conferinței au adus la crearea concepției controlului bibliografic universal. În recomandările conferinței se spunea că e necesar de a depune eforturi în scopul creării unui sistem internațional de schimb cu informații, în cadrul căruia instituția națională difuzează înregistrarea standardizată a publicațiilor țării sale. Accentul se pune pe bibliografia națională ca sursă a înregistrării bibliografice. Recomandările Conferinței de la Copenhaga au pregătit terenul pentru elaborarea standardelor internaționale de descriere bibliografică (ISBD). Peste opt ani, în cadrul ședințelor Conferinței generale IFLA, comitetul secției de catalogare a luat câteva decizii importante,

printre care și decizia de a revizui o dată la cinci ani toate ISBD-urile. În acest scop a fost organizat un grup, care avea misiunea de a revizui standardele la descrierea bibliografică, de a racorda regulile între diferite ISBD, a facilita munca catalogatorilor în organizarea cataloagelor pentru documentele editate în diferite grafii etc.

La începutul anilor '90 au apărut alte tendințe în optimizarea domeniului de catalogare – reducerea costurilor în realizarea proceselor de catalogare și, cel mai important, acordarea atenției principale utilizatorului. Întru realizarea acestor tendințe, în anul 1990, în colaborare cu secțiile de clasificare-indexare, IFLA a organizat, la Stockholm, un grup de lucru pentru a studia modalitatea realizării înregistrărilor bibliografice, punând în prim plan utilizatorul. Raportul final, aprobat de Secția catalogare, a fost prezentat de către Grupul de lucru FRBR în 1998. Perspectiva difuzării și utilizării recomandărilor în domeniul catalogării, adoptate în cadrul reunirii de la Copenhaga din 1998, reprezintă speranța catalogatorilor în vederea unificării definitive ale tuturor regulilor naționale de descriere bibliografică.

O inițiativă importantă a Secției catalogare și a Serviciului controlului bibliografic o constituie publicarea *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice* (FRBR). În acest document, pentru prima dată, au fost elaborate principiile de realizare a înregistrărilor bibliografice, unde o înregistrare bibliografică trebuie făcută în cel mai larg sens. Aceasta trebuie să conțină nu numai elemente descriptive, ci și puncte de acces, indici de clasificare și adnotări orientate spre a facilita cerințele utilizatorului în scopul depistării informației necesare. Această lucrare aduce o viziune teoretică nouă în ceea ce privește realizarea înregistrărilor bibliografice, precum și terminologia utilizată. FRBR a atins și alte performanțe, deoarece acesta nu ține cont numai de funcțiile catalogului (a regăsi, a selecta), dar și analizează funcțiile datelor bibliografice în înregistrarea de catalog. FRBR nu conține zone și subzone cunoscute de către catalogatori. Totodată sunt introduși termeni noi: „entități”, „atribute”, „lucrare”, „expresie”, „manifestare”, „exemplar”, „concepte”, „evenimente” etc.

Scopul *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice* a fost de a stabili ce informație poate găsi utilizatorul într-o înregistrare bibliografică și cum ar putea utiliza această informație. Am putea spune că acest model de înregistrare bibliografică a servit ca bază teoretică pentru elaborarea normelor și standardelor

ulterioare. Conform terminologiei *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice*, ISBD este aplicată pentru a descrie manifestările, prin descrierea exemplarului din mână ca pe un model al manifestării în ansamblu său. În acest fel, ISBD aplică Declarația Principiilor Internaționale de Catalogare, care stabilește că „o descriere bibliografică trebuie să se bazeze în mod obișnuit pe exemplar ca reprezentant al manifestării”.

În ISBD, agențiile bibliografice naționale sunt îndemnate să pregătească descrieri definitive care „conțin toate elementele obligatorii stabilite în ISBD, în măsura în care informațiile sunt aplicabile resurselor descrise” (a se vedea A.1.3). De asemenea, se recomandă ca bibliotecile care partajează date bibliografice să aplice această practică.

Fiind conștienți de faptul că aceste funcții sunt necesare, inclusiv pentru utilizatori, catalogatorii vor putea stabili elementele obligatorii pentru înregistrarea bibliografică. Important este faptul că accentul a fost pus pe punctul de vedere al beneficiarilor.

O analiză aprofundată a acestui document o găsim în articolul semnat de Victor Dușescu, intitulat *Cerințele Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice. O abordare teoretică a eficienței*. Autorul evidențiază trei mari categorii a entităților bibliografice:

1. produse ale activității intelectuale sau artistice;
2. entități responsabile de crearea sau diseminarea acestor produse sau deținătoare ale lor;
3. entități ce definesc subiectul.

Important este primul grup unde informațiile bibliografice sunt ierarhizate pe patru niveluri, de la abstract la concret. Victor Dușescu subliniază că prima etapă începe cu conceptul abstract de *lucrare*, văzut ca o creație intelectuală sau artistică pură, desprinsă de orice încorporare fizică sau interpretativă. O *lucrare*, la un nivel inferior, capătă o *expresie* – textul într-o anumită limbă, o lucrare muzicală într-o anumită interpretare etc. La rândul său, expresia este materializată într-o anumită *manifestare* (o anumită ediție). Acest al treilea nivel este tocmai cel de care se ocupă catalogatorii în momentul de față. Un ultim nivel, cel pur fizic, este cel *al exemplarului* [3].

Discuțiile care au urmat, au demonstrat că acest model nu este într-un totuț cee ce au așteptat catalogatorii. Mulți catalogatori au fost rezervați în privința schimbării terminologie și nu numai, fiind obișnuiți cu fișierele tradiționale.

O etapă nouă în evoluarea descrierii bibliografice a constituit *Declarația privind Principiile Internaționale de Catalogare*, care este prima reuniune a experților IFLA pentru elaborarea unui *Cod Internațional de Catalogare*, după 40 ani de la Expunerea de Principii de la Paris. Conferința a avut loc la Frankfurt (Germania), la 19 decembrie 2003.

În *Introducere* se subliniază că „*Declarația de Principii* – cunoscute sub numele *Principiile de la Paris* – a fost aprobată de către Conferința internațională asupra principiilor de catalogare din 1961. Scopul acesteia – de a servi drept bază pentru standardizarea internațională a catalogării – a fost, cu siguranță, atins: cele mai multe coduri de catalogare care au fost elaborate în lume de atunci încoace au urmat strict *Principiile*, sau măcar într-o mare măsură”. Ca bază pentru *Declarația de Principii* au servit cele mai importante modele conceptuale IFLA, cum ar fi *Cerințele Funcționale pentru înregistrările bibliografice* (FRBR), *Cerințele Funcționale pentru Date de autoritate* (FRAD), *Cerințele Funcționale pentru Date de autoritate pe subiecte* (FRSAD).

Ținând cont de utilizarea noilor tehnologii în catalogare, cât și de modul de selectare a informației, a devenit necesar să avem un cod internațional comun de principii în domeniul catalogării, care a fost finalizat după șase ani de muncă intensă. Principiile stipulate în acest document important au servit, în continuare, la dezvoltarea catalogării pe plan internațional.

Între anii 2002-2004, au fost revizuite ISBD(M) și ISBD(G). În continuare, specialiștii preocupați de această muncă au decis că nu are sens revizuirea celorlalte ISBD-uri, considerând oportună elaborarea unui ISBD consolidat care ar satisface necesitățile catalogatorilor și utilizatorilor. În anul 2007, a apărut prima variantă în care, pe lângă cele 8 zone, a fost propusă zona zero (0) în locul elementului „desemnarea generală a materialului”. Au urmat multe discuții pro și contra acestui ISBD consolidat. Unii specialiști pledau pentru Regulile anglo-americe (AACR) care au apărut în a doua ediție (AACR2). Regulile AACR sunt cunoscute din anul 1908 ca prima *Instrucțiune Anglo-Americană*. Și este cazul să menționăm că anume această instrucțiune a pus baza elaborării altor instrucțiuni în diferite țări. Regulile AACR au fost periodic revizuite. În rezultatul modificărilor, au apărut AACR1 și AACR2. Urma să apară și AACR3, însă proiectul ediției a treia a fost stopat, conștientizând că AACR erau preconizate

pentru cărți și alte ediții tipărite, fără să se țină cont de varietatea resurselor existente. S-a produs o schimbare majoră în viziunea specialiștilor, iar în următorii ani s-a recurs la elaborarea altor reguli care erau bazate pe cunoscutele AACR, FRBR și ISBD. Au fost elaborate reguli de descriere a resurselor și de acces la ele (RDA) în baza regulilor anglo-americe (AACR). În 2008, a fost prezentat textul noilor reguli, însă, la moment, era imposibil de a fi utilizate. Și problema principală a fost schimbarea denumirii elementelor caracteristice cărții – vedeta, titlul, locul editării etc., care erau atât de cunoscute catalogatorilor. Au apărut așa zisele entități, atribute, lucrare, expresie, manifestare, exemplar, concepte, evenimente etc. Pe parcursul anilor, s-a produs trecerea de la catalogul sub formă de registru la catalogul sub formă de fișe, apoi catalogul electronic. Și trebuie să menționăm că anume RDA sunt orientate spre modernizarea catalogului. Ținând cont de formele multiple ale resurselor, a apărut necesitatea de a simplifica, a concretiza și a moderniza regulile de descriere bibliografică, cât și accesul la resurse. La fel de importantă a fost și reîntoarcerea la regulile logice, simple în utilizare care urmau să asigure o consecutivitate și să țină cont de conținutul și formele variate ale resurselor. Au fost și unele modificări ai termenilor mai cunoscuți de către bibliotecari: „resursă”, „iterație”, „preliminari” etc. Putem spune că structura RDA se deosebește cardinal de AACR.

Urmărind evoluarea regulilor de catalogare, putem afirma că cele mai multe și mai incerte schimbări s-au produs în plan mondial după Conferința de la Frankfurt (2003). Cu scopul de a familiariza specialiști-catalogatori și nu numai, intenționăm să scoatem în evidență cele mai importante caracteristici ale standardului consolidat tradus în română de specialiștii români citați anterior.

Introducerea la ISBD – *Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată* – ne informează despre faptul că lucrările de revizuire a ISBD au fost ghidate de următoarele obiective și principii:

- ISBD oferă reguli coerente pentru descrierea tuturor tipurilor de resurse publicate, în măsura în care uniformitatea este posibilă, și reguli specifice pentru anumite tipuri de resurse necesare pentru a descrie aceste resurse.
- ISBD oferă reguli pentru catalogarea descriptivă compatibilă la nivel mondial pentru a contribui la schimbul internațional de înregistrări bibliografice între agențiile bibliografice

naționale și în întreaga comunitate internațională de biblioteci și informații (inclusiv producători și editori).

Important este că:

- ISBD cuprinde diferite niveluri de descriere, inclusiv cele necesare agențiilor naționale bibliografice, bibliotecilor naționale și altor biblioteci;
- elementele descriptive necesare pentru identificarea și selecția unei resurse trebuie specificate;
- accentul trebuie să fie pus, mai degrabă, pe ansamblu elementelor informaționale, decât pe afișarea sau utilizarea lor într-un sistem automatizat specific;
- elaborarea regulilor trebuie să țină seama de rentabilitatea punerii lor în aplicare.

În urma unor revizuri ulterioare și a unei perioade de consultare internațională, a fost aprobată și publicată pe site-ul IFLA, în 2009, o nouă *Zonă 0*, denumită „Zona formei conținutului și a tipului de suport”, care conține elementele formei conținutului și tipul de suport [9]. Aceasta este acum inclusă în ISBD pentru prima dată, iar diseminarea generală a materialului a fost eliminată din *Zona 1*.

Alte modificări importante în actuala ediție:

- textul a fost editat pentru a evita redundanța și pentru a realiza o mai bună armonizare;
- nivelurile elementelor obligatorii, opționale și condiționale au fost simplificate pentru a evidenția doar elementele obligatorii;
- baza descrierii, care constituie obiectul descrierii bibliografice, a fost clarificată;
- o atenție sporită a fost acordată resurselor monografice multivolum;
- sursele de informare au fost revizuite pentru a se asigura coerența terminologiei;
- a fost acordată mai multă atenție cerințelor scrierilor non-latine;
- au fost eliminate prevederile pentru descrierea resurselor monografice vechi care nu corespundeau ISBD;
- a fost clarificat faptul că elementele sunt diferite de calificative;
- *Zona 5* a fost redenumită și permite acum descrierea resurselor tipărite în mod omogen cu alte materiale;

- denumirea *Zonei 6* a fost extinsă și, în final, mai multe definiții au fost incluse în glosar.

Pentru a face vizibile schimbările intervenite, am considerat necesar să prezentăm schema zonelor Standardului Internațional Consolidat. Cea mai importantă schimbare este introducerea *Zonei 0*.

Zona formei conținutului și a tipului de suport

Elementele și punctuația acestei zone sunt:

0.1 Forma conținutului (este un element obligatoriu)		O	R
.	Următoarea formă a conținutului pe același tip de suport		
+	Următoarea formă a conținutului pe alt tip de suport	OA	
( )	0.1.1 Calificativ al conținutului		
;	Următorul calificativ al conținutului		R
0.2 Tipul de suport (este un element obligatoriu)		O	

1. Zona titlului și a mențiunii de responsabilitate

	1.1 Titlu propriu-zis	OA	
=	1.2 Titlu paralel		R
:	1.3 Alte informații la titlu		R
	1.4 Mențiune de responsabilitate		
/	Prima mențiune de responsabilitate	OA	
;	Următoarea mențiune de responsabilitate		R
;	1.1.5.2 Următorul titlu de același autor etc.	OA	R
.	1.4.5.11.2 Următorul titlu de un autor diferit etc.	OA	R

2. Zona ediției

	2.1 Mențiune de ediție	OA	
	2.3 Mențiune de responsabilitate referitoare la ediție		
/	Prima mențiune	OA	
;	Următoarea mențiune		R
,	2.4 Mențiune suplimentară de ediție	OA	R
	2.5 Mențiune de responsabilitate referitoare la mențiunea suplimentară de ediție		
/	Prima mențiune	OA	
;	Următoarea mențiune		R

3. Zona datelor specifice anumitor materiale sau tipuri de resurse			R
	3.1 Date matematice (resurse cartografice)	OA	R
	3.1.1 Mențiuni de scară	OA	R
;	3.1.2 Mențiuni de proiecție		
()	3.1.3 Mențiuni de coordonate și echinoctiu	OA	
;	3.1.3.3 Mențiuni de echinoctiu		
	3.2 Date specifice formatului lucrării muzicale (resurse muzicale tipărite)	OA	
	3.3 Numerotare (seriale)	OA	
	Desemnare numerică	OA	
()	3.3.3 Desemnare cronologică (se notează între paranteze rotunde numai dacă însoțește o desemnare numerică)	OA	
=	3.3.6 Sistem alternativ de numerotare	OA	
;	3.3.7 Secvență nouă de numerotare	OA	

4. Zona datelor de publicare, producere, distribuire etc.

	4.1 Loc de publicare, producere și/sau distribuire		
	Primul loc	O	
;	Următorul loc		R
:	4.2 Numele editorului, producătorului și/sau distribuitorului	O	R
,	4.3 Data de publicare, producere și/sau distribuire	O	
()	Informații despre tipărire sau fabricare		
	4.4 Loc de tipărire sau de fabricare		R
:	4.5 Numele tipografului sau al fabricantului		R
,	4.6 Data de tipărire sau de fabricare		

5. Zona descrierii fizice			R
	5.1 Extinderea materialului		
:	5.2 Alte detalii fizice		
;	5.3 Dimensiuni		
	Format bibliografic și dimensiuni (resurse monografice vechi)		
+	5.4 Mențiunea materialului însoțitor		R

6. Zona colecției și a resurselor monografice multivolum

(	6.1 Titlul propriu-zis al colecției sau a resurselor monografice multivolum	OA	
=	6.2 Titlul paralel al colecției sau al resurselor monografice multivolum		
	6.3 Alte informații la titlu colecției sau a resurselor monografice multivolum		R
	6.4 Mențiune de responsabilitate referitoare la colecție sau la resursele monografice multivolum		
/	Prima mențiune		
;	Următoarea mențiune		R
,	6.5 Numărul standard internațional al colecției sau al resurselor monografice multivolum	OA	
;	6.6 Numerotarea în cadrul colecției sau al resurselor monografice multivolum)	OA	

7. Zona notelor

Numai unele note sunt obligatorii – dacă este cazul și sunt sau nu sunt disponibile	R
---	---

8. Zona identificatorului resursei și a termenilor de disponibilitate

	8.1 Identificatorul resursei	OA	
	Amprenta (resurse monografice vechi)		
=	8.2 Titlul-cheie (resurse în continuare)	OA	
:	8.3 Termeni de disponibilitate		

După cum vedem, elementele repetabile sunt indicate cu „R”, iar elementele obligatorii sunt indicate cu „O”. Dacă informațiile sunt disponibile sau aplicabile resurselor, acestea sunt indicate cu „OA”. Trebuie să menționăm că aici am scos în evidență cele mai importante elemente.

Acest document urmează să fie acceptat și de țara noastră. Sunt și câteva publicații care vin cu diferite sugestii la elaborarea Standardului Național.

În articolul intitulat *Zona 9 – o nouă zonă în descrierea bibliografică V*. Chitroagă prezintă informații despre elaborarea de către specialiștii catalogatori ruși a unui nou standard GOST-7-0-100-2018 pentru descrierea bibliografică. În continuare, autoarea ne informează că acest standard rus a intrat în vigoare pe tot

teritoriul Federației Ruse și a înlocuit Standardul 7.1.2003. Aici am face o remarcă: după ce Republica Moldova a devenit o țară independentă, am avut permisiunea de a introduce în calitate de *standarde de stat* mai multe standarde românești în Informare-Documentare, care erau cu mult mai avansate și mai apropiate de regulile internaționale. Însă în luna mai 2005, ca prin minune, ne-am pomenit, iarăși, cu Standardul rus 7.1.2003. Fiind o țară europeană, considerăm că este cazul să ne orientăm corect, spre performanță.

Mai târziu, în articolul *O nouă zonă în descrierea bibliografică – zona formei conținutului și a tipului de suport*, V. Chitoroagă

După ce Republica Moldova a devenit o țară independentă, am avut permisiunea de a introduce în calitate de *standarde de stat* mai multe standarde românești în Informare-Documentare, care erau cu mult mai avansate și mai apropiate de regulile internaționale.

Însă în luna mai 2005, ca prin minune, ne-am pomenit, iarăși, cu Standardul rus 7.1.2003. Fiind o țară europeană, considerăm că este cazul să ne orientăm corect, spre performanță.

---

ne informează că „odată cu anularea standardului interstatal 7.1.2003 în Republica Moldova, Consiliului Biblioteconomic Național (CBN), Comisiei Standardizare, Norme și Statistici îi revine sarcina, în perioada imediat următoare, de a elabora propriul standard în baza *ISBD. Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată. Ediție unificată [variantă în limba română]* 2019”. În continuare, autoarea menționează că „unul din obiectivele principale ale CBN-ului este de a determina cum vom proceda: vom prelua experiența Federației Ruse de a introduce în noul standard *Zona*

9 („nouă”) sau *Zona 0* („zero”) în schema descrierii bibliografice a resurselor?” După părerea noastră, odată ce acest standard important este tradus în limba română și s-a stabilit că *Zona 0* este indicată ca prima zonă, de ce ar trebui să ne gândim atât de mult?

Rezumând asupra evoluării regulilor de descriere bibliografică, venim cu intenția de a generaliza cele mai importante etape parcurse, cât și instrumente, reguli, standarde importante pentru domeniul dat:

- Instrucțiunea anglo-americană (1908) a fost prima instrucțiune de acest fel în lume; în baza ei s-au dezvoltat Regulile Anglo-Americane (AACRI și AACR2);
- Instrucțiunea pariziană (1909);

- Prima Instrucțiune rusă (1922-1926) – ediție în 3 fascicole – a pus baza unificării descrierii bibliografice în spațiul exsovietic:
  1. Reguli de descriere bibliografică la autor individual.
  2. Reguli de descriere bibliografică la autor colectiv.
  3. Reguli de descriere bibliografică la titlu.
- Reguli unitare pentru descrierea publicațiilor pentru cataloage (1949-1969), editate în 8 fascicole (s-a ținut cont și de tipul bibliotecii).

Pe plan internațional, în 1935 a fost înființată Secția Catalogare numită „Comisia IFLA pentru unificarea regulilor de catalogare”.

Alte reuniuni, conferințe care au abordat problemele descrierii bibliografice: 1954 (Zagreb); 1959 (Londra); 1961 (Paris): au fost elaborate „Principiile pariziene”; 1969 (Copenhaga): discuții despre implementarea „Principiilor pariziene” și elaborarea unui Standard internațional de catalogare – ISBD(M), publicat în 1971, revizuit în 1973 (este prima ediție standard pentru ediții monografice). La fel, se înscrie la rezultatele generate și ISBD(S), elaborat în 1971 (apărut în 1977).

Odată ce acest standard important este tradus în limba română și s-a stabilit că *Zona 0* este indicată ca prima zonă, de ce ar trebui să ne gândim atât de mult?

Preocupările și contribuțiile IFLA, a secțiilor și comisiilor specializate s-au soldat cu publicarea ISBD-urilor pentru diferite tipuri de documente – ISBD(G), ISBD(CM), ISBD(CF), ISBD(A), ISBD(PM), ISBD(ER), ISBD(CR) – care sunt mereu actualizate prin revizuirii (o dată la 5 ani).

Prezentăm mai jos contribuțiile unor instrumente pasibile actualizării continue, în funcție de evoluția umană, tehnologică, științifică, de dezvoltarea limbajelor și de apariția noilor formate ale informației și ale domeniilor cunoașterii:

- 1998 (Copenhaga): au fost publicate Cerințele Funcționale pentru înregistrările bibliografice(FRBR);
- 2003 (Frankfurt): a fost elaborată *Declarația despre principiile de catalogare internaționale*; la baza *Declarației* au stat: FRBR, FRAD, FRAD;
- 2002-2004: se propune elaborarea unui standard consolidat la descriere bibliografică;
- 2007: a apărut prima variantă a standardului consolidat;

- 2009: a fost publicată o nouă *Declarație a Principiilor de Catalogare*; în aceste principii, care înlocuiesc și extind „Principiile de la Paris” din 1961, a cincea secțiune este dedicată descrierii bibliografice în care se precizează că „datele descriptive trebuie să se bazeze pe un standard acceptat la nivel internațional” [9].
- 2019: a apărut ediția unificată, tradusă în limba română (Biblioteca Națională a României).

Așadar, la final, este necesar să subliniem, ce anume formează Baza normativ-metodologică internațională în catalogare:

- standardele ISO;
- *Declarația despre principiile internaționale de catalogare*;
- ISBD – Descrierea internațională standardizată;
- FRBR – Cerințele Funcționale pentru înregistrările bibliografice;
- RDA – Descrierea Resurselor și Accesul la ele (anterior AACR).

Suntem în așteptarea aplicării noului Standard în practica de lucru a Instituțiilor info-documentare din Republica Moldova.

Referințe bibliografice:

1. ANGHELESCU, Hermina G.B. Declarația de Principii Internaționale de Catalogare. In: *Magazin Bibliologic*. 2004, nr. 1-2, pp. 26-34.
2. CORBU, George, MĂTUȘOIU, Constantin, DINU, Mihaela-Helene. *Biblioteca, Bibliotecar, Biblioteconomie: Tendințe și dezvoltări românești în tehnica de bibliotecă*. Târgoviște: Bibliotheca, 2007.
3. DUȚESCU, Victor. Cerințe Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice: O abordare teoretică a eficienței. In: *Revista Bibliotecii Naționale a României*. 2000, nr. 1, pp. 57-59.
4. HARRIS, P. Dezvoltarea standardelor internaționale [relațiile ISO/IFLA]. In: *Biblioteconomie: Culegere de traduceri prelucrate*. 1992, nr. 4, pp. 43-55.
5. GOIAN, Natalia. Descrierea bibliografică – de la tradițional la modern. In: *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate: culegere de comunicări de la conferința internațională consacrată aniversării a 130-a a BM. Chișinău, 2007, pp. 253-257.*
6. GOIAN, Natalia. Evoluarea principiilor de descriere bibliografică. In: *BiblioPolis*. 2013, vol. 50, nr. 4, pp. 11-23.
7. GOIAN, Natalia. *Organizarea informației: Analiza documentară: Manual pentru studenții specialității Biblioteconomie și Asistență Informațională*. Chișinău: CEP USM, 2005. 150 p.

8. GOIAN, Natalia. *Prelucrarea informației*: Manual pentru bibliotecile publice. Vol. 1. Chișinău, 2015. 122 p.
9. *ISBD : Descrierea bibliografică internațională standardizată*. Federația Internațională a Asociațiilor de Bibliotecari și Biblioteci. Aprobata de Comitetul Permanent al Secțiunii de Catalogare al IFLA. Traducere în limba română realizată de Biblioteca Națională a României. Ediție unificată. București: Biblioteca Națională a României, 2019.
10. MATEI, Dan. După 40 de ani: Principiile de la Paris în mileniul III. In: *Biblos*. 2002, nr. 13, pp. 20-30.

DEZVOLTAREA SERVICIILOR ÎN BIBLIOTECILE PUBLICE

*Drd. Loredana STANCIU,
Universitatea din București, Facultatea de Litere*

Rezumat: În secolul XXI, când informația circulă cu o viteză uluitoare și producția de texte este incontrollabilă, bibliotecarii nu își arată doar pasiunea pentru cărți, multiplele competențe sau abilități, ci și capacitatea de colaborare. Bibliotecile publice nu au nevoie de oameni mai buni pentru a fi hub-urile comunităților, ci să lucreze cu partenerii potriviți. Articolul descrie necesitatea implementării unui management care să cuprindă strategii de dezvoltare țintite pe obiective specifice. De modul cum vor ști să își construiască strategiile va depinde viitorul lor. Bibliotecile nu vor mai fi reprezentate doar de cărți și clădiri, ci și prin prisma tipului și calității serviciilor oferite. Articolul evidențiază beneficiile interacțiunii cu oamenii din jurul bibliotecilor și faptul că o bună planificare a serviciilor va ghida direcția de dezvoltare spre cele mai bune rezultate.

Cuvinte-cheie: biblioteca publică, strategie, obiective, dezvoltarea serviciilor.

Abstract: In the 21st century, when information is flowing with astonishing speed and text production is uncontrollable, librarians are not only showing their passion for books, multiple skills or abilities, but also their ability to collaborate. Public libraries do not need better people to be the hubs of communities, but to work with the right partners. The article describes the need to implement a management that includes development strategies targeted at specific objectives. Their future will depend on how they know how to build their strategies. Libraries will no longer be represented only by books and buildings, but also in terms of the type and quality of services offered. The article highlights the benefits of interacting with people around libraries and that good service planning will guide the development direction towards the best results.

Keywords: public library, strategy, objectives, service development.

„A fi bibliotecar este adesea nu doar o profesie, ci o parte importantă a identității personale” [12], spunea Ton van Vlimmeren în decembrie 2020, la încheierea activității ca director al Bibliotecii Publice din Utrecht în Olanda. Istoria ne-a arătat multe nume care s-au remarcat prin pasiunea cu care lucrau printre rafturile

cărților. Spre exemplu, Zenodotus, bibliotecar în Biblioteca din Alexandria, pentru a putea identifica mai ușor scrierile deținute, a ordonat papirusurile în ordine alfabetică, descoperind astfel cel mai durabil și eficient sistem de clasificare. Acest lucru se petrecea la 500 de ani după ce grecii au dezvoltat alfabetul [2, p. 21]. Și Zenodotus nu a fost singurul. De-a lungul timpului, oamenii s-au dedicat acestei activități doar dacă simțeau că au vocație, deoarece cărțile reprezentau comoara după care tânjeau continuu.

**Imaginând scenariile și gândind
posibile răspunsuri, prin anticipare
și colaborare, biblioteca își poate
redobândi locul cuvenit în inima
comunităților.**

În secolul XXI, când informația circulă cu o viteză uluitoare și producția de texte este incontrollabilă, activitatea de bibliotecar are nevoie nu doar de pasiune, ci și de multiple competențe și abilități. Contextul este diferit, iar provocările tot mai dificile.

Într-o vreme când aproape orice domeniu cunoaște transformări, și bibliotecarii își pun tot mai multe semne de întrebare despre cum vor arăta următorii ani. Forma serviciilor pe care o bibliotecă publică o pune la dispoziția utilizatorilor până în anii 2000 este demult apusă. Dacă am folosi, pentru comparație, schimbările radicale pe care ultimul an le-a adus în materie de tehnologie, stil de viață sau geopolitică, observăm că nici bibliotecile publice românești nu sunt ocolite de schimbare. Ele trebuie să răspundă unei generații care crește și se dezvoltă într-o „altfel de normalitate”. După anii '90, când a fost introdus calculatorul în spațiul bibliotecii, a devenit o certitudine faptul că trebuie îmbrățișat progresul, iar serviciile s-au adaptat și redefinit. A urmat Internetul, formarea rețelelor și a bazelor de date. Anul 2020 a adus însă cea mai mare provocare, iar biblioteca publică nu avea cum să nu resimtă valul presiunii, la fel ca și școala, serviciile din economie sau sănătate. A fost și în continuare este o grea încercare pentru toți pandemia. Acum, terenul este clar nesigur, iar planificarea pare cel puțin incertă. Tocmai în acest context consider că este momentul ca biblioteca publică să se reinventeze și să înceapă să-și construiască propriile strategii. Imaginând scenariile și gândind posibile răspunsuri, prin anticipare și colaborare, biblioteca își poate redobândi locul cuvenit în inima comunităților.

Biblioteca publică dintotdeauna a fost un pilon vital al comunității, iar valoarea sa a fost demonstrată în întreaga lume și în timpul lockdown-ului (bibliotecarii au ajutat oamenii străzii cu

hrană, au confecționat măști pentru personalul medical, au creat puncte de informare pentru populație, au creat platforme pentru a interacționa cu comunitatea etc). De aceea, acum, mai mult ca oricând, are nevoie de susținere, de un model de management coerent, de un buget sigur anual și durabil și de o strategie națională. De asemenea, are nevoie de recunoașterea contribuției majore aduse prin abordarea Agendei 2030 [10], pentru că serviciile publice sunt o parte vitală a infrastructurii în fiecare comunitate.

Comunitățile au nevoie de bibliotecari să-i ajute în procesul de adaptare la o lume care, iată, pare incontrolabilă. Ei trebuie să mențină legătura cu comunitatea, chiar dacă modul de comunicare este diferit, pentru a-i ajuta să viseze în continuare. Oamenii au nevoie să creadă, în continuare, într-un viitor mai bun, să spera la o viață frumoasă sau la o educație mai bună.

Datoria bibliotecarilor este mai importantă în această perioadă decât a fost vreodată în istorie, deoarece nu este deloc ușoară identificarea unor soluții pentru fidelizarea utilizatorilor și construirea unor strategii menite să crească generații.

Un management clasic și fără responsabilizare poate îngreuna dezvoltarea și inhibă creativitatea angajaților.

În 2021, noua direcție a bibliotecii publice va fi conferită de strategia fiecăreia în parte.

Manifestul bibliotecii publice din 1994, este mai actual ca oricând: „Biblioteca publică, poartă locală spre cunoaștere, oferă indivizilor se grupurilor sociale condițiile de bază pentru învățarea pe tot parcursul vieții, câștigarea independenței în luarea deciziilor și dezvoltarea culturală a individului și a grupurilor sociale. El proclamă credința UNESCO în biblioteca publică, ca o forță vie pentru educație, cultură și informare, ca agent esențial în încurajarea păcii și bunăstării spirituale” [5].

Planificați, cercetați și comunicați

Planificarea activităților a înregistrat un avânt spectaculos în ultimul deceniu, devenind esențială mai ales companiilor. Pentru biblioteca publică însă noul mileniu va juca un rol deosebit de important. Planificarea activităților poate direcționa biblioteca spre îndeplinirea misiunii sale.

The Washington Post publica un articol în 2015: „Mai avem nevoie de biblioteci?” [8]. Articolul făcea referire la cartea lui John Palfrey *BiblioTech*, în care declara că este nevoie de o revoluție a

bibliotecilor, care să schimbe obiectivele și misiunea instituțiilor, incluzând tehnologia în sprijinul utilizatorilor.

Carla Hayden, actualul director al Bibliotecii Congresului, pentru a răspunde solicitărilor americanilor și satisfacerii nevoilor acestora, spunea: „Pentru creșterea impactului vom extinde aria de acoperire a bibliotecii. Avem misiunea de a inspira, angaja și informa utilizatorii. Abia aștept să văd miile de scânteii aprinse de bibliotecă!” (Strategia 2019-2023) [4].

Dezvoltarea serviciilor

Ce este până la urmă o strategie de dezvoltare a serviciilor și de ce nu se regăsește în toate bibliotecile publice românești? Este un plan gândit pe 5 sau 10 ani care îți arată direcția spre obținerea rezultatelor dorite. Planul strategic, pentru a-l implementa cu succes, te forțează să privești cu atenție la resurse, să îți redescoperi valorile fundamentale, să evaluezi timpul și să gândești cui anume vrei să-i oferi serviciile.

Liviu-Iulian Dediu valoriza strategia prin trăsături definitorii: „Strategia are în vedere realizarea unor scopuri foarte clar formulate; vizează perioade viitoare în viața organizației; cuprinde elemente esențiale ale organizației, reflectă cultura acesteia; este cuprinsă într-un plan și scopul principal al elaborării ei este obținerea avantajului competitiv” [3, p. 29]. Strategia de dezvoltare a serviciilor poate avea rezultatele așteptate, dacă are o echipă de implementare creativă. Aceasta poate declanșa o „revoluție” într-o bibliotecă.

O „revoluție” poate fi atunci când rezultatele obținute deschid la final un întreg „ocean albastru” plin de oportunități. Termenul este utilizat de W. Chan Kim în cartea *Strategia oceanului albastru*: „În oceanele albastre concurența este irelevantă, pentru că regulile jocului nu sunt încă stabilite”. Astfel au procedat multe biblioteci publice din Europa. Au reconstruit granițele comunității pe categorii de utilizatori pentru a găsi un nou public. O piață diferită pe care bibliotecile românești încă nu au exploatat-o.

Bibliotecile din Finlanda, Norvegia, Danemarca, Olanda, Polonia au strategii atât de coerente, încât numărul de utilizatori a întrecut propriile așteptări.

Construirea unui plan strategic va ajuta bibliotecarii să se concentreze pe o direcție astfel, încât eventualele oportunități apărute pe parcurs să nu-i abată de la drum. Un alt element în construcția

unei strategii este formularea obiectivelor. Pentru atingerea acestora este important ca bibliotecarii să aibă „fresh eyes/ ochi proaspeți”, să observe nevoia comunității și să empatizeze. Planul strategic nu se poate realiza de un singur om. Acesta se dezbate la o masă comună împreună cu o întreagă echipă: bibliotecari, șefi de departamente, manageri din alte instituții, reprezentanți ai ONG-urilor, membri ai comunității, ai administrațiilor locale, stakeholderi etc.

Bibliotecile din viitor nu mai sunt despre cărți și clădiri, ci despre servicii și despre cât de mult ajută oamenii. În ultimii ani, ele sunt ridicate pe principiul colaborării, construind astfel comunități puternice.

Un exemplu este Biblioteca Shellharbour. Aceasta s-a deschis în ianuarie 2018 și se întinde pe o suprafață de 2000 de metri. Biblioteca cuprinde: zone de carte, de studiu și relaxare, de joacă pentru copii, un balcon spectaculos, oferă acces la tehnologie, deține săli de ședințe, organizează ateliere. Vizitatorii bibliotecii sunt întâmpinați într-un foaier comunitar generos de 600 de metri pătrați, care leagă o cafenea, un auditoriu și un muzeu [11].

Biblioteca Oodi din Finlanda este un alt exemplu. În strategia acesteia s-au inclus 15.000 de oameni care au studiat inițial planurile realizate de 200 de arhitecți. Au fost 8.000 de locuitori care și-au exprimat opinia, inclusiv asupra deciziei numelui bibliotecii. Finalizată în 2018, designul este rodul viziunii comunității, fiind implicată în toate deciziile. Oodi este simbolul co-creării și al cetățeniei active.

„În 2018, împrumuturile anuale totale au fost de 84,5 milioane de articole (15,4 pe locuitor), numărul anual de vizite la bibliotecă a fost de 50 de milioane (9 pe locuitor), iar serviciile de internet ale bibliotecilor au fost utilizate de 38 de milioane ori” [9].

Pentru a aduce în România o versiune a Bibliotecii Oodi, „schimbarea trebuie să fie radicală și implică înlocuirea multor obiceiuri vechi cu unele noi” [1, p. 24].

Analiza SWOT este un alt element util bibliotecarilor, însă neexploatat la maximum. Folosită cu precădere în managementul proiectelor, SWOT este o schemă de identificare a punctelor slabe, punctelor forte, oportunităților și amenințărilor unei biblioteci.

Strategia bibliotecilor de dimensiuni mari s-a bazat pe o permanentă colaborare. Rezultatele bune implică gândire complexă. Iar pentru că tehnologia a avansat foarte mult, stilul de viață s-a

schimbat, iar o strategie, poate, ar trebui proiectată pe termen mai scurt. Sau, poate, modelele de management create în secolele XIX și XX nu mai sunt valabile.

Schimbările rapide și profunde necesită abordări diferite. Cum să ne construim atunci obiectivele, planurile? Analizând foarte bine datele din SWOT. Primul pas este analiza mediului intern. Este important să cunoști punctele forte, dar și slăbiciunile pe care le are biblioteca. Schimbarea, până la urmă, presupune curaj.

Când construiești o strategie, trebuie cunoscute:

- care este valoarea bibliotecii;
- ce element unic deții;
- cât de mult poți adapta structura actuală a bibliotecii;
- pe cine te bazezi.

Nu degeaba Sir Peter Medawar, laureat al Premiului Nobel, spunea în cartea sa *Viitorul managementului*: „Problemele banale și mărunte au răspunsuri banale și mărunte. Deci va trebui să începem să gândim măreț”.

Pregătiți pentru viitor

Chiar dacă uneori activitatea bibliotecarului poate părea mult prea tehnică sau apropiată de domeniul economic, trebuie privită ca o provocare. În fiecare zi, omul se confruntă cu dileme care necesită un răspuns, o decizie sau o cale de urmat. Indiferent de drumul pe care alege să meargă, el are nevoie de o strategie pentru a nu fi aluneca în derivă. Acest lucru înseamnă că are o misiune de îndeplinit. Fie că vorbim doar de o banală activitate zilnică, tot trebuie gândit: „De ce fac acel lucru?”, „Am cu ce?”, „De ce am nevoie?”, „Când trebuie să închei?”.

Nu în ultimul rând, la un nivel mai mare, trebuie pusă și întrebarea: „Cum ar trebui să fie biblioteca publică românească în viitor?”

Pentru a afla răspunsul, ar trebui să facem un salt cu gândul peste 5 sau 10 ani și să ne imaginăm ce vedem când intrăm pe ușa unei biblioteci. Dacă imaginea ne place, putem spune că strategia abordată a fost adecvată și nu au fost propuse obiective sau idei imposibile.

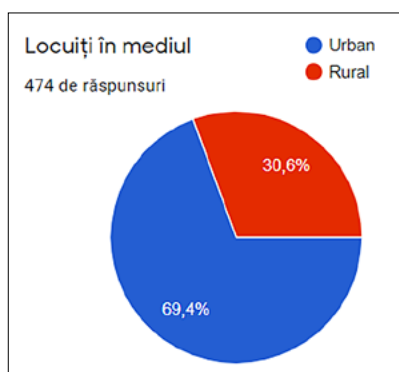

Sir Peter Medawar, laureat al Premiului Nobel, spunea în cartea sa *Viitorul managementului*: „Problemele banale și mărunte au răspunsuri banale și mărunte. Deci va trebui să începem să gândim măreț”.

Tipuri de servicii pentru public

Odată cu lansarea unui studiu în perioada februarie-martie 2021 în diferite comunități din România cu scopul de a afla ce le place oamenilor să găsească într-o bibliotecă publică și ce îi reține să utilizeze serviciile bibliotecii, s-au identificat o mulțime de soluții pentru noi servicii. Instrumentul utilizat a fost chestionarul în format electronic pentru un număr 484 respondenți, distribuiți pe întreg teritoriul țării. Nu toate întrebările au primit răspuns, aceasta fiind exclusiv alegerea respondentului. Vârsta respondenților: 10-60+ ani.

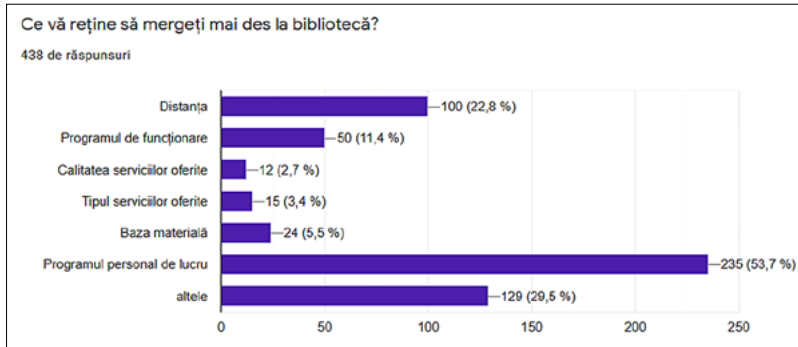
Au participat persoane atât din mediul urban, cât și din cel rural.

La întrebarea „Ce vă reține să mergeți la bibliotecă?” se remarcă, de departe, programul de lucru al fiecărei persoane, care este unul diferit de cel al bibliotecilor. S-a remarcat, astfel, faptul că programul de funcționare al bibliotecilor este un impediment și că ar trebui să reprezinte un semn de întrebare demn de avut în vedere. De asemenea, s-au exprimat opinii și referitoare la baza materială precară și la tipuri de servicii oferite de bibliotecile publice.

Chestionarul a cuprins și o întrebare deschisă, în care respondenții au putut să exprime clar ce își doresc să găsească într-o bibliotecă publică: „Ce v-ar plăcea să găsiți în bibliotecă?”.

Iar rezultatul confirmă că oamenii sunt diferiți și la fel și nevoile exprimate de ei. Prin gruparea răspunsurilor, s-au identificat cinci nevoi distincte:

- nevoia de spații plăcute din punct de vedere estetic (au fost printre cele mai multe răspunsuri): scaune confortabile,

lumină bună pentru lectură, mediu primitor, locuri confortabile pentru citit;

- nevoia de utilități: „existența unei ceainării în bibliotecă”, „o cafenea”, „un bistro”, „locuri amenajate pentru dialog”, „parcare”, „muzică ambientală”;
- nevoia de resurse: „cărți noi” (119 opinii exprimate), „cărți educaționale”, „noutăți editoriale”, „tehnologie mai nouă”, „cărți digitale”;
- nevoia de servicii educative: „atelier diversificate”, „cursuri”, „întâlniri pentru dezbateri”, „invitați din alte domenii”, „proiecte pentru copii”, „atelier de weekend”;
- nevoia de empatie: „atitudine pozitivă a bibliotecarului”, „angajați prietenoși”;
- alte nevoi: „livrări la domiciliu”, „promovare diversificată”.

Un astfel de instrument în care este luat pulsul comunității aduce multiple beneficii fiecărei biblioteci, indiferent de dimensiunea sa. Încă o dată este confirmată ideea potrivit căreia prin interacțiunea cu oamenii bibliotecarul se poate inspira pentru dezvoltarea serviciilor de care oamenii chiar au nevoie.

Biblioteca publică românească are nevoie de o strategie în dezvoltarea serviciilor. Pregătindu-se pentru viitor, se vor pregăti pentru următoarele generații. Marii maeștri nu pictează după descrierile altor oameni sau din imaginație, ci merg în mijlocul lor și îi studiază pentru propria analiză. O strategie bună își înfinge rădăcinile din mijlocul oamenilor și se ridică alături de ei. Iar lucrul în echipă garantează succesul. Trebuie să își imagineze mai întâi cum vor să arate biblioteca, iar mai apoi să fie parte din

---

Pandemia a supus bibliotecile la multe provocări, însă au fost și vizionari care au anticipat riscurile. Cum au reușit? Aveau deja strategiile puse la punct.

întregul proces al transformării! Doar așa sunt siguri că obiectivele vor fi atinse.

Pandemia a supus bibliotecile la multe provocări, însă au fost și vizionari care au anticipat riscurile. Cum au reușit? Aveau deja strategiile puse la punct. Bibliotecile menționate din afara graniței au strategii. În România, doar patru biblioteci județene au strategii.

Printre obiectivele lor se identifică:

- dezvoltarea de servicii centrate pe grupuri de utilizatori pentru eficientizarea activității;
- modularea spațiilor și crearea zonelor flexibile adaptate activităților;
- facilitarea accesului utilizatorilor la tehnologie prin oferte educaționale;
- dezvoltarea compartimentelor de marketing și analiză eficientă a datelor;
- dezvoltarea de proiecte pilot prin metodologii noi;
- extinderea parteneriatelor naționale și internaționale cu scopul dobândirii de bune practici;
- investiții în resursa umană și motivarea implicării prin responsabilizare;
- atragerea de finanțare suplimentară prin proiecte;
- digitizarea colecțiilor;
- realizarea platformelor cu acces deschis;
- îmbunătățirea comunicării virtuale cu comunitatea;
- crearea unei valori culturale;
- limitarea analfabetismului cultural și tehnologic;
- implicarea în activități ecologice;
- implicarea în reformarea profesională.

Este greu? Nu pare! Bibliotecarii români au abilități, competențe, creativitate și multă pasiune. Ca să nu lucreze fără o strategie, ei ar trebui uniți, iar activitatea lor „ar trebui să funcționeze ca o platformă Wikipedia pentru a putea genera permanent soluții noi pentru publicul actual” [7, p. 25]. Lăsându-și condusă activitatea doar de tendințe și încercări, biblioteca publică va fi ca o corabie în bătaia vântului. Să nu uităm, este principalul furnizor

---

Lăsându-și condusă activitatea doar de tendințe și încercări, biblioteca publică va fi ca o corabie în bătaia vântului. Să nu uităm, este principalul furnizor de informații corecte într-o comunitate și este un punct nodal în infrastructura de comunicație, pentru că accesul la resursele sale se face gratuit și în mod neîngrădit.

---

de informații corecte într-o comunitate și este un punct nodal în infrastructura de comunicație, pentru că accesul la resursele sale se face gratuit și în mod neîngrădit.

Bibliotecile nu au nevoie de oameni mai buni pentru a fi hub-urile comunităților ci să se lucreze cu cei potriviți. „Atunci când ascultăm pentru a aprecia și a învăța, când acționăm pentru a răspunde temerilor altora, îmbunătățim și înnobilăm modul în care trăim” [6, p. 184], spunea Ron Kaufman, în 2013.

Referințe bibliografice:

1. BLANCHARD, Ken. *Strategii de responsabilizare a membrilor unei organizații*. Ed. a 2-a. București: Curtea Veche, 2007.
2. BRANDT, L. Richard. *Băieții de la Google. Cum gândesc Larry Page și Sergey Brin*. București: Curtea Veche, 2012.
3. DEDIU, Liviu-Iulian. *Managementul serviciilor pentru utilizatori în bibliotecile contemporane*. București: ANBPR, 2012.
4. Enriching the Library Experience. The FY2019-2023 Strategic Plan of the Library of Congress. [online] [citat 02.01.2020]. Disponibil: <https://www.loc.gov/strategic-plan/>
5. IFLA/UNESCO *Manifestul bibliotecilor publice* [online]. 1994 [citat 26.03.2020]. Disponibil: <https://www.bjiasi.ro/wp-content/uploads/2013/09/IFLA-UNESCO-Manifestul-bibliotecii-publice.pdf>
6. KAUFMAN, Ron. *Cultura serviciilor superioare*. București: Publica, 2013.
7. KOTLER, Philip, KARTAJAYA, Hermawan, SETIAWAN, Iwan. *Marketing 3.0*. București: Publica, 2010.
8. LOZADA, Carlos. Do we still need libraries? In: *The Washington Post*: [online]. 2015, 25 aprilie [citat 02.01.2021]. Disponibil: https://www.washingtonpost.com/opinions/do-we-still-need-libraries/2015/04/23/c2105778-e92e-11e4-aae1-d642717d8afa_story.html
9. MAN, Raluca. Oodi, un nou tip de bibliotecă în Helsinki. In: *Biblioteca. Revistă de bibliologie și știința informării* [online]. 2020, anul XXXI, nr. 5 [citat 09.01.2020]. Disponibil: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%205_2020_site.pdf
10. *Set de instrumente: Bibliotecile, Dezvoltarea și Agenda 2030 a ONU* [online] [citat 09.03.2020]. Disponibil: http://anbpr.org.ro/wp-content/uploads/2018/09/AgendaONUset-de-instrumente-IFLA_final.pdf
11. *Shellharbour City Libraries, City Library* [online] [citat 26.03.2020]. Disponibil: <https://www.alia.org.au/shellharbour-city-libraries-city-library-winner>

12. VLIMMEREN, Tom van. A Privileged Job. In: *Living Library* [online] [cit. 09.03.2020]. Disponibil: https://www.bibliotheekutrecht.nl/dam/2020Website/Collectie/living-libraries---the-house-of-the-community-around-the-world---pdf?fbclid=IwAR34Jx5gwy68FDsQNjYl99o40zmOkwjhn-fn7N-fo7E50ibUp39D_k9ns124

CALITATEA SERVICIILOR ÎN BIBLIOTECILE UNIVERSITARE: O SINTEZĂ PE BAZA PUBLICAȚIILOR DIN ANII 2014-2020¹

*Olesea DOBREA,
masterandă, anul II, USM,
programul de master
„Managementul instituției infodocumentare”*

Rezumat: Actualmente, pentru a fi competitive și eficiente pe piața informațională, bibliotecile trebuie să fie orientate spre utilizatori, oferindu-le produse și servicii de calitate. Bibliotecile universitare s-au străduit întotdeauna să ofere utilizatorilor săi o calitate înaltă a serviciilor. Managementul calității oferă instrumentele, precum și direcția de îmbunătățire a calității.

Această lucrare a avut ca scop să analizeze și să evalueze managementul calității totale în bibliotecile academice prin prisma abordărilor în publicațiile de specialitate. Astfel, acest articol prezintă o sinteză a publicațiilor științifice care abordează subiectul managementului calității totale în biblioteci în perioada anilor 2014-2020. Lucrarea examinează experiențe de implementare a managementului calității, precum și utilizarea diferitor instrumente (LibQUAL+, SERVQUAL) care ajută bibliotecarii să evalueze serviciile, să ia decizii și să obțină o calitate mai bună a acestora. De asemenea, acest studiu oferă mai multe informații cu privire la managementul calității totale și beneficiile sale în prestarea serviciilor pentru utilizatorii bibliotecilor.

Cuvinte-cheie: managementul calității totale, evaluare, calitatea serviciilor, biblioteca universitară, instrumente de evaluare.

Abstract: Nowadays, in order to be competitive and efficient in the information market, libraries need be user-centered, providing them quality products and services. University libraries have always strived to provide high quality services to its users. Quality management delivers tools as well as the direction of quality improvement.

¹ Prezenta lucrare a fost realizată în cadrul disciplinei „Cultura și practica calității serviciilor în instituția infodocumentară” (coordonator: dr. hab., prof. univ. Nelly Țurcan).

This paper aims to analyze and evaluate the Total Quality Management in university libraries with a view of examining the approaches in specialized publications. Thus, this article presents a synthesis of scientific publications about total quality management in libraries during 2014-2020 period. The paper examines the quality management implementation in library, as well as the use of various tools (LibQUAL+, SERVQUAL) that help librarians evaluate services, make decisions, and achieve better quality. This paper also provides information on total quality management and its benefits in providing services to library users.

Keywords: Total Quality Management, evaluation, quality of services, university library, evaluation tools.

INTRODUCERE

Dacă nu poți măsura ceva, nu-l poți înțelege;
dacă nu-l poți înțelege, nu-l poți controla;
dacă nu-l poți controla, nu-l poți îmbunătăți.

H. J. HARRINGTON

Trăim într-o perioadă de tranziție accelerată, marcată de transformări complexe și profunde în toate domeniile de activitate umană. Managementul calității este un imperativ al tuturor specialiștilor, inclusiv în biblioteci, încurajând schimbările rapide, îmbunătățirea continuă, oferind posibilități organizatorice și administrative.

Managementul calității ține nu doar de spațiile oferite pentru instruire și cercetare, dar și de resursele informaționale, produsele, serviciile educaționale și informaționale, resursele umane și profesionalismul acestora, de utilizatorii activi și potențiali ai bibliotecii. Acesta mobilizează competența bibliotecarilor de a răspunde prompt cerințelor de informare ale utilizatorilor, stimulează comunicarea dintre bibliotecar și utilizator etc.

Bibliotecile reprezintă una din structurile în care aplicarea principiilor *Managementului calității* pot conduce la rezultate deosebite. Formulând un plan strategic și urmărind-ul în vederea creșterii continue a calității, bibliotecile se pot transforma și își pot îmbunătăți performanțele. Cea mai mare provocare a bibliotecilor rămâne a fi furnizarea celor mai bune resurse informaționale în vederea asigurării informaționale a procesului de instruire

---

Îmbunătățirea calității serviciilor bibliotecii presupune evaluare, analiză și acțiune continuă, bazată pe selectarea și adaptarea celor mai potrivite proceduri, precum și alegerea și aplicarea celor mai relevante standarde de referință.

și cercetare, diversificarea și implementarea celor mai calitative produse și servicii, dezvoltarea profesională a personalului etc. Îmbunătățirea calității serviciilor bibliotecii presupune evaluare, analiză și acțiune continuă, bazată pe selectarea și adaptarea celor mai potrivite proceduri, precum și alegerea și aplicarea celor mai relevante standarde de referință.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Pentru a determina ponderea abordării subiectului *Cultura și practica calității serviciilor bibliotecii*, am analizat publicațiile științifice și am făcut o sinteză a acestora. Motivul abordării acestei probleme este determinat de rolul inedit al bibliotecilor care tind să se mențină, prin calitate și performanță, în topul instituțiilor infodocumentare din țară prin:

- asigurarea informațională a procesului de instruire și cercetare;
  - satisfacția utilizatorilor;
  - asigurarea accesului deschis la informație;
  - dezvoltarea unei infrastructuri informaționale moderne;
  - formarea continuă a bibliotecarilor;
  - formarea culturii informaționale a utilizatorilor;
  - integrarea în spațiul informațional unic;
  - diversificarea serviciilor prestate;
  - implementarea tehnologiilor moderne;
  - satisfacția angajaților la locul de muncă;
- reamenajarea spațiilor, extinderea acordurilor de colaborare.

Astfel, importanța managementului calității totale rezultă, cel puțin, din necesitatea de a realiza și menține calitatea serviciilor și produselor dorită de utilizatori. Măsurarea și evaluarea calității își asumă o mare importanță în bibliotecile moderne, deoarece aduce beneficii imense atât bibliotecii, cât și comunității de utilizatori. Managementul calității totale servește ca un instrument eficient pentru a atinge calitatea serviciilor oricărei biblioteci. Controlul și evaluarea performanței și chestionarea utilizatorilor pot identifica, cât și cum de eficiente sunt serviciile și produsele furnizate de bibliotecă și pot aduce beneficii imense atât bibliotecii, cât și comunității de utilizatori. Îmbunătățirea unui produs sau serviciu trebuie să fie un deziderat permanent al bibliotecii.

Ipoteza de la care am pornit acest studiu constă în faptul că, în ultima perioadă, se observă o intensificare a abordărilor privind

aspecte ale managementului calității în biblioteci în literatura de specialitate. Studiul are drept scop de a determina, cum și din ce perspective este abordată problema managementului calității în literatura de specialitate. În realizarea studiului s-a recurs la metode generale de cercetare științifică – analiza și sinteza. Drept surse pentru analiză au servit:

1. **Instrumentul Bibliometric Național** – cea mai mare bibliotecă electronică cu Acces Deschis la articole publicate în revistele științifice, în culegerile manifestărilor științifice, în revistele de popularizare a științei și în revistele socio-culturale din Republica Moldova din 1993 și până în prezent (<https://ibn.idsi.md/ro>).
2. **The Journal of Academic Librarianship** – revistă internațională care publică articole cu privire la problemele bibliotecilor universitare. Factorul de impact (Clarivate Analytics, 2020) – 1235, ccorul de citare – 3 (<https://www.journals.elsevier.com/the-journal-of-academic-librarianship>).
3. **International Journal of Library and Information Studies** – revista care publică lucrări de cercetare originale, rezultatele cercetării privind atât domeniul biblioteconomic și știința informării, cât și alte domenii conexe (<http://www.ijlis.org/>).
4. **Научные и технические библиотеки** – revista urmărește informarea specialiștilor din domeniul biblioteconomiei și științelor informării despre principalele direcții de dezvoltare a domeniului, generalizarea și promovarea celor mai bune practici în acest domeniu. Revista publică articole care abordează problemele actuale ale dezvoltării tehnologiei informației, dezvoltarea personalului, teoria și metodologia bibliotecii și științei cărților; oferă acces direct la conținutul său și se bazează pe următorul principiu: accesul liber deschis la rezultatele cercetării contribuie la creșterea schimbului global de cunoștințe (<https://ntb.gpntb.ru/jour>).
5. **Studii de biblioteconomie și știința informării** – revista științifică cu apariție anuală, editată de Colectivul de Științe ale Informării și Documentării din cadrul Facultății de Litere a Universității din București, care se adresează bibliotecarilor, specialiștilor în informare și documentare, managerilor din structurile de infodocumentare, profesorilor, cercetătorilor și studenților interesați de aspecte inedite privind circulația

cărții și a informației (<https://ideas.repec.org/s/buh/journal.html>).

6. **Directoriul Revistelor cu Acces Deschis** (Dirctory of Open Access Journals) (www.doaj.org).
7. **Motorul de căutare Google Scholar** (<https://scholar.google.com/>).
8. **Alte surse cu acces deschis** (repozitorii cu acces deschis).

Știința care se ocupă de evaluarea calității se numește *calimetria*, fondatorul acesteia fiind un om de știință rus, G.G. Azgaldov [13]. Suchiasean pune în discuție modul în care cercetătorii abordează problema calității fără să spună un cuvânt despre calimetrie [15].

Robert Stueart și Barbara Moran [12] menționează că tehnologiile informaționale și diversificarea serviciilor instituțiilor infodocumentare au contribuit la progresarea bibliotecilor, au făcut ca acestea să atingă un nivel mai înalt al indicatorilor de performanță. Nivelul activității instituției infodocumentare este determinat nu atât de parametrii cantitativi, cât mai cu seamă de cei calitativi, calitatea devenind un factor precis și măsurabil din perspectiva produsului sau serviciului prestat de bibliotecă. În viziunea autorilor, unele biblioteci și centre de informare și documentare, încercând să acorde mai multă atenție calității, au apelat la TQM ca la un sistem care le permite să facă acest lucru. Toate bibliotecile au anumite procese de rutină care pot fi îmbunătățite considerabil prin metode TQM. Într-o eră a concurenței în creștere, posibilitatea de a păstra poziția pe piața informațională este asociată cu o creștere a calității serviciilor oferite publicului, ceea ce permite bibliotecii să reziste în condițiile concurenței. Chiar dacă TQM nu a fost acceptat pe scară largă de organizațiile non-profit, accentele sale asupra calității și serviciului pentru clienți pot fi examinate ca model pentru managerii și personalul din biblioteci, menționează autorii.

Cele 14 principii de bază ale managementului calității totale cu adaptările pentru activitatea bibliotecii se regăsesc în articolul *Introducerea managementului calității totale în biblioteci* [2] semnat de Maria-Stela Constantinescu-Matița, și anume: îmbunătățirea unui produs sau serviciu trebuie să constituie un obiectiv permanent; deschiderea către idei noi; reducerea dependenței față de controlul de ansamblu în vederea realizării calității; renunțarea la practica de a selecta în funcție de prețul scăzut; reducerea la minimum a costului; îmbunătățirea constantă și continuă a produselor

și serviciilor; instituirea pregătirii profesionale continue a salariaților; adoptarea și instituirea capacității de a conduce organizația; eliminarea fricii; desființarea barierelor dintre categoriile de angajați; eliminarea lozincilor; eliminarea datelor statistice pentru personal și eliminarea obiectivelor numerice pentru cadrele de conducere; înlăturarea cauzelor ce conduc la pierderea mândriei în activitatea prestată; încurajarea educației și a autoperfecționării pentru tot personalul; luarea de măsuri pentru traducerea în viață a schimbării. De asemenea, în același articol se menționează că în cazul în care biblioteca își va axa activitatea pe aceste principii, ea poate deveni un sistem informațional deschis, eficient, flexibil, care poate să răspundă cu succes cerințelor reorientate și într-o permanentă schimbare ale utilizatorilor.

Elena Popescu [10, pp. 5-21] face o scurtă prezentare a colecțiilor de publicații și a serviciilor de informare oferite de către bibliotecă, precum și o analiză din perspectiva intereselor de cercetare ale acestora. Scopul constă în identificarea celor mai eficiente modalități de creștere a calității serviciilor de bibliotecă și, implicit, de satisfacere a nevoilor de informare și documentare ale utilizatorilor. În concluzie, autoarea menționează că Biblioteca este obligată să analizeze permanent solicitările utilizatorilor săi, să-și îmbogățească colecția de resurse informaționale atât tradiționale, cât și electronice, să achiziționeze abonamente la baze de date internaționale, să-și diversifice oferta de servicii informaționale, să promoveze politica de știință deschisă, să ofere asistență cercetătorilor în managementul datelor științifice, în utilizarea metodelor moderne de conducere, adaptate managementului total al calității.

Orientarea către utilizator și satisfacerea cerințelor acestora reprezintă o garanție pentru succesul oricărei biblioteci, fiind o verigă importantă în activitatea științifică și de cercetare-inovare. În perioada de referință s-au efectuat foarte multe studii privind opinia utilizatorilor privind calitatea serviciilor prestate în biblioteci. Utilizatorilor bibliotecilor li se oferă posibilitatea de a-și expune opinia privind activitatea bibliotecii. „Cel mai important lucru pe care trebuie să-l faci este să îți dai seama încotro se îndreaptă clienții tăi și cum poți tu să fii în fața lor”, susține Philip Kotler. De aceea nu este suficient să evaluăm satisfacția utilizatorilor. Trebuie să identificăm necesitățile informaționale ale acestora. Bibliotecile trebuie să-și focalizeze atenția pe percepția utilizatorilor și pe adaptarea serviciilor bibliotecii la nevoile specifice și

foarte diversificate ale acestora, precum și pe dezvoltarea profesională continuă a bibliotecarilor.

Un alt studiu care cuantifică satisfacția utilizatorului cu privire la performanța bibliotecii universitare prin determinarea satisfacției utilizatorilor privind serviciile bibliotecii, infrastructura/locul/spațiul și colecția/informațiile furnizate de o bibliotecă academică este reflectat în articolul *Assess users' satisfaction on academic library performance: a study* [4]. Eșantionul acestui studiu a cuprins 381 de studenți ai universității. Concluziile elucidează că

Orientarea către utilizator și satisfacerea cerințelor acestora reprezintă o garanție pentru succesul oricărei biblioteci, fiind o verigă importantă în activitatea științifică și de cercetare-inovare.

---

respondenții au fost foarte mulțumiți de serviciile bibliotecii, infrastructura/locul/spațiul și colecția/informațiile bibliotecii în ansamblu. De asemenea, studiul arată că mulți dintre respondenți vizitează biblioteca din mai multe motive, majoritatea respondenților venind la bibliotecă datorită accesului gratuit la internet Wi-Fi. Respondenții

au sugerat că biblioteca trebuie să rămână deschisă mai mult timp, ar trebui să publice un ghid privind modalitățile de găsire a informațiilor în diverse surse, să furnizeze cea mai recentă colecție. Unii au fost de părere că biblioteca ar trebui să publice indexuri și bibliografii, să ofere îndrumări privind metodologia cercetării științifice, să organizeze instruirii despre căutarea informației, iar personalul ar trebui să fie mai prietenos și mai bine informat. Din păcate, nu am identificat o corelație între concluziile autorilor și rezultatele studiului.

În articolul *Calitatea serviciilor de bibliotecă în opinia utilizatorilor BTȘ UTM (sondaj recent)* [3, pp. 534-537], G. Ghenghea prezintă rezultatele sondajului de opinii realizat de BTȘ UTM privind calitatea serviciilor de bibliotecă. S-a elucidat satisfacția utilizatorilor privind formele de deservire, calitatea resurselor documentare, serviciile și facilitățile oferite, cultura comunicării bibliotecarilor, condițiile de muncă etc. Utilizatorii sunt satisfăcuți de calitatea serviciilor; ei privesc îmbinarea tehnologiilor inovaționale și a celor tradiționale ca o stare de normalitate a funcționării bibliotecii; cel mai mult, utilizatorii își doresc confortul deservirii în toate formele sale: intelectual (satisfacerea amplă a cerințelor informaționale), psihologic (în sensul atitudinii și comunicării cu bibliotecarii), fizic (exprimat prin utilizarea tehnologiilor computaționale

și crearea condițiilor favorabile de muncă). Concluziile efectuate sugerează viziuni de viitor privind îmbunătățirea deservirii bibliotecare.

Utilizatorii sunt cei care vin în bibliotecă pentru instruire și informare și au nevoie de ajutorul bibliotecarului pentru a-și îmbunătăți abilitățile de căutare, regăsire și evaluare a calității informației. Rolul bibliotecarilor este să-i ajute pe utilizatori să obțină abilitățile necesare pentru utilizarea serviciilor bibliotecii. Este esențial ca utilizatorii bibliotecii să obțină informația de care au nevoie, totodată să câștige încredere, privind biblioteca drept un loc unde să se simtă bine și care să fie folosit ca suport pentru activitatea lor de cercetare și instruire. De aceea cerințele de instruire continuă a personalului asociate cu TQM sunt semnificative. Pregătirea continuă a personalului trebuie să fie prioritară pentru administrația bibliotecii. Este absolut necesar să se cultive cunoștințe, deprinderi și abilități speciale pentru a putea răspunde cu competență necesităților de informare ale utilizatorilor într-o societate în schimbare.

Bibliotecile s-au angajat întotdeauna să ofere utilizatorilor săi servicii de calitate înaltă. Calitatea serviciilor din bibliotecă este esențială pentru satisfacerea utilizatorilor bibliotecii. Este un factor important în determinarea performanțelor oricărei bibliotecii, măsurat în termeni de rentabilitate maximă și satisfacție a utilizatorului. Această superioritate a serviciului poate fi realizată printr-un management al calității. Servicii de calitate înseamnă resurse, produse și servicii care satisfac așteptările și percepțiile utilizatorilor. Este foarte clar că bibliotecarii folosesc instrumente de măsurare pentru a rula serviciile bibliotecii.

Aceste instrumente, precum Managementul calității totale (TQM), SERVQUAL, LibQUAL+, îi ajută să evalueze serviciile, să ia decizii, să îmbunătățească serviciile și să obțină o calitate mai bună, susține P. Ramanjaneya Reddy [11, pp. 144-149]. Autorul prezintă diverse metode, instrumente și tehnici pentru a măsura, controla și îmbunătăți calitatea serviciilor de bibliotecă. Măsurarea și evaluarea calității reprezintă o mare importanță în bibliotecile moderne, deoarece aduce beneficii imense atât bibliotecii, cât și comunității de utilizatori.

Metoda SERVQUAL este cel mai popular instrument de evaluare a calității serviciilor. Calitatea serviciilor este determinată de diferența dintre așteptările utilizatorului în ceea ce privește

performanța furnizorului de servicii și evaluarea acestora de serviciul primit. LibQUAL+ reprezintă un instrument dezvoltat pe bază de SERVQUAL pentru măsurarea calității produselor și serviciilor bibliotecii, fiind totodată un instrument pentru identificarea domeniilor de îmbunătățire a serviciilor. LibQUAL+ este un instrument standardizat pe scară largă pentru colectarea feedback-ului utilizatorilor cu privire la calitatea serviciilor de bibliotecă. În concluzie, autorul susține că bibliotecile sunt locuri ideale pentru implementarea calității. Managementul calității servește drept un instrument eficient pentru a atinge calitatea serviciilor oricărei biblioteci. Controlul și evaluarea performanței și chestionarea utilizatorilor pot identifica cât de eficiente sunt serviciile și

---

Pregătirea continuă a personalului trebuie să fie prioritară pentru administrația bibliotecii. Este absolut necesar să se cultive cunoștințe, deprinderi și abilități speciale pentru a putea răspunde cu competență necesităților de informare ale utilizatorilor într-o societate în schimbare.

---

produsele furnizate de bibliotecă și pot aduce beneficii imense atât bibliotecii, cât și comunității de utilizatori.

Un alt articol care abordează problema calității serviciilor de bibliotecă din perspectiva utilizatorilor săi este *Surveying Users' Perception of Academic Library Services Quality: A Case Study in Universiti Malaysia Pahang (UMP) Library* [7, pp. 38-43].

Autorii acestei cercetări vorbesc despre concurența acerbă la nivel global survenită între instituțiile academice. Acestea au obligat bibliotecile universitare să-și transforme serviciile și rolurile tradiționale, punând la dispoziția utilizatorilor săi cele mai moderne, sofisticate și calitative servicii. Capacitatea unei biblioteci universitare de a fi la nivelul așteptărilor utilizatorilor va produce satisfacția utilizatorului. În primul rând, cercetările privind evaluarea percepției utilizatorilor cu privire la nivelul calității serviciilor se concentrează pe găsirea de modalități de a satisface sau a depăși așteptările utilizatorilor. Cu toate acestea, studiul respectiv a urmărit să măsoare percepția utilizatorilor și nivelul de satisfacție a acestora privind serviciile furnizate de bibliotecă UMP, a personalizat un nou instrument de măsurare a calității serviciilor și a perspectivelor utilizatorilor bibliotecii pe baza modelului LibQUAL. Un instrument de sondaj personalizat a fost dezvoltat pe baza modelului, constând din 30 de articole care măsoară nivelul a patru dimensiuni ale serviciului și satisfacția utilizatorului, cu încă cinci articole care examinează satisfacția

utilizatorului pentru serviciile generale. Rezultatul studiului a raportat valori pozitive pentru ambele analize ale lacunelor în toate dimensiunile calității serviciilor. Pe baza a 382 de feedback-uri ale respondenților, rezultatele au arătat că nivelul de calitate a serviciilor percepute a depășit nivelul acceptabil al utilizatorilor în ceea ce privește serviciul minim și serviciul dorit. Mai exact, utilizatorii sunt mulțumiți de serviciile oferite.

Despre satisfacția utilizatorilor privind calitatea serviciilor de bibliotecă prestate de Biblioteca Joshi a Universității Panjab, Chandigarh, relatează Rakesh Mohindra și Anil Kumar în articolul *User Satisfaction Regarding Quality of Library Services of A.C. Joshi Library, Panjab University, Chandigarh* [8, pp. 54-60]. Studiul și-a propus să evalueze calitatea serviciilor de bibliotecă asociate cu satisfacția utilizatorilor de la Biblioteca A.C. Joshi, Universitatea Panjab, Chandigarh, India. S-a constatat că mediul bibliotecii și serviciile de bibliotecă prezic semnificativ satisfacția utilizatorului, va fi util bibliotecilor pentru a-și îmbunătăți calitatea serviciilor și a crește satisfacția utilizatorilor.

Legătura dintre stilul de conducere și satisfacția profesională a personalului bibliotecii din bibliotecile universitare private din sud-vestul Nigeriei este reflectată în articolul *An Investigation on the Nexus Between Leadership Style and Job Satisfaction of Library Staff in Private University Libraries South-West, Nigeria* [5]. Resursa umană este un factor-cheie de succes în orice organizație. Este posibil ca personalul nemulțumit și nefericit să nu aibă performanțe maxime, iar acest lucru ar putea afecta produsele și serviciile unei organizații. Acest studiu a examinat măsura în care stilul de conducere corelează cu intenția de satisfacție la locul de muncă în bibliotecile universitare private din sud-vestul Nigeriei. Rezultatele acestui studiu au demonstrat că nivelul de satisfacție la locul de muncă al personalului bibliotecii a fost scăzut și că cel mai practic stil de conducere este cel autocratic. Autorii studiului au ajuns la concluzie că stilul de conducere a contribuit semnificativ la nivelul scăzut de satisfacție la locul de muncă. Se recomandă ca managementul bibliotecii să fie mai democratic, iar plata indemnizațiilor să fie pusă în aplicare. Acest lucru ar spori satisfacția la locul de muncă a angajaților din bibliotecile universitare private.

De asemenea, despre satisfacția la locul de muncă din perspectiva calității a vorbit și Lakmini Marasinghe în articolul *Generational Differences and Job Satisfaction in University*

LibraryProfessionals, Sri Lanka [6]. Această lucrare prezintă concluziile unui studiu care a fost lansat pentru a identifica nivelul de satisfacție la locul de muncă al bibliotecarilor de diferite vârste. Scopul acestui studiu a fost de a evalua nivelul de satisfacție în rândul a trei generații de bibliotecari din bibliotecile universitare din Sri Lanka privind mediul și condiții de muncă, și anume: colegi, compensare, promovare și supraveghere. Rezultatele studiului au indicat faptul că există unele diferențe și similitudini în ceea ce privește locul de muncă, există o diferență semnificativă de satisfacție la locul de muncă în percepția atât a „muncii”, cât și a „supravegherii” între trei generații.

Datele generate de acest studiu vor fi utile bibliotecarilor și managerilor pentru a înțelege nivelul de satisfacție profesională a angajaților din bibliotecile universitare în funcție de generație. În urma acestui studiu, au fost elaborate linii directoare care vor contribui la sporirea nivelului de satisfacție profesională a bibliotecarilor din bibliotecile universitare. Satisfacția la locul de muncă a profesioniștilor din bibliotecă este esențială și este un factor fundamental atât al dezvoltării și organizării serviciului, cât și pentru a dezvolta o forță de muncă motivantă și productivă pentru succesul organizațional.

Metodologia de gestionare a bibliotecii bazată pe autoevaluarea organizațională se regăsește în articolul *Самооценка деятельности как основа эффективного управления библиотекой* [14, pp. 28-33]. Autoarele vorbesc despre procesul de autoevaluare, care presupune o analiză cuprinzătoare și sistematică a performanței unei organizații față de un punct de referință selectat și oferă o imagine de ansamblu asupra eficacității sistemului de management.

Lucrarea prezintă participarea Bibliotecii Științifice Regionale de Stat din Novosibirsk în concursul *100 cele mai bune produse ale Rusiei*, lucru care a contribuit la evaluarea nivelului de satisfacție a utilizatorilor, angajaților, furnizorilor, fondatorilor și la determinarea domeniilor prioritare de dezvoltare. Rezultatele concursului de bibliotecă au permis autorilor să ajungă la concluzia că autoevaluarea diagnosticului poate și ar trebui să devină o parte integrantă a ciclului anual de planificare, atât strategic, cât și operațional.

În concluzie, putem menționa că în perioada 2014-2020 au fost efectuate atât cercetări fundamentale și studii care au avut drept scop dobândirea cunoștințelor noi și formularea ipotezelor, cât și

cercetări aplicative, care au urmărit acumularea de noi cunoștințe privind calitatea serviciilor și produselor bibliotecii, satisfacția utilizatorilor, competențele și cunoștințele bibliotecarilor (pe de o parte, apreciate, iar pe de alta, blamate), căile de acces, amplasarea bibliotecii, orarul de funcționare. Astfel, nevoia de management al calității într-o bibliotecă este ireversibilă, deoarece acesta este utilizat în calitate de instrument de explorare a unor posibilități organizatorice și administrative noi, pornind de la premisa că rezultatul final va conduce la îmbunătățirea unor aspecte ale organizației. Dacă un director nu observă că bibliotecile de cercetare se află la răscruce, atunci schimbarea nu are nici un sens. Nu există nici un motiv pentru a purcede la schimbare în afară de o curiozitate intelectuală. De asemenea, managerii bibliotecilor trebuie să creeze un climat care să încurajeze angajații să-și aducă aportul la realizarea misiunii, viziunii și obiectivului major al instituției infodocumentare.

Făcând o sinteză a publicațiilor consultate, putem afirma că managementul calității a luat amploare în activitatea bibliotecilor și că managerii acestora optează pentru implementarea managementului calității în biblioteci, fiind convingși că acesta reprezintă *metoda modernă de conducere în bibliotecile de azi și din viitor* [9, p. 56]. Atunci când instituția se confruntă cu o schimbare radicală, cea mai portivită metodă de conducere este managementul calității. „Sau, mai bine zis, când ești pus la zid și nu ai încotro, pui în aplicare managementul calității totale” [9, p. 56].

Referințe bibliografice:

1. 27 *Lessons from Philip Kotler, the father of Modern Marketing, to apply to your Online Marketing Strategies* [online] [citat 15.09.2020]. Disponibil: <https://postcron.com/en/blog/philip-kotler-advice-for-online-marketing/>
2. CONSTANTINESCU-MATIȚA, M.-S. *Introducerea managementului calității totale în biblioteci* [online] [citat 11.09.2020].. Disponibil: <https://www.bcuculuj.ro/bibliorev/arhiva/nr21/info2.html>
3. GHENGHEA, G. Calitatea serviciilor de bibliotecă în opinia utilizatorilor BTȘ UTM (sondaj recent). In: *Conferințele UTM* [online]. 2014, vol. III, pp. 534-537 [citat 11.09.2020].. Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/7453/Conf_UTM_2014_Vol_III_pg534_537.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. IJIEKHUAMHEN, O.P., BLESSING, A., OMOSEKEJIMI, A.F. *Assess users' satisfaction on academic library performance: a study*

- [online] [citat 15.09.2020].. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/259673454_Users_Satisfaction_Assessment_in_Academic_Library_Performance
5. JEROME, I. *An Investigation on the Nexus Between Leadership Style and Job Satisfaction of Library Staff in Private University Libraries South-West, Nigeria* [online] [citat 14.09.2020]. Disponibil: <https://tinyurl.com/mr3v5wzz>
  6. MARASINGHE, L. *An Investigation on the Nexus Between Leadership Style and Job Satisfaction of Library Staff in Private University Libraries South-West, Nigeria* [online]. 2018 [citat 16.09.2020]. Disponibil: <http://eprints.lmu.edu.ng/1857/>
  7. MATDAHAN, S., TAIB, M.Y., ZAINUDIN, N.M., ISMAIL, F. Surveying Users' Perception of Academic Library Services Quality: A Case Study in Universiti Malaysia Pahang (UMP) Library. In: *The Journal of Academic Librarianship* [online] [citat 12.09.2020].. 2016, vol. 42, issue 1, pp. 38-43. Disponibil: <https://www.science-direct.com/science/article/abs/pii/S0099133315002384>
  8. MOHINDRA, R., KUMAR, A. User Satisfaction Regarding Quality of Library Services of A.C. Joshi Library, Panjab University, Chandigarh. In: *Journal of Library & Information Technology*. [online]. January 2015, vol. 35, nr. 1, pp. 54-60 [citat 26.03.2020]. Disponibil: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/37006574/User_Satisfaction_Regarding_Quality_of_Library_Services_of_A.C._Joshi.pdf?1426597413=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DUser_Satisfaction_Regarding_Quality_of_L.pdf
  9. OWENS, I. Managementul Calității totale, factor al schimbării: strategii pentru secolul XXI. In: ANGHELESCU, Hermina G. B., KIRÁLY, István (edit.) *Management pentru viitor. Biblioteci și arhivă*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000. – pp. 49-58
  10. POPESCU, E. Îmbunătățirea calității serviciilor de relație cu publicul utilizator în cadrul Bibliotecii Institutului de Matematică „Simion Stoilow” al Academiei Române. In: *Studii de biblioteconomie și știința informării* [online] [citat 15.09.2020]. 2017, nr. 21, pp. 5-22. Disponibil: <https://ideas.repec.org/a/buh/journal/y2017i21p5-22.html>
  11. REDDY, P.R. Measuring of Quality Services in the Libraries. In: *International Journal of Library and Information Studies* [online] [citat 11.09.2020].. 2017, vol.7, pp. 144-149. Disponibil: http://www.ijlis.org/Jan-Mar_2017_Vol-7_No-1.html
  12. STUEART, R. *Library and Information Center Management* [online] [citat 15.09.2020]. Disponibil: http://ir.library.ui.edu.ng:8080/bitstream/123456789/3505/1/%5BBarbara_B._Moran%2C_Robert_D._Stueart%5D.pdf

13. АЗГАЛЬДОВ, Г. Г. *Теория и практика оценки качества товаров. Основы квалиметрии*. Москва: Экономика, 1982. 256 с.
14. СМЕРНОВА, О.Е., ТАРАСОВА, С.А., САЕНКО, З.М. Самооценка деятельности как основа эффективного управления библиотекой. In: *Библиосфера* [online]. 2015, № 4, с. 28-33 [citat 14.09.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/samootsenka-deyatelnosti-kak-osnova-effektivno-go-upravleniya-bibliotekoy>
15. СУКИАСЯН, Э.Р. Что такое квалиметрия. Об измерении качества в баллах. In: *Научные и технические библиотеки* [online]. 2018, № 2, с. 113-116 [citat 15.09.2020]. Disponibil: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=32422990>

„TEATRU ESTE LOCUL UNEI STĂRI DE
GÂNDIRE ȘI DE TRĂIRE,
CARE SĂ NE FACĂ MAI FRUMOȘI
ȘI MAI ADEVĂRAȚI”:

interviu cu Petre Băcioiu,
actor la Teatrul Național din Cluj-Napoca

PETRE BĂCIOIU: Mă bucur că te văd, Elena.

ELENA TARAGAN: *Mă bucur și eu foarte mult. Arătați foarte bine.*

P.B.: Mulțumesc din suflet. Am făcut 70 de ani, puiule.

E.T.: *Felicitări! La mulți ani!*

P.B.: Și știi ce mă ține?

E.T.: *Ce?*

P.B.: Teatrul.

E.T.: *Foarte frumos...*

P.B.: Adică, viața ca atare, structura mea, așa cum o cunoști. Sunt ca tine – și cu gând, și cu faptă, și cu energie, cu energia asta a teatrului. Chiar nu e o ipocrizie din partea mea să afirm lucrul ăsta. Teatrul, prin natura lui duală, „trială”, cum vrei s-o iei, prin cameleonismul nostru, prin „mască”, „fără mască”. Ceva mi-a dat Dumnezeu, și structural, și educațional. Și teatrul m-ajută.

E.T.: *Foarte frumos. Pot să zic că înțeleg un pic această pasiune. Și eu îmi mențin, să zic așa, sau cred eu că-mi mențin, tinerețea prin pasiuni, prin pasiune.*

Vă mulțumesc foarte mult că ați acceptat invitația mea de a fi prezent, să spunem așa, în cadrul Săptămânii Științei, la Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Chișinău. Celebrăm în această Săptămână știința, facem eforturi de a o promova, în această perioadă, mai mult decât în altele, iar tematica este „masca”, „Masca sunt Eu”. Un generic, oarecum, „impus”, „inspirat” din ceea ce se întâmplă actualmente la noi în țară și peste tot, oriunde.

Înainte de toate, vreau să vă fac o scurtă prezentare, dacă-mi dați voie. Sunteți actor la Teatrul Național din Cluj-Napoca, începând cu anul 1976. V-ați născut la Pitești. Sunteți, din 2008, doctor al Facultății de Litere din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, universitate pe care am absolvit-o și eu. Am avut ocazia să vă cunosc în calitate de profesor de actorie la Școala Populară de Arte „Tudor Jarda” din Cluj-Napoca, unde ați activat din 2009 până în 2010, apoi din 2012 până în prezent. Aveți Ordinul „Meritul Cultural”, în grad de Cavaler, obținut în 2004. Și ați jucat într-un imens număr de spectacole la Teatrul din Cluj, la Teatrul

de Nord din Satu-Mare, Teatrul „Aureliu Manea” din Turda, pe scena Operei Naționale Române din Cluj. Am avut posibilitatea să vă văd jucând într-o serie de spectacole, în perioada când am fost studentă la Cluj: Zbor deasupra unui cuib de cuc, Idiutul, La răscruce de vânturi, Portocala mecanică, Trainspotting, Cel mai iubit dintre pământeni (acestea din urmă fiind câteva dintre operele pe care le-am citit, dar nu le-am văzut), Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război și multe altele. Care vă este rolul cel mai drag, dacă nu e cumva un clișeu să spun așa, dacă există o prioritate?

P.B.: Întotdeauna mi-au plăcut provocările. Și, dacă aș fi jucat în *Hamlet*, de exemplu, nu mi-aș fi dorit să interpretez personajul Hamlet. Îl prefer pe Polonius. Nu pentru că eu sunt o ființă malefică, ci pentru că, în general, sunt un tip cerebral, am fost și sunt, am vectorul ăsta de cerebralitate, spiritul cartezian. Pe baza lui cred că am construit o carieră, în care sigur am adăugat și talent. Gradul de talent, cum știi și tu, Elena, nu poate fi comensurat. Adică, vii tu de la Dumnezeu, de la mama, de la Mama Natură, depinde pe ce parte o iei, cu un „dat”, cu un „dar”... Mi-am dorit să joc multe roluri și să le interpretez bine. Într-o vreme îmi

erau mai apropiate rolurile comice. Eram eu „june”, dar nefiind, cum să spun, tipul de Adonis în tinerețe, nu jucam junele frumos, jucam junele amuzant, inteligent. Deci, dacă vrei, m-a atras zona asta. Nu am un rol preferat. Mi-au plăcut și rolurile muzicale, pen-

---

Punând mască, deja cădem în partea
asupra căreia se apleacă și Aristotel
în *Estetica* lui, primordială și
inițiatică, în care spune că teatrul s-a
născut din harul omului de a imita.

---

tru că eu am o natură muzicală nativă, structurală. Am vrut să arăt că „pot”, eu nefiind muzician și, poate, fiind frustrat de chestia asta. Am trăit experiențe pe scena Operei Române, unde n-am făcut operă, evident, că nu mi-am „pregătit” glasul pentru bel canto. Dar,

având voce și muzicalitate, am făcut operetă, music hall, pentru că mi-a plăcut ideea de actor total. Sigur că nici vârsta nu mai îmi permite acum un anumit tip de mobilitate corporală. Nu am un rol preferat, Elena.

E.T.: *Am înțeles.*

P.B.: Am o gamă de roluri. Apropo de invocarea titlului romanului celebru *Cel mai iubit dintre pământeni*, joc un tovarăș activist, așa, de ăla din anii '50, care poartă o discuție cu personajul principal, și îi zice de-ale lui; iar niște colege mi-au spus: „Bă, ai fost îngrozitor de... rău!”. Adică a fost o chestie „construită”, dacă vrei, un contra-emploi. Eu nu sunt un om rău, structural. Al doilea, cu *Hamletul* lui Vlad Mugur, venit într-o perioadă în care s-au făcut patru spectacole omonime: în regia lui Tocilescu, în regia lui Ciulei, a lui Tompa Gabor și a lui Vlad, ultimul fiind un corolar. Și se vor mai face spectacole *Hamlet*, și la Chișinău, și în multe alte părți. Și am jucat Osrice, un personaj mizerabil, ăla care vine să-i provoace la luptă. Nu era un personaj principal, dar toată lumea m-a aplaudat, iar presa m-a lăudat. Era un rol de om cu „ceafă groasă”, cum eu nu sunt. Când apăream în scenă, Hamlet întreba: „Cine e?”. „O vită, Hamlet”, îi răspundea Horațiu. Cam asta eram. Și uite că m-am potrivit și cu rolurile acelea, dar pe care le-am făcut mai mult cu gândul, decât cu modul meu de „a fi”. Teatrul este dedublare. O explică Brecht în *Micul Organon pentru Teatru*, prin teoria distanțării. Punând mască, deja cădem în partea asupra căreia se apleacă și Aristotel în *Estetica* lui, primordială și inițiatică, în care spune că teatrul s-a născut din harul omului de a imita. Nu, Elena, nu am un rol, cum să spun, un rol favorit, un tip de rol. Am o gamă de roluri care m-au atras, dacă vrei. Mi-a plăcut tot ce-am făcut, am făcut cu plăcere, nu pot să zic că am atins genialitatea,

poate niciodată, dar am făcut lucrurile bine, spre foarte bine, ceea ce cred că dă o măsură a ceea ce mi s-a întâmplat și mi se întâmplă în continuare.

E.T.: *Vă mulțumesc foarte mult. V-aș întreba dacă ne puteți da o definiție proprie a teatrului și care este menirea culturală și socială a acestuia.*

P.B.: Teatrul cred că este parte din noi, pentru că, prin însăși definirea lui, s-a născut, cum spune Aristotel, odată cu omul. S-a născut din harul omului de a imita. Ne place să imităm, apropo și de invocarea ideii tale cu ce se întâmplă în lumea contemporană. Oamenii politici sunt niște histrioni, jalnici, după părerea mea, pentru că sunt malefici. Teatrul nu este malefic. L-aș defini ca fiind un loc al refugiului sentimental și al unei stări... de gândire și de trăire, care să ne facă mai frumoși și mai adevărați.

Cred că arta, în general, este incomensurabilă, pentru că nu știm gradul de dăruință, nu dăruim „un metru de iubire” pentru „un litru de încredere”, cu măsuri din ăstă matematico-fizice. Cred că scena este un loc în care omul se regăsește pentru că acolo este el însuși, și unde, de multe ori, dându-se masca jos, aflăm despre noi lucruri pe care, poate, în viața cotidiană le facem cu conveniență și ne străduim să fim drăguți, chiar dacă nu suntem. Omul are o natură cel puțin duală, amestecă binele și răul, și în grade diferite, pentru că viața nu e albă sau neagră, e gri. Cred că lăcașul artei interpretării e locul în care putem să fim sinceri cu noi înșine. Teatrul e un refugiu al intelectualismului și al afectivității, al simțirii și trăirii, al unei lumi ficționale, convenționale, în care spectatorul, când vine, știe la ce vine și se regăsește. Cred că e un loc al binelui. A fost, Elena, draga mea, apropo de limba engleză, un spectacol de avangardă, în spațiul de jos, știi studioul „Euphorion”, unde ai văzut tu...

E.T.: *Despre Trainspotting vorbiți?*

P.B.: Da, spațiul cu *Trainspotting*. Și apropo de *Trainspotting* și de English language, era o piesă montată de un student la regie, în cadrul programului teatrului, că sunt promovate și tipul ăsta de experiențe. Piesa se numea *God's Playground (Locul de joacă al lui Dumnezeu)*. Cred că teatrul este un loc de joacă în care divinitatea

---

Cred că lăcașul artei interpretării e locul în care putem să fim sinceri cu noi înșine. Teatrul e un refugiu al intelectualismului și al afectivității, al simțirii și trăirii, al unei lumi ficționale, convenționale, în care spectatorul, când vine, știe la ce vine și se regăsește. Cred că e un loc al binelui.

își întinde mâna și energia binefăcătoare asupra ființei noastre și ne face să zâmbim. Tu știi că și la școala unde ne-am întâlnit, eu propovăduiam ideea de comunicare prin artă. Arta trebuie să ne facă mai frumoși, deși foarte mulți artiști au fost încrâncenați în timpul creației, au fost ciudați, au fost un pic, hai să zic așa, eufemistic, „plecați de-acasă”. Cred că e locul unde, poate, suntem mai adevărați decât suntem printre conveniențele ăstea sociale, ne dezbrăăm și ne dezbrăcăm de acoperământul ăsta de conveniență. Adică nu ne mai punem masca. Cam asta ar fi. E un loc al frumuseții, către care îi îndemn pe mulți, mai ales în lumea asta contemporană în care s-a pierdut comunicarea. Uite și cu pandemia asta. Eu tot timpul am propovăduit ideea comunicării, pentru că dacă te îndepărtezi și nu comunică cu semenii și cu sinele, te pierzi tu, ca individ, și se pierde și societatea, noi devenind niște mici roboței cu o cheiță în spate... E un loc al frumuseții, e un edenlive, dacă vrei... Un paradis.

E.T.: *Mi-aduc aminte acum, când ați menționat aceste lucruri, de o vorbă, spusă de un actor român, pare-mi-se: „Se poate trăi fără artă? Se poate, dar nu merită”.*

P.B.: Exact. Îi vedeam pe colegii mei și i-am înțeles, și îi înțeleg, pentru că și eu servesc arta și am fost un modest și mai sunt un onest slujbaş al ei... „Dom’le, nu se poate fără artă”. Ba se poate, dar suntem mult mai săraci. Omul are nevoie, în primul rând, să trăiască. Și, când vine ziua ta de naștere, Elena „din Troia”, sau de Sfântul Constantin și Elena, îți spun: „Sănătate!”. Deci, aș pune pe primul loc, social vorbind, ca nevoie socială, medicul, sănătatea. După aceea aș pune educația, inclusiv prin artă, mersul la școală. După care urmează actorul, arta. Teatrul ar fi bucuria, ar fi frișca pe tortul ăsta existențial. Cam asta ar fi, după mine, ordinea.

E.T.: *Da. Retrospectiv, cum vi se pare că a evoluat teatrul de la începuturile sale, pentru că eu aș observa că, actualmente, parcă revine la niște forme anterioare, același teatru stradal. Parcă ne întoarcem la unele forme care au existat în trecut. Cum considerați această evoluție a teatrului?*

P.B.: Sunt trei, dacă vrei, piloni ai unei definiții care încadrează teatrul și-l definește, îi face un contur. Prima ar fi definiția, să spun, a lui Aristotel. O restructurez și

afirm că teatrul este „o copie”, dacă vrei, transfigurată, a vieții. Și redată cu mijloace specifice, mijloace estetice. Acest tip de estetică și de gândire, paradigma asta a urmărit teatrul până undeva spre sfârșitul secolului al XIX-lea. La 1895, apare o lucrare, care se numește *Punerea în scenă a operei wagneriene*. Este scrisă de un teatrolog, un om de teatru, un teoretician și, totodată, un practician elvețian, numit Adolph Appia. El nu mai afirmă că teatrul este o transfigurare a vieții, spune că este o „analogie” a ei. Și așa încheia, dacă vrei, ciclul ăsta, triada asta așa completa-o cu Antonin Artaud, marele om de teatru francez, mai mult utopic decât concret, a cărui operă, oricum nesistematizată (i-au adunat-o prietenii sub un nume extraordinar *Teatrul și dublul său*), unde lumea scenei este definită ca fiind „un dublu al vieții”. Deci, teatrul ca redare, teatrul ca analogie, teatrul ca dublu al vieții. Estetica, de regulă, în artă, se elaborează după producerea creației; de exemplu, întâi s-a produs pictura impresionistă și după aceea s-a creat o estetică impresionistă. Teatrul a mers paralel cu viața. El devine o instituție sau se exprimă, în mod organizat, antropologic vorbind, în timpul regelui Pisistrate, în sec. VI înainte de Isus, înaintea erei noastre. Ei, teatrul la ora aia s-a definit în formele grecești, apropo de mască, cu aezii, cu corul, cu ce și cu cine vrei, cu Eschil, Sofocle, Euripide sau, pe partea comică, cu Aristofan. A avut un anumit contur. Pentru că viața era de o asemenea natură, încât trebuia să se exprime în felul acesta. A venit perioada medievală, „Evul mediu întunecat”, cum spuneau renașcentiștii. N-a fost chiar întunecat, pentru că au rămas urme, au existat „mistere” vizavi de teatru, au existat „miracole” legate de biserică, în incinta și apoi în afara ei. Teatrul a evoluat odată cu viața, e normal să se schimbe. Și apare acea piațetă pe care o invocai tu, în care întâlnim histrionul medieval, actorul care cântă, care dansează, care face și drege, și ajungem până la piațeta pregoldoniană, a comediei dell'arte. Și în spectacolele contemporane întâlnim piațeta, chiar spectacole făcute, îmi amintesc, de Victor Ioan Frunză, pe la începuturile anilor '90, prin gurile de metrou, prin piețele centrale, sau mai puțin centrale, ale urbei. Da, teatrul a mers cu vremea, Elena. Înainte n-am avut jeanși sfâșiați, n-am avut calculatoare, n-am avut iPhoneuri, n-am avut tablete. A fost viața care-a fost, și teatrul a relevat și a arătat acea viață. E normal ca el să evolueze într-un anume fel. Reîntoarcerea în timp este o nevoie de a reveni la obârșii. Mari creatori, de regulă, au avut reveniri și au avut cicluri, bine, în funcție și de vârstă,

și de gradul de educație și de creativitate, și observ și eu că există acest fenomen, continuă, este peren. Inclusiv noi, acum, la Teatrul Național, ne-am aplecat asupra unui text de Gogol, *Cartoforii*. Nu este, poate, de valoarea *Revizorului*, ca să zic, care e masterpieceul lui. Dar este, sigur, o scriitură de Gogol și de mijloc de secol XIX, în Rusia acelor vremuri. Și Ionuț Caras, colegul, care face regia primordială și de lectură a acestui spectacol, spune: „Ne apropiem, ne întoarcem cumva în spațiul cuvântului, la Măria sa, cuvântul”. Tu știi foarte bine că, astăzi, tendința este de plasare în derizoriu a cuvintelor, mai ales în școlile moderne, unde comunicarea nu se mai face cu vorbe. Și vezi cum este dezavuat cuvântul, și cum este alterat, și agramatisme care pe mine mă enervează. Tu știi că sunt foarte exigent când e vorba de gramatică, de virgule, vocativ, imperativ, influențele limbilor străine, toate ăstea... Și, câteodată, ca o spălare a conștiinței și de revenire, ne întoarcem la teatrul de cuvânt. Există teatru de piațetă, există teatru de avangardă, există teatrul clasic, ele se dezvoltă și se reîntâlnesc și se regăsesc într-o spirală a timpului, pe care nu o putem controla, ea vine aproape în mod natural, Elena.

E.T.: *Da, apropo de acest teatru de cuvânt despre care vorbiți, l-aș invoca ca autor reprezentativ pe Ionesco, pe care l-am îndrăgit foarte mult la 20 de ani.*

P.B.: Exact. Am și jucat Ionesco. Și ai jucat și tu, și îți place, și m-am reîntâlnit cu monologul ăla pe care-l spuneai, cu cultura capitalistă și cu „tovărășismele” alea.

E.T.: *E Vișniec. Deja e Vișniec.*

P.B.: Da, deja e Vișniec.

E.T.: *Mai aproape de actualitate...*

P.B.: Acolo este inserată *Cântăreața cheală*, de exemplu. Fragmente din *Cântăreața cheală* și cu tot ce se întâmplă cu cuvântul. Așa este, Elena.

E.T.: *Absurdul limbajului...*

P.B.: Absurdul limbajului, exact. Oamenii se întorc. Acum nu mai putem face nici teatrul ăla. Am jucat, de exemplu, ani de zile, cu un mare succes, am jucat și Take, am jucat și Ianke, în *Take, Ianke și Cadîr*, care era piesa, cum să spun, de reper al teatrului tradiționalist, al teatrului de cuvânt. Nu prea mai merge. Nu prea mai merge, în sensul acela. Dar omul, generația asta poate fi re-apropiată de căldura și de candoarea, de semantismul sau poli-semantismul cuvintelor, de sensul lor. Dar, dincolo de cuvinte,

s-a dezvoltat și partea aia nonverbală, teatrul acela, asupra căruia m-am aplecat și eu în doctorat, „teatrul pur”. Teatrul nu e pur, teatrul este impur, că are cuvânt, are costume, are gest, are lumină, are sunet. Dar a existat o tendință de purificare a artei, cum este arta pură plastică, cum să spun, fără fond, dar cu formă foarte frumoasă, cromatizată. E un joc al vieții.

E.T.: Aș putea spune și din propria experiență că, atunci când eram la Chișinău, jucam foarte mult la Poleakov, unde mi-am făcut eu studiile în artă dramatică. Adică nu e vorba de un liceu de arte, e o școală unde mergeam, după orele de la liceu, și tot jucam foarte mult Gogol, Vasile Alecsandri, Chirița era jucată. Puteam să jucăm de mai multe ori aceeași piesă, deja cu o altă distribuție. Și parcă într-adevăr am participat și eu, am avut parte, să zic așa, de o schimbare de paradigmă, când am ajuns la Cluj și am îndrăgit acest teatru de cuvânt, reprezentat prin Ionesco, Becket, Vișniec în exercițiile noastre, în repetițiile noastre. Și chiar v-aș adresa această întrebare. Nu intenționez, dar m-am gândit acum. Ați spus foarte bine, sunt de acord, m-ați făcut să mă gândesc că am putea defini teatrul ca „o oglindă a vieții și a societății”. Care este părerea dumneavoastră despre aceste trupe, amatoare, din Cluj, care există? Dumneavoastră sunteți actor la un teatru instituțional, dar ce credeți despre aceste trupe avangardiste? Se face teatru? Acceptați sau agreeți o astfel de formă de teatru?

P.B.: Elena, teoretic este loc pentru toată lumea. Nu sunt amatori. Ei, în majoritate, sunt profesioniști, sunt absolvenți de facultate. Acuma, eu nu știu cum era mai bine. Pe timpul când am dat eu, în 1969, exista o singură facultate de teatru, care se numea IATC „I.L. Caragiale”. Admiterea (nu pentru a mă preamări, vezi Doamne, pentru că nu eram un „geniu”) a fost o încercare pentru mine, în care am reușit din prima. Să intri la teatru, cu 50 de candidați pe un loc... Nu spun că teatrul de atunci era mai bun. Poate era un teatru imitativ, pentru că cei care ne erau măștri ne arătau „cum” se face teatru în felul în care gândeau ei. Eu gândesc că teatrul, dacă-l propovăduiești și ești pedagog, dacă vrei să fii un adevărat mentor, apropo de didascalie și de sfaturi, nu trebuie să-l faci așa cum îl „faci” tu, ucenicii tre’ să facă cum „fac” ei, dar ascultând ceea ce le spui tu, ca un ghidaj. Sunt foarte mulți absolvenți astăzi, sunt foarte multe școli de teatru, masa de concurență... Sunt foarte mulți copii care se doresc actori. Acuma, instituțiile de stat nu pot acoperi tot spectrul de îndrăzneală și de curaj al „valorilor” de

absolvenți. Și, din cauza asta, sunt de acord că ar trebui să existe și alte forme de teatru exprimate în spații neetazitate, nestandardizate. Teatrele ăstea se vor, dar nu sunt independente. Pentru că se referă la independența financiară. Din momentul în care faci o montare, Elena, teatrul costă. Teatrul e un lux. Mai mare sau mai mic. Deci nu sunt teatre cu adevărat „independente”: cineva dă banii, există donații, există sponsorizări. Acuma, teatrele ăstea mari, „clasice”, ca de exemplu, în Franța, „Comedia franceză”, ele au rămas referențiale, dar făcând teatru ca pe vremea ludovicilor. Iar, apropo de Ionesco, tot la Paris, era și este Teatrul „La Huchette”, cu 80 de locuri, un spațiu informal. Teatrele de avangardă sunt teatrele tinerești, în care tinerii artiști, absolvenți ai unor facultăți de artă teatrală contemporană, folosesc... alte mijloace, dacă vrei, sau, cum să spun, sunt mai altfel, să nu zic mai „vii”. În teatrele clasice, vreau să spun, în teatrul din Cluj, nu sunt numai actori de vârsta mea. Eu sunt singurul... „vintage”. Sunt, cel mai „adult” dintre pământenii din teatru. Există și colegi care sunt apropiați de vârsta mea, și-s alții tineri. E o plajă foarte mare. De regulă, teatrele ăstea la care te referi tu acuma, de avangardă, sunt teatrele formate, în special, din tineri, se merge foarte mult pe nonverbalitate, se merge pe corporalitate, ceea ce este un lucru extraordinar. Am fost chiar la Academia Regală din Stockholm, cu ocazia unuia dintre cele două turnee pe care le-am făcut în Suedia, și am văzut un spectacol „fără de vorbe”, făcut de ei, era un spectacol pe bune, era un spectacol care avea o poveste, *A Party* se numea. Și era atât de expresivă montarea asta, încât n-avea nevoie de cuvinte. Plus că, internaționalizând, dacă vrei, ideea de comunicare, nu trebuie să ne mai exprimăm într-o limbă națională. Adică gestul iubirii, privirea, zâmbetul... Este loc pentru toată lumea. Și pentru teatrele mici, independente, și pentru teatrele mari, consacrate, naționalele, sau mai puțin naționalele. E loc pentru toți.

E.T.: *Da. Vă mulțumesc. Acum am să vă întreb despre ceea ce spuneam că constituie obiectul/subiectul Săptămânii: masca, acest obiect spectacular. Care sunt funcțiile măștii în teatru, funcția simbolică, estetică-vizuală a măștii?*

P.B.: Masca vine tocmai pe făgașul ăsta, al faptului că noi suntem foarte pliași, ca să folosesc așa un eufemism. Suntem cameleonici, Elena. Când avem un interes, apare ipocrizia, apare persuasiunea. Și apare conveniența socială. Viața e o sumă de măști. Viața, masca în teatru apare, poate, din timpuri foarte îndepărtate,

dar în formele organizate despre care îți vorbeam, începând din secolul VI [înaintea erei noastre], când se montau tragediile acelea teribile, grecești. Măștile deveneau un semn și aveau o semnificație. Pentru că nu orice obiect scenic are semnificație. O masă, dacă rămâne o simplă masă, este o masă. Dar dacă ea devine semnificativă, în sensul că e locul în care te ascunzi în cazul unui război atomic, în caz de ploaie etc., lucrurile se schimbă. Masca deschide... un univers, se petrece o adevărată hermeneutică. Deci e o lume a semnelor, hermeneutica fiind definită ca o teorie a interpretării semnelor ca elemente simbolice ale unei culturi. Masca a însoțit jocul teatral și în comedie, pentru că în antichitate romanii, care în general sunt cunoscuți, vezi Doamne, superiori, din punct de vedere al civilizației, grecilor, dar inferiori pe partea de cultură... Aici e dihotomia cultură – civilizație, intrăm într-o altă zonă. Ei aveau, apropo de elementul spectacular, foarte multe carnavaluri. Referirile istoriografilor se fac în special la sărbătorile de Saturnalii, atunci când stăpânii se jucau de-a sclavii și sclavii de-a stăpâni. Și masca parcurge o grămadă de etape. Este parte din lumea teatrală. Eu n-am jucat în foarte multe piese, dacă-mi amintesc, cu măști. Se juca și se joacă Goldoni, care propune forma cultă a „comediei”, dacă vrei. Și apare piațeta, apar întâmplările, apar personajele, apare Arlechino, Colombina, câteodată poartă măști, adică nu spectacole exclusiv de măști. S-au făcut spectacole cu măști extraordinare și, cum să spun, teatrul de păpuși... Păpușa este o prelungire a mâinii sau a conștiinței artistice. Sunt foarte multe de spus, Elena. Masca vine din latină, cuvântul „maschera”. Am și jucat într-un spectacol de operă, *Le maschere*, în limba italiană, la Opera Națională Română Cluj. Am jucat un personaj, care era inventat, după scrierea operei, de către Pietro Mascagni. Eu nu purtam mască, jucam un personaj real, Giocadio, deci un „joc al lui Dumnezeu”... Masca se mai folosește și astăzi, Elena, în școli, în școlile de la Cluj și din țară, Școala din Cluj fiind cotate la ora asta, o spun fără emfază, dar cu mândrie că este considerată cea mai bună școală de teatru din România, poate pentru că profesorii sunt cei mai buni. Nimeni însă n-a descoperit absolutul și nimic nu ține veșnic, lucrurile se mai pot schimba, apropo de teatrul de avangardă, înnoirea, noutatea. Masca va fi folosită, și copiilor le prinde foarte bine, măcar la nivel de exercițiu, că, prin mască, te poți transforma mai ușor. Ești, poate, mai sincer, și cu sinele, și cu semenii. Masca e semnificativă și foarte importantă, dar nu aș

dezvolta mai mult subiectul, Elena. Nu este domeniul meu, adică n-am făcut o lucrare de exegeză din care să citez acuma niște lucruri nou descoperite și aflate de mine și neștiute de tine; sunt știute de toată lumea.

E.T.: *Aș reveni la ceea ce ați spus la începutul acestei discuții, că teatrul ne face să fim mai adevărați, dacă am înțeles bine. Cel puțin, asta este și părerea mea. Și, de regulă, oamenii din afara domeniului sau în mod curent înțeleg că masca înseamnă o față ascunsă a ta, că ea nu exprimă adevărul. Eu zic că, din contră, în teatru are loc mai mult o demascare, decât o mascare.*

P.B.: Noi purtăm masca în fiecare zi, Elena. Tu, dacă te invită la Casa Albă nouinventatul președinte, tre' să te duci cumva îmbrăcată. Dacă te duci la Casa Regală din România sau la Buckingham Palace, sau nu știi unde, tre' să porți pălărioară, tre' să porți voaleță, tre' să nu știi ce, bastonaș sau umbreluță. Alea-s tot forme, tot măști, dacă vrei. Poate că teatrul tocmai asta e. Că masca, de fapt, ne face mai adevărați, în sensul că, punând-o, astupăm, cum să spun, imperfecțiunile ăstea nu numai tegumentare și epidermice, ci ale sufletului, și răutățile din noi...

E.T.: *Aș menționa acum un autor despre care am discutat când am fost studentă la Cluj: Albert Camus cu lucrarea sa Ciuma. Voiam să vă întreb, cât de mult v-a luat prin surprindere actuala pandemie și dacă, cumva, acea „ciumă” a lui Camus vi se pare foarte actuală.*

P.B.: Eu am invocat acest titlu când am împlinit cei 70 de ani. De ziua mea, am vrut să mă dau și eu „deștept”, scriind un scurt eseu, ca să le mulțumesc tuturor, și invocând și acest titlu camusian, precum și *Starea de asediu* a lui Dickens. Și am ajuns la Gabriel García Márquez, cu *Dragostea în vremea holerei*...

E.T.: *Da...*

P.B.: E o întreagă nebunie cu pandemia asta. Elena, pe mine nu mă surprinde ce se întâmplă. Noi nu coabităm cu mediul. Noi ne-am distrus ambientul, am defrișat, am saharizat pământul ăsta pe care trăim. Am distrus... Natura asta e așa cum e, cum a făcut-o Dumnezeu. Deci ea e așa. Și întotdeauna când noi scormonim foarte mult în anumite zone și o deteriorăm... Și-ți dau un exemplu concret: când se va fi topit blocul de gheață din Antarctica, din sudul Pământului, că Arctica aproape că nu mai există, sau, mă rog, e mai puțin întinsă, tu-ți dai seama câte miliarde de ani s-au scurs până s-a depozitat masa aia de gheață? Dedesubt sunt niște

viruselor, niște bacterii, care au adus viața pe Pământ. Deci în teoriile panspermiei, venite din perioada elenismului, dacă vrei, și mai înainte, viața a venit poate pe căi cosmice, cu elemente de natură organică, pentru că altfel nu se explică aminoacizii ăia care-s baza vieții... Cum a apărut, cum s-a transformat materia anorganică în materie organică. Ca să revin și să nu mă mai întind, pandemia a fost un lucru de așteptat. Așa cum ni se spune: „Bă, fraților, atâtea corpuri cerești se învârtesc în jurul Pământului sau vin de departe și ne vor lovi câteva”. Există procente, probabilități matematic demonstrate că ni se va întâmpla un rău. Cum s-a întâmplat cu 65 de milioane de ani în urmă, când au dispărut dinozaurii și a căzut în peninsula Yucatán bolovanul ăla, care nu era foarte mare, dar dacă vine cu viteza aia de zeci de mii de kilometri... Elena, eu m-am așteptat la boală, din păcate; eu

nu sunt un tip pesimist, tu mă știi că-s tonic, și-s drăguț, și zâmbesc. Cred că ni se vor mai întâmpla multe... Când a pornit pandemia și s-a oprit un pic industria, ai văzut, s-a limpezit cerul, Elena. Noi nu mai avem răbdare, am terminat resursele Pământului. Deci oamenii de știință spun că noi luăm de la Pământ ceva pe datorie, că noi cu consumul suntem, știi... Pământul ăsta trebuie să și respire, noi trebuie să fim înțelepți. Am declanșat, am deschis

---

Când a pornit pandemia și s-a oprit un pic industria, ai văzut, s-a limpezit cerul, Elena. Noi nu mai avem răbdare, am terminat resursele Pământului. Deci oamenii de știință spun că noi luăm de la Pământ ceva pe datorie, că noi cu consumul suntem, știi... Pământul ăsta trebuie să și respire, noi trebuie să fim înțelepți. Am declanșat, am deschis cutia Pandorei.

---

cutia Pandorei. Dar, oricum s-ar fi întâmplat, Elena. Oricum s-ar fi întâmplat. Că ne vin de sus, că ne vin din zonele ălea îngropate sub gheață, pericolele, ele există, și întotdeauna omenirea va fi surprinsă. Din păcate, cum să spun, până în momentul ăsta, n-am reușit să deslușim bine problema, suntem pe drum. Dar, din fericire, cred că o vom rezolva. Și poate se vor ivi altele, poate vor veni alții mai înțelepți. Tu nu vezi acum ce mixturi, se fac copii în eprubetă, clone, picioare de metal, articulații, danturi de metal... Poate, într-o zi, vom deveni bionici și nu ne vom mai speria de chestia asta. E un joc. E un joc al vieții și al morții pe care trebuie să ni-l asumăm. Și noi am contribuit, în mare parte, la vina asta comună, de a-l declanșa. Nu vezi că acuma toți explică în felul lor: „Dom'le, s-a întâmplat ce trebuia să se întâmple”. Că-i scăpată din laborator, că-i venită pe filiera umană, pe filiera animală. Este.

Este o boală. Eu trăiesc într-un oraș universitar cu o medicină de excepție. Cum bine știi, cumnata mea, sora soției, este medic, și e medic de urgență și știu ce se întâmplă în spitale. Deci a contesta că există o boală și că ni se întâmplă ceva rău, este o mare tâmpenie. A, că se manipulează cifre, și se fac jocuri, și nu știu cine are interesul să-și vândă vaccinul, asta face parte tot din natura... duală, „trială”, dacă vrei. Apropo de măștile noastre. Vin specialiștii și explică ei că nu e. Nu, dom'le, e ceva, e o răceală, dar e o răceală gravă. Eu m-am ferit, Elena. Și astăzi, când mergem la teatru, ce facem, înainte de a ne întâlni? Testul rapid. Că s-a schimbat ora, la ora patru tre' să fim. Și ne facem un test, cică cu eficiență mare, relativ corect, ca să putem să lucrăm împreună la distanță. Nu știu dacă te-a mulțumit răspunsul.

E.T.: *Da.*

P.B.: Mă bucur.

E.T.: *Îmi place că sunteți ca întotdeauna foarte lucid și foarte inspirat. Eu vă mulțumesc foarte mult pentru această discuție, mi-ați făcut să-mi fie dor de Cluj. Sperăm că într-un viitor apropiat se vor aranja frumos lucrurile ca să putem din nou călători în voie. Cel puțin asta este un mare atu al deschiderii frontierelor – posibilitatea de a întâlni oameni frumoși. Vă mulțumesc foarte mult. Și sper să ne vedem, să ne auzim cât mai curând posibil.*

P.B.: Să dea Dumnezeu. Ți mulțumesc și eu de invitație și îți doresc și vă doresc tuturor numai bine, oameni buni. Și speranță.

E.T.: *Mulțumesc frumos.*

P.B.: Cu drag.

Consemnare de Elena TARAGAN

VICTOR JUC: „MASCA ESTE UN ATRIBUT INEVITABIL AL OAMENILOR POLITICI”

Liliana Juc, șef Filiala „Târgoviște”, într-un dialog cu Victor Juc, director al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Academiei de Științe a Moldovei.

Liliana Juc: Suntem în Săptămâna Științei la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” care se desfășoară cu genericul „Masca sunt EU”. Domnule Victor Juc, există măști și în politică?

Victor Juc: Subiectul privind masca în politică poate fi abordat cel puțin în două sensuri: direct, când oamenii politici îmbracă o mască urmărind fie protecția, fiind și comandanți de oști, fie alte obiective; și indirect, când oamenii politici apelează la anumite trăsături faciale pentru a ascunde gândurile și pentru a-și promova interesele.

În epoca antică și în Evul mediu, oamenii politici, mergând pe câmpul de luptă și devenind ostași, foloseau măștile pentru a-și proteja viața și imaginea. În anul 2020, în condițiile pandemiei, oamenii politici au fost nevoiți să îmbrace măști pentru protecție și pentru a demonstra oamenilor că acestea sunt absolut necesare. Țin să subliniez că au fost nevoiți să recurgă la mască chiar și cei mai intransigenți oameni politici, care nu au acordat atenția cuvenită coronavirusului de tip nou, precum Donald Trump (deja ex-președintele Statelor Unite ale Americii), Jair Bolsonaro (președintele Braziliei) sau Boris Johnson (prim-ministru al Marii Britanii).

Dar de o aplicabilitate mult mai largă a măștii putem vorbi în sensul indirect, când oamenii politici recurg la anumite schimbări ale trăsăturilor, pentru a-și ascunde gândurile și pentru a-și promova interesele. Sigur că aceasta este o meserie foarte veche, oamenii politici au recurs la aceste strategii din cele mai vechi timpuri, însă fenomenul s-a amplificat la sfârșitul anilor '50 ai secolului XX, când oamenii politici au început a folosi pe larg televiziunea, urmărind să capteze cât mai mult electoratul.

Actualmente, practic, identificăm o dedublare a unicului, când mulți oameni politici în viața de zi cu zi exprimă unele trăsături de caracter, unele acțiuni, sunt calmi, liniștiți, dar atunci când văd o cameră de luat vederi, brusc, își schimbă trăsăturile faciale, pentru

a se afla în concordanță cu acele trăsături și caracteristici pe care i le-au creat imagemakerii. Cel mai bun exemplu este Vladimir Jirinovski, om politic din Federația Rusă, care în viața de toate zilele, se spune, este un om simplu, un om care pe alocuri dă dovadă și de timiditate. Însă atunci când se întâlnește cu alegătorii sau când vorbește de la tribună, acesta devine, de fapt, un „animal politic”, dacă e să folosim afirmația lui Aristotel. Am văzut și în Republica Moldova că unii oameni politici, unii oameni din administrația publică au fost supuși intervențiilor imagemakerilor și, practic, au devenit alții.

Prin urmare, masca este un atribut inevitabil al oamenilor politici, indiferent că este aplicată în mod direct sau în mod indirect. Masca întotdeauna ține de anumite interese și pentru ca aceste interese să fie promovate mai bine, se face uz de mască în viața și activitatea politică.

L.J.: Mulțumim tare mult.

V.J.: Și eu vă mulțumesc.

TEXTUL... CA MASCĂ (fragment dintr-o lecție publică)

*Carolina DODU-SAVCA,
dr. conf. univ., decan al Facultății de Litere,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova*

Formula de prezentare:

Obiectiv gnoseologic: descoperirea măștii > funcțiile tradiționale ale măștii > ca simbol și ca obiect > semnificațiile măștii;

Obiectiv praxiologic: înțelegerea măștii > unghiul analitic al măștii > perspectiva literară asupra măștii > motivul măștii;

Obiectiv aplicativ-integrativ și creativ: interpretarea măștii > potențialul literar al măștii > vocea și vocile textului > identitatea măștii.

Cuvinte-cheie: masca literară, vocea textului, potențialul măștii, conștiința măștii literare, masca și personajul, identitatea măștii.

Este o provocare acest îndemn de a vorbi despre masca literară. O provocare, această inițiativă de a face o prezentare cu un generic ambițios. *Provocare*, acesta este într-adevăr cuvântul și

calificativul justificat de contextul imediat, dar și de intenția de a găsi răspunsul măștii sau de a schița idei despre căutarea măștii în reflecția literară. Pe lângă toate provocările în lanț, interesantă este această juxtapunere a măștilor pe care a gândit-o echipa Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Mă refer aici la conceptul și programul Săptămânii Științei, care ne prezintă masca și departajarea rolurilor pe domeniile de profil în slogane de cercetare, de creație și de viață. În toate măștile se reflectă o parte din noi – omul. Ne proiectăm în ele și de acolo reverberează esențele ființiale: privim în „masca la microscop” ca să vedem ce și unde ne doare sau ne asumăm „unealta... ca mască” ca să zidim, construim, fabricăm, sau ne transpunem în „alte măști, aceeași scenă” cu aceleași patimi și vicii în diferite vremuri și condiții, cu toate vibrațiile artistice antrenante „în căutarea... măștii pierdute” la frontiera dintre realitate și imaginar către revelația literară a „textului... ca mască”.

Genericul „Masca sunt EU” este o provocare complexă, multiunghiulară și pluriaspectuală, deopotrivă interesantă, dificilă și misterioasă.

„Masca în literatură” și/sau/versus „Textul ca mască”. Ce presupune acest slogan? Este ofertant, presupune totul, mai ales astăzi. La ce ne obligă? Ne obligă, aș zice, să nu păstrăm distanța față de textul literar. Deci, în literatură, putem flagrant să încălcăm regulile vieții reale, căci și viața și le încalcă. Și real și virtual, și imediat și imaginar, masca se co-raportează la adevăr diferit, chiar controversat.

Discuția despre mască ar trebui să ne aducă mai aproape de adevăr, în general, și în timp real, mai aproape de adevărul care se

schimbă și ne schimbă pe noi ca umanitate re-generată de omul-purtător-sau-nu-de-mască: mască medicinală, mască teatrală, mască profesională, mască psihologică, mască literară... , masca măștilor, masca inventatorilor de mască, masca celor fără mască și masca celor care sunt împotriva măștilor, purtate pe gură, pe ochi, pe suflet... Bineînțeles, avem mult mai multe măști decât credem și înțelegem că avem, unele foarte necesare, altele foarte la îndemână. Avem mult mai multe întrebări decât răspunsuri, chiar mai multe întrebări decât la începuturile civilizației umane, care avea foarte puține răspunsuri la și mai puținele întrebări. Iată una dintre măștile omniprezente în societate – masca întrebătoare, masca întrebărilor încă fără răspuns. Și, desigur, avem răspunsuri vagi sau puține atunci când discutăm o problemă în timp real, așa cum se întâmplă în cazul de față. Ne ciocnim de nenumărate impedimente atunci când dorim să înțelegem manifestările unui proces în desfășurare, așa cum este cel în care suntem *volens, nolens* actorii timpurilor puse în fața măștii.

Și aici Biblioteca Municipală a manifestat o inițiativă civică de maximă utilitate, pentru toți cei care vor să citească nu doar în cărți, dar și pe fila vremurilor în derulare. Într-un fel sau altul, citim în mască și prin măști, pentru a descoperi după ele adevăruri, pentru a le percepe chiar și acolo unde ele sunt (se vor a fi) invizibile.

Masca în literatură nu se ține departe nici de viață, nici de adevăr. Masca în text sunt vocile. Iar vocea textului străbate distanța și în timp, și în spațiu. Atunci când spunem „Masca sunt EU” vă las și pe dumneavoastră, cei care sunteți conectați pe platforma on-line a lecției noastre, să găsiți piste de reflecție pe care vreți să vă situați. În cadrul lecției publice de astăzi ne alăturăm la sloganul general propus de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și realizat aici, la filiala „Târgoviște”, sub bagheta dnei Liliana Juc. Respectiv, vă propun o astfel de perspectivă astăzi: preliminară, o incursiune selectivă, generalizată și generalizantă asupra măștii și niște idei, pe alocuri tot generale, despre masca în text. Mai întâi, vom face un tur de orizont în istoricul măștii; nu vom face o trecere în revistă exhaustivă a tipurilor de măști, nici nu vom aborda cu seriozitate științifică istoricul acestora, ci vom face exact un tur rapid și selectiv de orizont. Apoi, vom menționa unele semnificații cardinale ale măștii, cu înțelesurile, interpretările, etimologia denotativă și conotativă a măștii. În definitiv, vom identifica punctele

de referință ale măștii în literatură, adică perspectiva literară asupra măștii.

Textul ca mască, masca din text, dincolo de text, masca-metaforă, măștile literare și conotațiile literare ale măștii, acestea ar fi punctele de reper și de referință. Pe unele le vom parcurge mai rapid, pe altele le vom exemplifica, în funcție de interesul dumneavoastră și de resursa temporală destinată acestei lecții. Din punct de vedere al modalității de reprezentare, mai ales în contextul Săptămânii Științei care vizează toate domeniile, este important să invocăm (sau, cel puțin, să subînțelegem) funcțiile distinctive și simbolurile măștii.

- Primul obiectiv în descoperirea măștii este cel *gnoseologic*: trebuie să cunoaștem funcțiile tradiționale ale măștii ca simbol și ca obiect, apoi să cunoaștem/aflăm/învățăm/știm care sunt semnificațiile și tălmăcirea contextuală a măștii, de la o epocă la alta.
- Al doilea obiectiv în înțelegerea măștii este cel *praxiologic*: trebuie să ne situăm în domeniul de studiu și de reflecție și să ne alegem unghiul analitic din care tratăm problema; în cazul de față, ne axăm pe perspectiva literară asupra măștii și motivul măștii în domeniile interconectate: literatură, pictură, sculptură, arhitectură și chiar în politică.
- Al treilea obiectiv în interpretarea măștii este cel *aplicativ-integrativ și creativ*: trebuie să discernem potențialul literar al măștii, adică vocea și vocile textului, iar vocea textuală este identitatea măștii.

Ce altceva este textul, dacă nu vocea? Vocea este textul. Vocea este masca. Metafora, caracterul poetic, estetic, artistic al măștii din text este vocea. Și vocile din fiecare identitate umană. Vocile purtătoare de cultură și istorie, de sacrificiu și pierderi, de glorie și mizerie, de suferință și umilință, de credință și învrăjbită, de înălțare și decădere, de controversă și dușmănie, de negocieri și împăciuirii etc.

Turul panoramic asupra măștii în text va începe cu o incursiune în istoricul măștii ca formă de expresie civilizațională. În lista celor mai cunoscute măști civilizaționale menționăm următoarele:

- *masca tribală*, cu un puternic impact în simbolistica mistică și protectivă a măștilor, cu funcție de ocrotire, de însuflețire, de întruchipare într-un duh cu scopul de a se proteja, de a deveni mai puternic sau de a prelua o putere etc.;

- *masca funerară*, de întrăurire, aş zice, a celor două lumi, lumea de aici şi de dincolo, căci masca funerară reprezintă arhetipul vieţii de după moarte (cea mai faimoasă este masca lui Tutankhamon, arhicunoscută în/din bogata tradiţie a măştii funerare egiptene);
- *masca ritualică*, din seria riturilor de simbolizare a sacralităţii, misticismului, iar mai târziu a ezoterismului etc. Masca africană sau masca triburilor africane reprezintă şi comportă vasta cultură americană şi afro-americană. Simbolul ritualic al acesteia este foarte puternic, precum este şi arealul de reprezentare şi manifestare, dar şi tipologia acestei măşti ritualice, (sub)clasificată în măşti ceremoniale, funerare, iniţiatice etc. Masca sau măştile amerindienilor dezvăluie simbolul protectiv excepţional şi de maximă actualitate, căci este vorba de funcţia medicală, de vindecare trupească, dar

---

Vorbim, răsfoim, citim despre măşti, dar cel mai convingător moment al revelaţiei este să punem acest obiect-articol pe faţă.

şi sufletească, inclusiv de tămăduire a psihicului şi a sufletului.

Toate măştile, menţionate sau ba, au funcţie de cunoaştere sau inclusiv de cunoaştere. Rolul acestora: să condiţioneze o revelaţie, o descoperire, o

lărgire de orizont.

Un aspect important al incipitului este rolul civilizator al măştii şi simbolistica perioadelor civilizaţionale, de civilizare şi de progres. Deschid aici o paranteză: astăzi, am găsit pe rafturi în biroul doamnei directoare (Liliana Juc – *n. red.*) o mască elegantă, chiar înainte de a începe această lecţie. Nu pregătisem nici o mască pentru discuţia noastră şi atunci am hotărât că trebuie să o încerc. Am pus-o pe ochi, căci era o mască elegantă cu dantelă neagră. Şi am „simţit” altfel spaţiul şi spaţializarea mea. Am simţit un alt fel de a vedea, inclusiv prin faptul că puteam fi văzută altfel. Deci, iată cât de simplistă şi radical transformatoare poate fi gestică şi optica măştii.

Vorbim, răsfoim, citim despre măşti, dar cel mai convingător moment al revelaţiei este să punem acest obiect-articol pe faţă. Uneori deschidem sertarele minţii ca să vizităm, revizităm măştile pe care le-am văzut în noi şi în alţii, care ne-au fost aplicate de regimuri politice, de funcţiile sau atribuţiile exercitate, cu care am defilat la paradele vernale sau autumnale sau cu care am apărut la carnavalul şcolar şi tot aşa mai departe. Dar cel mai ilustrativ este

momentul „travestirii” în mască. Noi rămânem aceiași, or, frontierele percepției (rolurilor/vocilor) identității noastre se modifică, se extind sau se restrâng, întrucât se modulează „privirea” asupra celui-privit și/sau celui-văzut, dar și a celui care-se-privește prin chipul-cu mască. Un moment pragmatic, dar și hermeneutic de remarcat este că **o mască nu are ochi**, masca poartă ochii (celui care o poartă). Viziunea măștii este cea care se suprapune cu masca, se identifică, se asimilează în mască și se distanțează de propriul (stării de veghe, de conștiința „eului”, de eul social sau de imaginea publică a eului sau de eul profund).

Care sunt înțelesurile măștii? Termenul vine din limba etruscă și aparține populației etruscilor care a fost înainte de Hristos, la frontiera dintre secolul dinaintea erei noastre și era noastră, o populație veche din nordul Toscanei (nordul Italiei actuale). Curios, acest termen are sens de *persona*, în greacă *prosopon*, adică persoană-individualitate, or, masca nu semnifică individualitatea celui care poartă masca. De la cuvântul *prosopon* din greacă, cuvântul evoluează către *persona* în latină și capătă înțelesuri noi. În limba greacă, *masca* înseamnă, în primul rând, un accesoriu din costumul unui actor care în timpul spectacolului „joacă” personajul și se identifică, la finalul piesei, cu acesta. În limba latină, întâlnim o a doua accepție a măștii, nu prea răspândită, fixată doar în unele surse lexicografice, și anume cea a latinescului *per-sonare* care înseamnă „pentru a suna”, cu referire la cornul (un tip de megafon) folosit de actori pe scenă pentru a da rezonanță vocii. Deci, avem înțelesuri în abis: a da voce vocii/ a „pune” mai multă voce (=sonoritate) în voce. Rezumăm cele două înțelesuri: (1) masca de costumație, purtată de personajul actor în scenă și identificată cu personajul; și (2) obiectul de „amplificare a vocii” pe care îl folosea personajul actor în timpul reprezentației teatrale. Înțelesul etimologic din latină al termenului *persona* este „masca teatrală”, iar evoluția termenului de la *persona* la singular la *personae* la plural a derivat în următoarele sensuri: (1) personajul actor = (2) masca personajului (care, conform legendei, este purtată de actor, iar la finalul piesei se și identifică cu această mască) = (3) imaginea publică a persoanei (imaginea socială/eul social) = (4) personalitatea socială = (5) rolul social = (6) personajul/figura publică, amprenta de personalitate.

În vocabularul literar a fost reținut termenul de *persona* cu sensul de personaj = voce. Conchidem aici că „masca în text” este

textul cu și prin vocea măștii, vocea personajului, vocile textului, vocile discursului/discursive, a naratorului (a nu fi confundat cu autorul). Deci, avem aceleași linii paralele: așa cum avem actorul pe scena teatrală care poartă o mască, la fel avem și un autor care scrie un text și nu se identifică cu masca din text/ nu poartă masca textului, doar cu unele excepții, atunci când vorbim de autobiografie, și, pe principiul selectiv, atunci când vorbim de autoficțiune.

Dar cel mai ilustrativ este momentul „travestirii” în mască. Noi, rămânem aceiași, or, frontierele percepției (rolurilor/vocilor) identității noastre se modifică, se extind sau se restrâng, întrucât se modulează „privirea” asupra celui-privit și/ sau celui-văzut, dar și a celui care-se-privește prin chipul-cu mască.

Un moment pragmatic, dar și hermeneutic de remarcat este că o mască nu are ochi, masca poartă ochii (celui care o poartă). Viziunea măștii este cea care se suprapune cu masca, se identifică, se asimilează în mască și se distanțează de propriul (stării de veghe, de conștiința „eului”, de eul social sau de imaginea publică a eului sau de eul profund).

În vocabularul on-line este la fel de interesant să găsim termenul *persona*, pe larg folosit în plasa globală; și întrucât rețelele formează o comunitate a locutorilor predominant anglofoni, termenul *persona* este utilizat la plural ca *personas*, semnificând identitățile on-line.

De aici trebuie să reținem următoarele: *persona/personas* este vocea *social media* = persoana expusă, identitatea publică și publicată, iar în literatură este vocea textului, persoana textului/ persoana care narează, identitatea literară scrisă. Respectiv, avem această linie evolutivă din etruscă în greacă, din greacă în latină și din latină înspre toate semnificațiile și funcțiile (deja tradiționale) obiectului și simbolului cu amprenta influențelor paralingvistice și socioculturale, care au împăcat

atât tradițiile, cât și stările colectivităților, sferile de activitate și centrele de interes ale societății.

Dintre funcțiile tradiționale, cel mai des întâlnite la scară planetară, de la est la vest și viceversa, constatăm următoarele: masca este un însemn al inițierii și cunoașterii, un însemn de cultivare și înălțare spirituală, fie că este vorba de masca în literaturile orientale, bunăoară în literatura japoneză, chineză, coreeană etc., unde ponderea măștii este indiscutabilă, ca atribut obligatoriu sau ca accesoriu indispensabil în anumite condiții și contexte, sau valoarea măștii în literaturile europene, africane și afro-americeane, anglo-americeane și latino-americeane, deși în

acest spațiu al transatlanticului tradiția este mai tânără, pe scara geocultural-istorică.

Constatăm, prin inferență, că masca are funcția de (inter)mediere, masca este mediatoare, este o corespondentă, leagă văzutul cu nevăzutul, misticul cu realitatea, cunoscutul cu necunoscutul, viața cu moartea, face legătura dintre lăuntricul celui care o poartă și macrocosmosul înțeles și mai ales cel neînțeles, protejează și tăinuiește identitatea sau o transferă și proiectează în Altul-personaj. În majoritatea cazurilor, funcția măștii este cea de transformare, cu miza finală de a trece spre ceea ce este (de) văzut și nevăzut, dinspre o cunoaștere exterioară spre cea interioară. Explic simplist, reluând exemplul măștii dantelate puse pe față. Când acoperim fața, ne absolvim de efortul de a fi pe plac, de a avea o față privită și examinată atent, de a avea o prezență, de a fi prezent etc. și atunci ne axăm mai mult pe interior, pe lucrurile esențiale, pe mesaj. Cu o mască pe față vedem lucrurile altfel din jurul nostru și înăuntrul nostru. Masca este un buton spre Altul, din noi sau din afară. Iată deci care ar fi funcția transformatoare a măștii, la modul simplificat: funcția, funcționalitatea, utilitatea măștii.

Masca și portul ei au mai multe funcții și perspective, unde fiecare își găsește reperul de utilitate, interpretarea și chiar crezul generalizat asupra măștii. În perioada precreștină, masca avea funcție de protecție față de duhuri și era purtată în timpul dansurilor rituale, de exemplu. Funcția de bază era cea de mijloc: masca-mijloc și masca-mecanism. Masca poate să ne ofere ocazia demascării sensurilor ascunse și a demascării fețelor, cu referire la expresiile elocvente „a purta mască”, „i-a căzut masca”, când vorbim de masca de față, falsitate și ipocrizie. Deturnarea sensului este una dintre funcțiile strategice străvechi ale măștii ca obiect-simbol. Cu titlu de exemplu, invocăm *masca de deghizare*. Folosită în ritualurile egiptene în timpul dansurilor, aceste măști nu permiteau duhurilor rele să-i identifice pe cei care le purtau și astfel aceștia erau protejați și îndepărtați de porțile răului. În general, masca era purtată în majoritatea ritualurilor însoțite de cântece și de strigăte pentru a deturna răul de la sine. La fel se proceda și în luptele crâncene, pe câmpul de luptă sau pe arena „spectaculoasă” și sângeroasă, sau în cadrul ceremoniilor socioculturale. Masca de asimilare este o altă funcție a măștii, astăzi această funcție este cercetată în domenii precum psihologia, psihanaliza etc. *Masca de asimilare* este rezultatul voit al unei întruchipări într-un duh sau

animal, iar scopul este de a căpăta o forță mai mare sau o putere particulară. În teatru, masca de asimilare este raportată la jocul actoricesc: pentru a reprezenta scenic un personaj, actorul își pune scenic masca aceluia personaj, la propriu și la figurat. Măștile din teatrul japonez sunt stereotipice, într-un repertoriu foarte clar definit de măști („împăratul”, „servitorul” etc.). *Masca de patronare* este probabil printre primele, de rând cu *masca de deturnare* a răului: ambele urmăresc același scop de a alunga duhurile și răul, de a patrona și ocroti, atât în tradiția precreeștină și creștină a măștii, cât și în tradițiile multimilenare, prearhaice, antice, de la cea sumeriană, babiloniană, la cea egipteană, chineză, greacă înspre toate tradițiile popoarelor lumii.

Care ar fi funcțiile, rolurile și puterile măștii literare? Primul rol este puterea metaforei, puterea comparației prin puterea expresiei bucuriei, nefericirii, agoniei, durerii, fericirii, dramei, tragediei prin care trece persona = vocea, naratorul. Identificăm trei roluri importante ale măștii: (1) **rolul protecției mistic-spirituale**; (2) **rolul tămăduirii spiritual-psihoice și (3) rolul vindecării, atât a trupului cât și a psihicului**. Să facem o nanosinteză. Simbolistica și referințele civilizaționale ale măștii literare au o importanță deschidere pluridisciplinară, căci masca în literatură reunește gama temelor și problemelor din toate domeniile: de la problema cunoașterii omului și universului la problema crizei umanitare, a evoluției umanității, a omului cu mască mistică, faraonică, ezoterică, estetică, teologică, sanitară, ideologică, chirurgicală, astrologică, astronomică, tehnologică, cognitiv-biologică, inclusiv ecologică etc., unde sunt alternate forțele binelui și răului și a omului cu mască de erou. *Masca eroului*, eroul mascat, este o altă manifestare a omului modern în era hipertehnologiei și industriilor culturale. Foarte populară în secolul al XX-lea, masca ecranizată devansează popularitatea măștii scrise, literare, adică personajele din genul cinematografic și al animației sunt mai recognoscibile și intră într-un circuit mai larg și mai variat, decât cele din genul literar și teatral. Masca eroului în cinematografie, în benzile animate tipărite și în desenele animate difuzate în sălile sau la posturile TV și-au câștigat admiratorii în fața micilor sau marilor ecrane, iar aceștia le-au luat cu ei și în viața lor, personală sau chiar profesională. Multe paranteze de deschis ar fi aici. Cert este că masca „eroului” salvator a fost proiectată în ochii copiilor din generațiile X, Y, Z, prin Batman, Superman etc. ca personaje salvatoare, și a

eroului amalgamat între binele și răul naturii umane prin Hitman și alte măști. Dincolo de măștile filmografice, avem o serie infinită de măști ecranizate, ale zilei – în edițiile de știri și fapte diverse, ale perioadei – în actualități și la tribuna guvernării etc. Discursul măștii (vocile) și problematicile măștii ne poartă oscilant pe linia fină, uneori inexistentă, între mit și adevăr, realitate și utopie, unde distingem (sau ba) gestul măștii (intenția) și conversiunea măștii (relativizarea sensurilor: variațiile înțelesurilor și mesajelor în funcție de context).

Masca în literatură și textul ca mască este o voce narativă la persoana întâi, pentru a simplifica lucrurile. Vocea la persoana întâi poate fi considerată mască. O voce la persoana a treia, de obicei, nu este considerată mască; se consideră că vocea la persoana a treia este impersonală, prin urmare redarea este mai obiectivă. Persoana întâi plural (*noi*) în tradiția greacă este regăsită în majoritatea discursurilor, inclusiv coralele din tragediile grecești etc. În contemporaneitate, textul ca mască și masca-text este simbolul unei identități.

Care sunt piste reflexive de sinteză pe care vi le propun? Dacă ne gândim la o serie de personaje și voci ale textului literar, trebuie să înțelegem că masca în text nu trebuie să fie asociată cu o aparență, falsitate, simulare sau cu o pseudofață și/sau pseudoadevăr. Masca în textul literar nu înseamnă nici ipocrizia personajului, nici deturnarea sensului. Masca textului este un alter-ego, o lume a textului. Perspectivele literare asupra măștii sunt neapărat cele cardinale: între viață și moarte, pe muchia binelui și răului, în numele salvării sau pieririi. Poate fi vorba aici, dacă exemplificăm, de protecția și pierderea (cu gândul la textul lui Nietzsche), de sacru și profanul (cu gândul la textul și scriitura filosofului religiilor Mircea Eliade), de cunoașterea și (ne)recunoașterea (reflecția versus (auto)reflexia) (cu gândul la textul formalistului sceptic Paul Valéry), de libertatea cunoașterii și libertatea necunoașterii (cu gândul la scriitura și eseistica lui Sartre și Camus, și la existențialistii francezi, în general). Poate fi vorba și de lupta măștilor din text, precum ordinea și haosul, inclusiv a sistemului, din sistem vs. Antisistem (cu gândul la romanele semnate de Orwell și la metafora puternică a măștilor-personajelor sale), legea și paradoxul (cu gândul la textul science-fiction), văzutul și nevăzutul (cu gândul la căutarea valéryană în textul măștii care e arena ochiului ce caută și se caută între ceea ce se vede și ceea

ce nu se vede [aici îl putem invoca și pe Montaigne, și tot aici îl invocăm și pe Micul Prinț al lui Antoine de Saint-Exupéry, care ne arată *cum* (și că) lucrurile esențiale sunt nevăzute și ne învață despre capacitatea inimii „de a avea ochi” („a vedea cu inima”)] etc. Toate aceste măști, adică voci, sunt sensuri literare sublime și mesaje de sublimare a zidurilor din fața noastră. Aceste măști ale textului literar pot fi asumate ca scuturi de luptă în viața de aieva, întru cunoaștere, ca profilaxie contra ignoranței sau luptă contra durerii, ca mijloace de luptă pe toate planurile. În istoria literară a măștii în text, conotațiile măștii sunt diversificate în ascendență și pot fi exemplificate de fiecare cititor sau critic literar la nesfârșit.

Conștiința măștii literare este una de afirmare a vocii și punere în fața unui adevăr sau a unui neadevăr, sau de recunoaștere a adevărului în/între cele patru colțuri: adevăr, non-adevăr, minciună, non-minciună. Masca în text poate fi în una din/dintre aceste patru colțuri, sau se poate situa exact pe mijloc, sau poate oscila, de la o ipostază la alta, în raport cu alte personaje-voci, cu alte identități și în relație cu noi-conștiința cititoare. Masca în text este o realitate a vocii, ca o totalitate a faptelor vieții ce se acumulează între adevăr și non-adevăr, memorie și uitare. Un exemplu elocvent este „Don Quijote”. Masca acestui text este adevărul-non-adevăr, șlefuit pe linia narativă a romanului eponim, la frontiera fină dintre literatură și viață, cărți și cetăți, personaje și oameni, idei și fapte suprapuse și confundate în vocea unei noi realități care nu mai recunoaște nicio frontieră și care îmbrățișează ficțiunea în abisul unei realități ficționalizate. Și cu toate măștile căzătoare ale rătăcitorului cavaler și acțiunii sale de idealizare până la absurd a non-adevărului și până la grotesc a non-minciunii și non-realității, oricâte măști ar cădea, Don Quijote oricum rămâne (cu) o mască foarte specifică. Alte exemple de reținut, de analizat și cântărit din următoarele titluri: *Un om fără țară* de Kurt Vonnegut, *Memoria vegetală* de Umberto Eco, *Despre omul frumos* de Dan Puric, *Următorii 100 de ani* de George Friedman, *O lume ieșită din minți. Revoluția creativă a educației* de Sir Ken Robinson. Subliniem: acestea sunt doar câteva exemple, pe care le-am identificat din diverse limbi-culturi și tradiții (genuriale) literare.

Constatăm, inclusiv cu referire la titlurile sus-menționate, că această lume a măștii literare nu este o lume total ieșită din

minți. Masca din text este o lume altfel, Micul Prinț e copilul matur sau adultul copil, Don Quijote este visătorul excesiv sau/și idealistul rebel.

Cine sunt Micul Prinț și Don Quijote? Doi adulți, doi copii? Două voci, deopotrivă adulți-copii? E de gândit aici. „Trăim un paradox”, afirmă Sir Ken Robinson, „majoritatea copiilor se consideră a fi foarte creativi, majoritatea adulților, nu. Ce se schimbă pe măsura ce creștem?” se întreabă autorul în *O lume ieșită din minți. Revoluția creativă a educației*. Dintre cele trei întrebări vitale pe care și le pune specialistul în educație Ken Robinson vom cita doar pe cea care constituie, după părerea noastră, nucleul întrebării și consistența reflecției pe care o atrage: „De ce trebuie ajutați oamenii să devină creativi? Copiii sunt plini de idei. Ce se întâmplă cu noi pe măsură ce înaintăm în vârstă, de ajungem să credem că nu suntem creativi?” (*Ibidem*).

Masca în literatură ne prezintă o lume care parcă și-a ieșit din măștile tradiționale, convenționale. Fiecare mască confirmă o regulă sau produce o reînnoire de paradigmă, în înțelegerea umană și percepția estetică. Vocea fiecărui text literar comprimă timpul în fenomenologia naturii umane și scurtează distanțele dintre manifestările particulare ale cunoașterii.

Literaturile lumii de azi și-au căzut măștile spațiului...

Și aici ne oprim, la limita unei măști noi, a spațiului în suspans.

Vă invit să mergeți dincolo de măștile tradiționale în literatură, să găsiți în textul ca mască și masca textului capacitatea de re-cunoaștere *alter-ego*, forța creativității, atât de căutată în lumea mare (a adulților și profesiilor, după cum ne-a reconfirmat Sir Ken Robinson în citatul anterior) și de alternativă la activitățile rutinare, adică de recunoaștere ieșită din tipare a vocilor identității încă nedescoperite.

În loc de sinteză, câteva idei simple de luat la pachet:

- masca nu are ochi;
- mască poartă ochii celui care o poartă;
- masca este [precum] o poartă [către noi-înșine].

În loc de concluzie, câteva idei simple despre textul măștii:

- textul ca mască este vocea textului, alter-ego, conștiința reflexivă;
- literatura nu poartă mască, și astfel demaschează istoria;
- masca în literatură sublimează natura și înțelegerea condiției umane.

Referințe bibliografice:

1. ROBINSON, Ken. *O lume ieșită din minți. Revoluția creativă a educației*. Traducere din limba engleză de Doina-Mihaela BRAGARU. București: Editura Publica, 2011. 376 p. ISBN 978-973-1931-73-9.
2. ROBINSON, Ken. *Out of Our Minds: Learning to be Creative*. Mankato, MN: Capstone, 2011. 352 p. ISBN 978-1907312472.

«Я В ТАЙНУ МАСКИ, КАЖЕТСЯ, ПРОНИК»: МАСКА В РУССКОЙ ПОЭЗИИ XIX-XX ВВ.

*Мargarita ЩЕЛЧКОВА,
директор Библиотеки им. «М. Ломоносова»*

По определению Википедии, «маска или личина – предмет, накладка на лицо, который надевается или для сокрытия личности, или для защиты лица». Сама жизнь определила необходимость появления этого полезнейшего изобретения человечества. Последующее многообразие его значений, разновидностей, использования в самых различных областях и профессиях поразительно. «Маска – важный, неотъемлемый элемент культуры всех известных науке обществ и традиций. Изучение масок представляет интерес для сравнительного анализа разных ареалов мировой культуры в их взаимосвязи» – таков вывод известного лингвиста, академика, философа Вячеслава Иванова.

Если рассмотреть причины возникновения масочной культуры в целом, то очевидны несколько условий ее появления. Во-первых, маска используется в случае, если необходимо скрыть собственное лицо, так как в окружающем обществе не принято самостоятельно рассуждать, иметь собственное мнение. Одним словом, это маска подражания или лицемерия. Другой тип маски, близкий первой – защитная маска, которая помогает избежать ударов, нанесенных, опять-таки, окружающим обществом. Для защиты своих идей личность маскирует себя и свое мировоззрение от чужих, незнакомых, хотя близкие узнают ее и при наличии маски. Кроме этого, маска помогает одиноким людям скрыть свою беззащитность. В произведениях художественной литературы масочная культура присутствует во всем многообразии:

метафизическом, мифотворческом, психологическом, социальном, эстетическом.

Предлагаем вашему вниманию обзорную иллюстрацию темы маски в творчестве русских поэтов XIX-XX вв. Интернет-источники предоставляют около 300 поэтических произведений, в которых упоминаются маска и маскарад. Остановимся лишь на некоторых, с нашей точки зрения, самых известных и показательных литературных произведениях, начиная с русских классиков.

Русская поэзия XIX века это, прежде всего, А.С. Пушкин и, конечно, его знаменитый роман в стихах *Евгений Онегин*. Несмотря на то, что слово «маска» появляется в нем всего лишь один раз, очевидно, что главный герой романа носит разные маски на протяжении всего произведения. Уже в самом начале романа, ухаживая за больным дядей, он сетует на то, что ему приходится лицемерить, надев маску заботливого племянника, любящего дядюшку, «печально поднося лекарство», но при этом вынужденного «вздыхать и думать про себя:/ «Когда же черт возьмет тебя?». Дальнейшие личностные характеристики связаны с использованием Онегиным разных масок, которыми он то прикрывается, то защищается, и с легкостью меняет их, ища своей выгоды. «Как рано мог он лицемерить,/ Таить надежду, ревновать,/ Разуверять, заставить верить,/ Казаться мрачным, изнывать,/ Являться гордым и послушным,/ Внимательным иль равнодушным». В VIII главе светское общество, озабоченное его новым появлением, задается вопросом:

Все тот же ль он иль усмирился?
Иль корчит также чудака?
Скажите: чем он возвратился?
Что нам представит он пока?
Чем ныне явится? Мельмотом,
Космополитом, патриотом,
Гарольдом, квакером, ханжой,
Иль маской щегольнет иной?

Искренен Онегин лишь с Татьяной, которая смогла понять его, только изучив круг чтения «того, по ком она вздыхать/ Осуждена судьбою властной», по «отметкам резких ногтей» на полях книг. Сама Татьяна, отлично понимающая

«постылой жизни мишуру», признается: «Сейчас отдать я рада/ Всю эту **ветошь маскарада**, Весь этот блеск, и шум, и чад/ За полку книг, за дикий сад,/ За наше бедное жилище,/ За те места, где в первый раз,/ Онегин, видела я вас».

Образ маски – один из ключевых в поэзии М.Ю. Лермонтова. С помощью этого образа выражается то несоответствие между блестящей формой и ничтожным содержанием, которое так поражало поэта в светском обществе. В стихотворении *Как луч зари, как розы Леля...* он пишет:

Но свет чего не уничтожит?
Что благородное снесет,
Какую душу не сожмет,
Чье самолюбье не умножит?
И чьих не обольстит очей
Нарядной маскою своей?

В стихотворении *Как часто, нестрою толпою окружен...* поэт противопоставляет гармоничный мир природы, кото-

<p>Образ маски – один из ключевых в поэзии М.Ю. Лермонтова. С помощью этого образа выражается то несоответствие между блестящей формой и ничтожным содержанием, которое так поражало поэта в светском обществе.</p>	<p>рый окружал его в детстве и куда он устремляется в мечтах, блеску и суете света, в котором «при диком шепоте затверженных речей/ Мелькают образы бездушные людей,/ Приличьем стянутые маски». Многие из нас, вероятно, помнят школьные «литературные анализы» этого стихотворения, непременно связанные с критикой лживого светского общества...</p>
---	---

В другом стихотворении, используя мотив маски, Лермонтов создает противоречивый образ своей возлюбленной:

Из-под таинственной холодной полумаски
Звучал мне голос твой, отрадный, как мечта,
Светили мне твои пленительные глазки
И улыбались лукавые уста.

В драме *Маскарад*, спрятавшаяся за маской такая же «лукавая дама» стала невольной виновницей разыгравшейся

трагедии ошибок и гибели невинной Нины, убитой своим мужем – Арбениным.

Если Пушкин и Лермонтов придавали образу маски «гражданственное, обличительно-пророческое звучание», то в лирике Серебряного века выразилось стремление рассматривать лицо человека как маску, скрывающую истинную суть. Эта тенденция характерна для поэзии начала века, воспринимающей действительность как обман. «Маска стала навязчивой темой быта и литературы авангарда», указывает критик К.Г. Юсупов в своей работе *Философия и литература Серебряного века*. Отождествление лица и маски могло происходить из желания скрыть свою греховную сущность. Маска, с другой стороны, не всегда обозначала обман, а, напротив, показывала истинную суть человека. Именно такое значение маски можно найти в поэзии Валерия Брюсова, который поставил эпиграф из стихотворения Федора Соллогуба *Я лицо укрыв бы в маске* к целому разделу «В маске» сборника *Семь цветов радуги*. Брюсов понимает маску не как приспособление к миру, отказ от себя, а как обретение подлинного «Я».

Понятие лица, как выражение человеческой, сути сохраняется в поэзии Гиппиус, Ахматовой, Цветаевой, Есенина. И все же в поэзии Серебряного века доминантой оказывается «игра масками и подмостками», если воспользоваться выражением Блока. О маске вместо лица пишут, как о чем-то обыденном. «Это нечто вроде сюртука, без которого невозможно появление в обществе», пишет филолог Н.В. Мокина. Она же упоминает и о том, что Ницше отождествлял лицо и маску. Еще у пророка и основателя зороастризма Заратустры можно найти такое высказывание: «Поистине, люди нынешнего, вам не придумать себе лучшей маски, чем ваше собственное лицо». Русский символист Марк Волошин считал, что маска на лице не может быть причиной отрицательного отношения к человеку. «Маска», писал он, «составляет необходимое условие лица. Маска – это как бы духовная одежда лица. Лицо не может встать из глубин духа, пока оно не обладает средствами самозащиты».

В культуре начала XX века, которая формировала Николая Гумилева, еще одного яркого русского поэта Серебряного века, создателя школы акмеизма, прозаика, переводчика и литературного критика, образ и символ маски занимает одно из

центральных мест. Каждый, кто был знаком с Н. Гумилевым, видел перед собой неординарную личность, энергичного человека, считал его невероятно самоуверенным, бесцеремонным. Безусловно, все это было

<p>Если Пушкин и Лермонтов придавали образу маски «гражданственное, обличительно-пророческое звучание», то в лирике Серебряного века выразилось стремление рассматривать лицо человека как маску, скрывающую истинную суть. Эта тенденция характерна для поэзии начала века, воспринимающей действительность как обман.</p>	<p>деланным, искусственным. Это была маска, которой пользовался Гумилев в обществе. Он выдумал себя настолько всерьез, что его маска для большинства его знавших стала его живым лицом. Это были маски воина, путешественника, героя, поэта, которые сообщали ему олимпийское величие. Только немногие близкие друзья знали другого Гумилева – не героя и не африканского охотника. Вот несколько строк из его стихотворения <i>Маскарад</i>:</p>
---	---

В глухих коридорах и в залах пустынных
 Сегодня собрались веселые маски,
 Сегодня в увитых цветами гостинных
 Прошли ураганом безумные пляски. [...]
 Молил я подругу: «Сними эту маску,
 Ужели во мне не узнала ты брата?
 Ты так мне напомнила древнюю сказку,
 Которую раз я услышал когда-то».

У Владимира Шершеневича, русского поэта Серебряного века, переводчика, одного из основателей и главных теоретиков (вместе с Мариенгофом и Есениным) имажинизма (литературного направления в русской поэзии XX века, представители которого заявляли, что цель творчества состоит в создании образа), есть любопытное стихотворение, написанное в 1910 году, которое так и называется – *Маски*:

Маски повсюду, веселые маски,
 Хитро глядят из прорезов глаза;
 Где я? В старинной, чарующей сказке?
 Но отчего покатила слеза?

Глупые маски, веселые маски,
 Манит, зовет меня ваш хоровод.

Вот промелькнули влюбленные глазки;
Странные маски, куда вас влечет?

У Александра Блока есть целый цикл стихов «Снежная маска». В стихотворении 1907 года *Смятение* появляется женский образ, скрытый под маской – таинственная, загадочная Незнакомка:

Не пойму я, что нас манит,
Не поймешь ты, что со мной,
Чей под маской взор туманит
Сумрак вьюги снеговой? [...]
Маска, дай мне чутко слушать
Сердце темное твое,
Возврати мне, маска, душу,
Горе светлое мое!

Контраст между светом и тьмой, между белым и черным воплощается с помощью масок в стихотворении А. Блока *Сквозь винный хрусталь*:

В длинной сказке	В темной маске
Тайно кроясь,	Прорезь
Бьет условный час.	Ярких глаз.

То же противопоставление в стихотворении *Здесь и там*:

Ветер звал и гнал погоню,
Черных масок не догнал...
Были верны наши кони,
Кто-то белый помогал...

Как и другие символисты, Блок считал, что поэт своим творчеством создает свой прекрасный мир, противостоящий прозаической действительности, в которой есть пошлость, зло и обман. В стихотворении он пишет он *В углу дивана*:

Я – какие хочешь сказки
Расскажу,

И какие хочешь маски
Приведу.

Иначе трактует тему маски и маскарада Анна Ахматова – русская поэтесса Серебряного века, переводчица и литературовед, одна из наиболее значимых фигур русской литературы XX века. Словно вдохновившись изысканными

работами художников А. Бенуа и К. Сомова, изображавших утонченных маркизов и галантных кавалеров, поэтесса создает свою ироническую стилизацию – стихотворение *Маскарад в парке*:

...И томно под маской бледнела
От жгучих предчувствий любви. [...]
И бледный, с букетом азалий,
Их смехом встречает Пьеро:
«Мой принц! О, не вы ли сломали
На шляпе маркизы перо?»

В *Поэме без героя* (1940-1962), вспоминая обстановку своей «тогдашней жизни», А. Ахматова пишет:

Вы ошиблись: Венеция дождей –
Это рядом... Но маски в прихожей
И плащи, и жезлы, и венцы
Вам сегодня придется оставить...

В авторской ремарке к первой части поэмы *Девятьсот тринадцатый год* указывается: «Новогодний вечер. Фонтанный Дом. К автору, вместо того, кого ждали, приходят тени из тринадцатого года под видом ряженых. Белый зеркальный зал. Лирическое отступление – „Гость из Будущего”. Маскарад». Ряженых много – от Петрушки («До смешного близка развязка;/ Из-за ширмы Петрушкина маска») до самого Владыки Мрака:

Я надеюсь, Владыку Мрака
Вы не смели сюда ввести?
Маска это, череп, лицо ли –
Выражение скорбной боли,
Что лишь Гойя сумел передать.

Все происходящее представляется какой-то дьявольской фантазмагорией, рождающей образы обреченного на гибель мира:

Крик петуший нам только снится,
За окошком Нева дымится,
Ночь бездонна и длится, длится –
Петербургская чертовня...
В черном небе звезды не видно,
Гибель где-то здесь, очевидно,

Но беспечна, пряна, бесстыдна
 Маскарадная болтовня...

Смерть героя («драгунского Пьеро») воспринимается как некое очищение, избавление от зла и порочности окружающего:

А за ней в шинели и в каске
 Ты, вошедший сюда без маски,
 Ты, Иванушка древней сказки,
 Что тебя сегодня томит?
 Сколько горечи в каждом слове,
 Сколько мрака в твоей любви,
 И зачем эта струйка крови
 Берedit лепесток ланит?

Лишь этот персонаж, являющийся без маски, олицетворяет искреннее чувство. Его появление на маскараде становится торжеством любви над смертью.

Главным героем в поэме Ахматовой является судьба, ее неотвратимость, которая предстает в страшном, дьявольском образе Железной Маски. От поэтессы потребовалось нечеловеческое мужество, чтобы вместе со своим народом перенести все испытания рока. Она имела право сказать о себе: «Что мне поступь Железной Маски,/ Я еще пожелезней тех...»

Анна Ахматова, обращаясь к образу маски, сохранила и развила, в соответствии с духом времени и своей поэзии, то гражданственное, обличительно-пророческое звучание, которым наделил этот образ Лермонтов.

Гениальное стихотворение Владимира Высоцкого *Маски* перекликается со стихотворением Лермонтова *Как часто пестрою толпою окружен...* Также, как и лирический герой Лермонтова, поэт находится на маскараде, в кругу людей-масок, и как бы «над толпой»:

Петарды, конфетти... Но все не так, –
 И маски на меня глядят с укором, –
 Они кричат, что я опять – не в такт,
 Что наступаю на ногу партнерам.

Стихотворение написано в 1971 году, во времена, которые теперь называются «застойными». Интересно, что в этом стихотворении есть перекличка и с лермонтовским *Маскарадом*,

где, будучи на балу вместе с Арбениным, князь Звездич также говорит: «Все маски глупые». Название текста символично: «масками» прикрываются извечные пороки общества – ложь и лицемерие:

Все в масках, в париках – все как один, –
 Кто – сказочен, а кто – литературен...
 Сосед мой слева – грустный арлекин,
 Другой – палач, а каждый третий – дурень.

Схваченный и вовлеченный в пляску, так как его «нормальное лицо,/ Все, вероятно, приняли за маску», герой оказался в хороводе вместе со всеми, но ему «неспокойно с ними:/ А вдруг кому-то маска палача/ Понравится – и он ее не снимет?». Поэт размышляет: «Что делать мне – бежать, да поскорей?! А может, вместе с ними веселиться?...». И хотя все же у него есть надежда, что «под масками зверей/ Бывают человеческие лица», но также и опасения, что люди будут «не в силах отличить/ Свое лицо от непрременной маски». И все-таки герой Высоцкого верит в людей, он боится «доброе лица не прозевать» и не угадать наверняка честных. Это непросто, потому что «все научились маски надевать,/ Чтоб не разбить свое лицо о камни». Замечательно окончание стихотворения, проникнутое человеколюбием и оправданием масок защитой от возможных ударов:

Я в тайну масок все-таки проник,
 Уверен я, что мой анализ точен,
 Что маски равнодушья у иных –
 Защита от плевков и от пощечин.

Маска скрывает человека от других не для того, чтобы его обособить, но сделать равным другим. Его анонимность позволяет ему вести себя как заблагорассудится. Отнюдь не всегда маска вызывает страх. Она может символизировать и всеобщее веселье, карнавальная смех, отпускающий на свободу каждого участника праздника.

В финальных строчках стихотворения Юрия Левитанского *Диалог у новогодней елки*, написанном в 1970 году, воплощенном в музыке Сергеем Никитиным, и прозвучавшем в знаменитом кинофильме *Ирония судьбы*, появляется «мотив карнавала, создающего новогоднее настроение».

«Карнавал носит вселенский характер, это особое состояние всего мира, его возрождение и обновление, к которому все причастны... Атмосфера карнавальности, воссоздаваемая в *Диалоге...*, и делает узнаваемым сам Новый год – праздник, где мотив вечного возвращения модифицируется мотивом кругового движения масок вокруг елки», отмечает филолог Ирина Кадочникова. Карнавальные маски здесь не только символ круговорота года, но и бесконечности жизни:

Месяц – серебряный шар со свечою внутри,
И карнавальные маски – по кругу, по кругу,
Вальс начинается, дайте ж, сударыня, руку,
И – раз-два-три, раз-два-три, раз-два-три, раз-два-три.

Свободу маска дает лишь вместе с весельем. В остальных случаях она внешне сковывает человека, но может оставлять ему свободу внутреннюю. Таким образом, значения концепта маски крайне противоречивы.

Тема маски в литературе практически неисчерпаема, а избранная тема круглого стола «Текст как маска» достойна самого серьезного исследования. Огромное множество научных работ, солидных филологических изысканий на тему маски в художественной литературе представлены на сайте научной электронной библиотеки

КиберЛенинка. В данном обзоре некоторые из них цитируются. Эту тему не исчерпать в рамках одного круглого стола. Надеюсь, что мы еще не раз сможем вернуться к ее обсуждению, причем, вне зависимости от пандемической ситуации.

Литература:

1. ДОЛГУШЕВ, В.Г. *Образ маски в поэзии М. Лермонтова, А. Блока и А. Ахматовой* [online] [citat 10.11.2020]. Disponibil: <http://ahmatova.niv.ru/2020/10/11/dolgushev-obraz-mas-ki-v-poezii-lermontova-bloka-i-ahmatovoj.htm/>
2. ИВАНОВ, В. *Маска как элемент культуры* [online] [citat 10.11.2020]. Disponibil: http://ec-dejavu.ru/m-2/Mask_Ivanov.html

---

Маска скрывает человека от других не для того, чтобы его обособить, но сделать равным другим. Его анонимность позволяет ему вести себя как заблагорассудится. Отнюдь не всегда маска вызывает страх. Она может символизировать и всеобщее веселье, карнавальный смех, отпускающий на свободу каждого участника праздника.

---

3. КАДОЧНИКОВА, И.С. *Миф о вечном возвращении в лирике Ю. Левитанского* [online] [citată 10.11.2020]. Disponibil: https://www.gramota.net/articles/issn_1997-2911_2008_2_16.pdf.
4. *Маска и лицо в поэзии Н. Гумилева* [online] [citată 10.11.2020]. Disponibil: https://studbooks.net/762860/literatura/maska_litso_poezii_gumilyova
5. Мокина, Н.В. *Проблема маски в лирике и прозе Серебряного века* [online] [citată 10.11.2020]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-maski-v-lirike-i-proze-serebryanogo-veka/viewer>
6. Юсупов, К.Г. *Философия и сближения Серебряного века (сближения и перекрестки)*. In: *Русская литература рубежа веков (1890 – начало 20-х)*. Кн. 1 [online]. Москва, 2000. [citată 10.11.2020]. Disponibil : http://biblio.imli.ru/images/abook/russ-literatura/Russkaya_literatura_rubezha_vekov_1890-e_nachalo_1920-h_godov_Tom_1._2001.pdf

MASCA: ATUNCI ȘI ACUM.

Ancheta proiectului „Dialogurile Bibliotecii”

Mihail Vakulovski

„Până să înceapă pandemia, din cauza coronavirusului, *mască* era un cuvânt foarte rar rostit, scris sau chiar gândit. Asta fiindcă în cazuri foarte rare vedeam un om cu mască, la teatru, ori la circ, ori la televizor un medic, ori la proteste, ori vedeai vreun grup de asiatici cu mască, pe care îi băgai imediat într-o poezie, fiindcă ni se părea foarte interesant, original și curios să vezi un om cu mască.

După ce ne-a lovit pandemia, cred că fiecare om, în fiecare zi, măcar gândește cuvântul *mască*, dacă nu chiar și îl rostește de mai multe ori pe zi. Mască este nu numai necesară, este chiar obligatorie. De exemplu, în orașul în care locuiesc, de unde vă povestesc, Brașov, nu poți ieși din casă fără mască, adică fără mască poți sta doar în casă.

Mască înseamnă grijă, grijă față de sănătatea ta, față de sănătatea familiei tale, a colegilor de serviciu, față de oamenii cu care te întâlnești. Mască este respect, respect pentru munca medicilor, care se luptă la propriu cu viețile oamenilor. Mască înseamnă prietenie, dragoste.

Poartă mască sau stai în casă!”

Radu Vancu

„Înainte de pandemie, pentru mine, bănuiesc că pentru toată lumea, mască era o formă de ascundere a identității proprii din diverse rațiuni, de cele mai multe ori ilicite, pentru a-ți proteja identitatea. Era o modă de a te proteja, atunci când făceai ceva ilicit, era deci o formă de egoism. Mască în lumea dinaintea pandemiei era pentru mine o formă de egoism.

După pandemie sau acum, în timpul pandemiei, nu am depășit-o încă. Mască este, dimpotrivă, o formă de a proteja pe ceilalți, este în mod fundamental o formă de altruism, este opusul riguros al sensului pe care îl avea înainte de pandemie și mi se pare formidabilă conversiunea asta semantică. Foarte rar s-a întâmplat în istoria omenirii ca un obiect să capete atât de rapid sensul riguros opus, simbolic vorbind, a ceea ce reprezenta cu puțină vreme înainte. De aceea, când văd oameni cu măști pe stradă, ceea ce ar fi

reprezentat înainte de pandemie ceva amenințător sau de minciună colectivă, să spunem, înseamnă acum pentru mine un act de altruism colectiv. Toți acești oameni pe care îi văd cu măști pe stradă sunt oameni care încearcă să-i protejeze pe ceilalți și indiferent de amploarea tragediei colective pe care o traversăm – constat că suntem mai mulți cei cu mască, ceea ce înseamnă că există totuși mai mulți oameni altruști pe lume decât am crede la o primă vedere. Și asta îmi dă multă speranță în destinul nostru, al tuturor.”

Tudor Crețu

„Înainte de pandemie, am avut un episod în care într-adevăr masca a fost partea unei obsesii, e vorba de episodul biografic captat în romanul *Omul negru* de Richard Morgan. El a apărut în 2008 la Editura Cartea românească și este povestea unui practicant de *mingiuțu*, pentru care această identitate de minge (mingealău, mă rog, cum pui problema) este de fapt identitatea reală. Acel mascat interior, acel luptător de elită, acea identitate subterană a fost o obsesie însoțită de altele, de o obsesie a anumitor culori, de obsesia culorii negru, de obsesia albastrului închis, de obsesia culorilor nocturne, de o anumită obsesie a invizibilității și umbrei, a celui care calcă fără să se audă el însuși călcând, a celui care calcă fără să lase urme, iar a celei identități, dacă vreți, imateriale, adică pur spirituale și care este cea mai puternică. Mască n-am purtat decât, mă rog, fiind copil, înainte de pandemie, la antrenamentele de minguțu, pe care le făceam și care pentru mine au avut un rol de îndrumar, dacă vreți, mai mult spiritual decât pur marțial, nu se purta așa ceva. Uneori mă jucam, ani mai târziu, îmi trăgeam eșarfa peste nas, cam cum se trage acuma și masca, dacă o porți corect ș.a.m.d. Dincolo de asta, masca nu a fost pentru mine, să zicem, o temă de gândire, nu masca, nu înțeleasă ca obiect, cum e acuma.

Acum port mască, port mască pentru că e necesar să o port, pentru că te protejezi și protejându-te pe tine protejezi și pe alții. Dar dincolo de ghișele medicale și sanitare ale acestei vremi, e clar că e vorba de o... de un accesoriu, mai bine zis, care se psihologizează. Masca este și o nouă față, dacă vreți, și, din punctul ăsta de vedere, turcoazul a devenit cea mai facială culoare. Afișul preliminar, pe care l-am făcut pentru LitVest-ul de anul ăsta a fost o față texturată, acoperită cu text până acolo unde începea masca, până la nas, adică pe jumătate, masca ascunzând în acest context artistic o parte a textului facial, dar nu tot acest text, nu tot acest mesaj.

Sigur că sunt și aicea diferite interpretări, de exemplu, că purtatul măștii facilitează cititul ochilor, adică cititul oglinzii sufletului, ca să folosim alt clișeu, că masca, mă rog, poate să însemne și altceva decât versiunea ei standard, acea mască, acea fâșie turcoaz cu două elastic agățate. Masca a devenit în multe părți un fel de declarație corporală, dacă vreți, un fel de steit cu personalizări, prin inscripții, prin mai știu eu ce. A devenit, de fapt, un accesoriu ca oricare altul. Eu sper să scăpăm de el cât mai repede, sper să facem din nou FAȚĂ, sper ca toată această pandemie

să treacă într-un timp cât mai util, adică cât mai scurt, și mi-e dor să văd fețe întregi, oameni întregi, mi-e dor să văd guri vorbind și nasuri respirând. Numai că mă tem uneori că uit masca, mă caut prin buzunare, mă întorc, m-am întors de câteva ori din fața blocului ș.a.m.d. Din punctul ăsta de vedere, masca este, dacă vreți, cel mai obligatoriu, cumva, accesoriu azi și, de fapt, masca a devenit simbolul acestei pandemii, implicit, nu doar simbolul unei atitudini față de boală, ci și simbolul unei perioade. Din unghiul ăsta, ea va lăsa urme pe față, adică nu doar masca, nu ea ca obiect, ci această perioadă va lăsa urme pe expresia noastră, pe privirea noastră, poate chiar și pe identitatea noastră. Dacă lucrurile vor trece cu bine, ne vom aminti de purtatul ei ca de o formă nu doar de urgență, ci și de divertisment: «Am făcut-o și pe asta», vom spune, dar... cine știe când.”

Raluca Selejan

„Înainte de pandemie, masca era pentru mine cartea pe care o citeam la terasă, aici în Timișoara, în Piața Unirii, ca să nu mă deranjeze nimeni, să nu se așeze nimeni cu mine la masă. Înainte de pandemie, masca era pentru mine, erau pentru mine căștile, pe care le băgam în urechi ca să ascult muzică atunci când mergeam pe jos sau când lucram la ceva de aici, din librărie, din nou, să nu fiu deranjată, să nu interacționez cu cineva, să rămân eu cu gândurile mele. Înainte de pandemie, masca erau costumele în care mă îmbrăcam atunci când veneau copiii la librărie pentru ateliere de lectură și înainte de pandemie, bineînțeles că la toată lumea masca era acest obiect pe care îl purta medicul sau stomatologul atunci când mergeam la el.

Masca este, dacă vreți, cel mai obligatoriu, cumva, accesoriu azi și, de fapt, masca a devenit simbolul acestei pandemii, implicit, nu doar simbolul unei atitudini față de boală, ci și simbolul unei perioade.

Acum, în timpul pandemiei, masca asta pe care o port acum pe jumătate de față este motivul pentru care fac ochii mari și pentru care mă duc spre oamenii pe care îi cunosc și pe care îi văd pe stradă sau care intră în librărie, pentru că mă face să îmi doresc mai multă interacțiune cu ei. Dacă înainte fugeam și preferam să fiu singură cu gândurile mele, acum îmi doresc să interacționez și să vorbesc cu prietenii mei, să văd cum sunt, ce fac și cum le merge. Bineînțeles, acum, în timpul pandemiei, masca asta pe care o port pe față toată ziua pe stradă și în librărie este ceea ce îi protejează pe oamenii din fața mea.”

Maria Pilchin

„M-a rugat scriitorul Alexandru Vakulovski să spun ceva despre mască, despre purtătorul de mască și m-am gândit că e o întrebare foarte bună, de actualitate. Și mi-a venit un gând – că purtarea

---

Purtarea măștii denotă și mult dramatism, este drama omului, drama individului, care își ascunde identitatea, își ascunde chipul, fața, acest blazon al identificării, pentru a-și salva corpul.

---

măștii, în primul rând, denotă un soi de dramaturgie. Mă gândesc la întreaga tradiție a artei teatrale și nu doar la commedia dell'arte italiană. Totodată, purtarea măștii denotă și mult dramatism, este drama omului, drama individului, care își ascunde identitatea, își ascunde chipul, fața, acest blazon al identificării, pentru a-și salva corpul, adică ne sacrificăm identitatea pentru o estetică a sănătății, o estetică sanitară. Dar cred că viața are prioritate și purtătorul de mască oricând, fiind viu, va putea să și-o scoată, pentru a scrie marile cărți, pentru a crea marile capodopere sau obiecte de artă.

Purtați mască, indiferent de statutul social, indiferent de religie, națiune, sex.

Purtați mască pentru că e despre și pentru sănătate.”

Consemnare de Alexandru VAKULOVSKI

PROGRAME ȘI EVENIMENTE

SĂPTĂMÂNA CREATIVITĂȚII ȘI INOVAȚIEI LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU”, EDIȚIA A VII-A

*Elena TARAGAN,
șef serviciu, BM „B.P. Hasdeu”, Secția Studii și cercetări*

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a desfășurat în perioada 15-21 aprilie 2021 Săptămâna Creativității și Inovației. Este cea de-a VII-a ediție de derulare a evenimentului cu această tematică, Biblioteca Municipală aderând la demersul global de susținere, promovare și dezvoltare a creativității și inovației – două atribute ale lumii de azi, care necesită a fi pe deplin valorificate în cadrul unei instituții de cultură. Genericul ediției a VII-a fost *Pentru, cu și despre utilizator*, întrucât scopurile țintite în acest an au fost de a identifica noi posibilități și noi căi de a păstra utilizatorul aproape de bibliotecă, în situația în care se află întreaga lume în acest moment. Cititorul bibliotecii găsește metode, mai ales acum, de a nu depinde de vreo sursă externă în instruirea și dezvoltarea lui. De aceea, instituția infodocumentară este pusă astăzi, mai mult ca oricând, în fața necesității stringente de a se face necesară, aproape indispensabilă. Pe un cititor al bibliotecii, o dată „pierdut”, a-l

aduce înapoi presupune un efort de zece ori mai mare. Iar în acest caz, provocarea este colosală. Această nouă realitate constrânge, într-un mod agreabil, biblioteca să realizeze o ofertă de produse caracterizată prin calitate, originalitate și să își perfecționeze toate instrumentele digitale care să asigure infrastructura realizării ac-telor sale de cultură.

Programul Săptămânii a cuprins mai multe evenimente.

ATELIERUL „Elaborarea conținutului unei reviste digitale”

(Maria Pilchin, redactor, Secția Studii și cercetări;

Corina Rezneac, șef, Secția Promovare și comunicare)

Maria Pilchin a început prezentarea privind conținutul unei reviste digitale, având drept reper câteva întrebări. De ce este necesară o revistă digitală elaborată de fiecare filială în parte? Care este scopul unei asemenea reviste? Pentru cine scriem? Ce scriem și cum scriem? Aceste întrebări sunt importante, întrucât răspunsurile la ele determină conținutul revistei. Scopurile identificate ale unui asemenea proiect ar fi mai multe: promovarea ofertei de bibliotecă, consolidarea imaginii filialei, atragerea și menținerea interesului utilizatorului pentru un subiect mai particular, mai specific, consolidarea echipei și identificarea unor talente în propria instituție (ceea ce am putea numi un marketing intern), o șansă de a deveni mai vizibili, cu un produs individualizat. Pentru identificarea potențialului cititor al revistei și a subiectelor care l-ar putea captiva a fost recomandată cercetarea pieței, a grupurilor existente pe online, a discuțiilor care sunt generate pe teme privind cărțile și interesele de lectură, a produselor realizate de cei care ar putea fi numiți concurenți ai noștri. S-a făcut remarcă importantă că astăzi vorbim de o „economie a atenției”. Capitalul capătă o nouă formă, iar această formă constă în minutele pe care consumatorul le acordă citirii unui text sau ascultării unui mesaj audio și în capacitatea emițătorului de a convinge într-un interval de timp foarte scurt. De asemenea, s-a pus accentul pe necesitatea implicării într-un asemenea proiect și a talentelor mai modeste din cadrul instituției, a bibliotecarilor mai puțin vizibili, dar care au, și ei, cu siguranță, o poveste de spus. Privitor la întrebarea „ce scriem?” au fost sugerate subiecte pe cât de simple, pe atât de unice: portrete umane, interviuri cu cititorii sau cu bibliotecarii, reportaje despre viața bibliotecii. Iar în ceea ce privește modalitatea de organizare a activității

pentru realizarea unei reviste, recomandarea a fost aceea de a face o mică redacție, cu sarcini bine definite, să ne asigurăm că avem un designer și un ilustrator, dar și un cititor al conținutului înainte de a fi dat spre publicare, care să fie acel ochi străin, critic și detașat, cu remarci care să contribuie la asigurarea calității fiecărui număr.

Corina Rezneac a vorbit despre componentele unei reviste, inspirându-se din anumite produse existente deja pe piață care pot fi luate drept modele și venind cu observații proprii privind modul de a pune în valoare fiecare aspect ce este conținut într-o revistă. Conform celor relatate de Corina Rezneac, revista este o publicație periodică ce are un editorial, rubrici, texte, imagini atractive ce corespund unei tematici și urmărește a ținti un anumit cititor. Putem spune că este o scriitură între jurnalism și literatură. Iar una dintre „rețetele” unui conținut care să se diferențieze prin originalitate este asumarea actului de curaj de a fi noi înșine, de a evita stereotipurile în concepte. S-a reliefat importanța editorialului din fiecare număr, pe care îl putem scrie cu multă fantezie, care poate reprezenta o sinceritate a noastră pe teme sensibile ale domeniului nostru de activitate. Corina Rezneac, la rândul său, propune bibliotecarilor o serie de subiecte atrăgătoare: parcursul profesional al bibliotecarului, biografia sa, o rubrică despre cum să alegi o carte, recomandări competente, scurte povestiri de ficțiune sau de non-ficțiune. Putem ieși din cercul recenziilor și al subiectelor literare și putem pune în discuție subiecte pentru care avem un interes aparte, teme ecologice, sociale, culturale. De asemenea, putem „scoate din sertar” unele creații proprii mai vechi. O povestire despre întâmplări la bibliotecă, despre colaborări interesante, despre cum am adus un program sau altul la bibliotecă poate da o notă mai personală revistei. De asemenea, Corina Rezneac punctează că voxurile, sondajele de opinie în rândurile comunității pot constitui un instrument foarte eficace. Recomandările Corinei Rezneac privind titlurile și subtitlurile pentru care să optăm au fost valoroase și inspirate. Titlurile trebuie să poarte un mesaj care să atragă spre lectura textului și pot avea uneori o importanță crucială. Putem opta uneori pentru o notă șagalnică, pentru expresii frazeologice. Titlurile trebuie întotdeauna să încorporeze în câteva cuvinte o esență.

De aici încolo începe călătoria fiecăruia, cu posibilitatea unei mari libertăți în alegerea tematicilor, a stilului, în conturarea

întregului concept care va reprezenta fiecare filială și o va face vizibilă într-o manieră unică între celelalte 27 de biblioteci-surori.

ATELIERUL „Crearea unei reviste în aplicația Canva”

(Tatiana Clopot, Campusul competențelor)

În timp ce Maria Pilchin și Corina Rezneac au prezentat elementele de conținut ale unei reviste digitale a filialei, Tatiana Clopot a instruit potențialii redactori ai revistelor în ceea ce privește modalitatea de editare a proiectului, utilizând instrumentul potrivit pentru acesta, aplicația Canva. Tatiana Clopot, urmând o succesiune coerentă, a familiarizat participanții la atelier cu toate opțiunile pe care le avem în realizarea unei reviste digitale. Totodată, moderatoarea atelierului a intervenit cu sugestii acolo unde a fost necesar, cu unele precizări în urma cărora proiectul unei reviste ar avea de câștigat. Aspectele despre care vorbim vizează titlurile și subtitlurile, elementele de fundal, combinațiile potrivite de culori, aranjarea în pagină și selecția imaginilor. Așa cum a menționat moderatoarea, există numeroase șabloane/modele de care putem face uz, dar și infinite posibilități de combinare a elementelor într-o manieră unică. Tatiana Clopot a îndemnat viitorii redactori din rândul bibliotecarilor să nu se teamă să experimenteze, să încerce varii modalități de design și de amplasare a textului în pagină, până găsesc varianta cea mai potrivită și cea mai pe placul lor. Tatiana Clopot a realizat o prezentare într-o manieră competentă atât din punct de vedere al aspectelor tehnice, dar și al abordării creative în elaborarea conținutului digital. Cei prezenți la atelier au găsit răspunsuri la foarte multe întrebări apărute în această primă fază a unui proiect de revistă digitală al fiecărei filiale, iar succesul acestui atelier se poate observa în implicarea rapidă a majorității filialelor în provocarea de a-și crea propriul produs digital.

LABORATORUL unei monografii bibliografice

(dr. conf. Lidia Kulikovski, director adjunct;

Claudia Tricolici, șef serviciu, Secția Studii și cercetări)

În cadrul laboratorului monografiei bibliografice *Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre*, dedicat scriitorului basarabean trecut în neființă în primăvara acestui an, dr. conf. Lidia Kulikovski pornește de la aserțiunea lui Umberto Eco, precum că „o bibliografie constituie o memorie vegetală”. Orice discuție despre poetul Nicolae Dabija este necesar să înceapă prin a-l defini. Iar a defini

acest fenomen al culturii basarabene nu este o misiune tocmai ușoară. Nicolae Dabija a fost poet, romancier, publicist, traducător, redactor-șef al ziarului *Literatura și Arta*, deținând și titlul onorific de academician. Și-a adus contribuția la constituirea unei memorii colective a oamenilor din spațiului pruto-nistean prin cele peste două mii de eseuri în care a conturat chipuri omenești ce l-au impresionat în vreun fel anume, aceștia provenind din cele mai diverse medii sociale. Cărțile constituiau pasiunea lui. El a fost un cititor „înrăit” și un scriitor dăruit. Nicolae Dabija plasează cartea alături de lucrările sfinte, o promovează prin recenzii, prin impresii, prin versurile din poemele sale. „O carte cât o bibliotecă”, „o carte ca o rugăciune”, „o carte care acuză”, „o carte care mângâie”, spunea poetul. Totodată, Nicolae Dabija și-a asumat o sarcină dificilă, aceea de a fi un cronicar al timpurilor sale. Dacă e să operăm cu o analogie, Nicolae Dabija este asemenea unui arbore și asemenea unui fulger care luminează bezna.

O bibliografie este rezultatul unui proces de documentare profundă și, în egală măsură, o cercetare foarte judicioasă. Dna Lidia Kulikovski consideră că această monografie bibliografică poate fi un exemplu, un model de luptă, de dragoste de neam, de țară și de viitorul ei al unui poet care și-a asumat să fie responsabil de epoca sa, să contribuie la înțelegerea acestor vremuri încâlcite. Dar o bibliografie înregistrează și dezamăgirile trăite de Nicolae Dabija, metaforic denumindu-l „omul născut de poeme”. Creația sa se constituie din (zeci de) mii de pagini scrise, sute de recenzii, traduceri într-un număr impresionant de limbi ale textelor sale sau traduceri ale sale în limbi europene. Întrebarea care în mod firesc se conturează este: când a reușit să scrie atât de mult, știindu-l omniprezent douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru în viața socială, culturală, scriitoricească și politică a Basarabiei. „Dacă în poezia lui Dabija totul înfrăgește, înflorește, înmugurește”, zice Mihai Cimpoi cu referire la anii de până la '90, „mai apoi aceasta îmbrățișează registrul inspirației naționale și sociale, care implică înverșunarea polemică ce se resimte în publicistica sa, pe care publicul cititor probabil o cunoaște”.

Avem în față o bază de date logic structurată și sistematizată, care se deschide cronologic, astfel urmărind activitatea editoria-lă, socială, politică și personală, în evoluție, cu numeroase ferestre cioplite de autor, dar și de noi, bibliografii, care o adunăm între copertele unei cărți. Lectura unei bibliografii este un dialog, o

căutare de răspunsuri la întrebări ce ne sunt proprii și care ni se relevă prin tot ceea ce a fost și a creat unul dintre cei mai de seamă contemporani ai noștri.

Structura monografiei bibliografice dedicată fenomenului Nicolae Dabija ne ghidează să găsim de sine stătător răspunsuri la orice întrebare. Se mai adaugă memoria pe care o emană, ca o carte cu povestea vieții și activității acestei personalități exemplare. Monografia bibliografică *Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre* de-acum este noua lui casă, de acum încolo doar aici va locui.

Dna Claudia Tricolici a relatat „povestea” elaborării acestei frumoase monografii bibliografice, la care a participat însuși scriitorul. Ce conține această monografie? Ea conține materiale despre activitatea academicianului Nicolae Dabija, în calitate de poet, prozator, publicist, eseist, critic literar, autor de manuale școlare, alcătuitor de antologii și culegeri, traducător, orator, textier. Oameni ai redacției ziar *Literatura și Arta* s-au alăturat demersului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” de a valorifica creația scriitorului, contribuind în special la identificarea unor surse lipsă, pentru ca monografia să fie aproape exhaustivă.

Claudia Tricolici a descris procesul lucrativ, dar și sufletesc al conceperii acestei monografii. Autoarea a relatat asistenței despre întâlnirea de neuitat cu Nicolae Dabija la sediul redacției săptămânalului *Literatura și Arta*. A avut ocazia să îl vadă pe Nicolae Dabija atât ca redactor-șef al acestui ziar, dar și să observe modul de a relaționa cu membrii colectivului. Arhiva foarte bine îngrijită a redacției, dar și cea personală a scriitorului au fost de mare folos în procesul de elaborare a biobibliografiei. „Un om atât de sănătos, atât de energic, cu o memorie extraordinară – ne este greu să ne obișnuim cu ideea că nu mai este printre noi”, a spus în încheiere Claudia Tricolici.

Monografia bibliografică *Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre* este structurată în cinci capitole și poate fi accesată în format electronic de pe repozitoriul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

LECȚIA PUBLICĂ „Biblioteca digitală: o introducere”

(dr. hab. Elena Ungureanu, șef, Secția Studii și cercetări)

Dr. hab. Elena Ungureanu a realizat o incursiune în ceea ce privește conceptul actual de bibliotecă digitală, unul dintre cele mai importante din știința informării. Spre o bibliotecă digitală ne îndreptăm, dar o bibliotecă digitală nu se naște într-o singură zi, ci

reprezintă un rezultat al unui amplu proces de evoluție umană, la braț cu dezvoltarea infrastructurilor tehnologice. Este important să precizăm faptul că o adevărată bibliotecă digitală este structurată sistemic și nu reprezintă doar un depozit de PDF-uri.

Repozitoriile instituționale sunt și ele legate de noțiunea de bibliotecă digitală – adică se ocupă de colectarea, adăpostirea, clasificarea, catalogarea, curarea, conservarea și furnizarea accesului la conținutul digital – analog cu funcțiile de bază ale bibliotecii: colectare, clasificare, curare, conservare și asigurare a accesului la conținut analogic. A fost adusă în discuție legea lui Zipf, care face parte din legile fundamentale ale dinamicii sociale și care este aplicabilă atât sistemelor lingvistice, cât și celor sociale, economice. În lingvistică, această lege se utilizează atunci când vorbim despre frecvența cuvintelor unei limbi naturale. Un număr relativ mic de cuvinte este folosit mereu, în timp ce marea majoritate sunt folosite foarte rar. Studiul de caz al lecției publice l-a constituit Biblioteca Digitală *IntraText*, cu exemplul frecvenței cuvintelor din textul biblic.

O bibliotecă cu componentă digitală este o bibliotecă fără ziduri, iar acest lucru înseamnă că ne bucurăm de posibilități infinite. Dr. hab. Elena Ungureanu a realizat o inițiere într-un subiect care poate declanșa numeroase discuții, precum lectura tradițională versus lectura online, criza lecturii în lumea de azi, dreptul de autor, marfa inteligentă și capitalismul lingvistic.

ATELIER CREATIV de poezie Scris la cerere
(Dumitru Crudu, Secția Studii și cercetări)

Atelierul desfășurat de scriitorul Dumitru Crudu în cadrul Săptămânii Creativității și Inovației a reprezentat o experiență unică, de nereprodus, atât pentru participanți, cât și pentru ascultători. Într-o oră și jumătate am asistat la un proces viu, autentic, de generare a unor expresii poetice, Dumitru Crudu jonglând și explorând cu ușurință aproape orice temă aleasă de participanți pentru a fi pusă în discuție. Colectând cuvinte și idei propuse de participanți, scriitorul a încercat să alcătuiască instantaneu o poezie, pe care o citea în direct. După acest exercițiu, utilizatorii au scris/alcătuit și ei poezii care ulterior vor fi incluse într-o publicație electronică.

La alegerea celor prezenți, tema atelierului a fost singurătatea, cu fricile ei, această tematică integrându-se în tema dureroasă a

numeroaselor pierderi la care suntem martori oculari din cauza amenințării ce a cuprins azi omenirea. Dar singurătatea nu este o noțiune colectivă, este o stare foarte personală a fiecăruia, în orice epocă istorică. Singurătatea caracterizează, cel puțin episodic, sufletul uman și acest lucru a fost mereu valabil. Ne naștem singuri și murim singuri, spunea cineva. Iar participanții la atelier au precizat faptul că, la o primă analiză, a fi singur astăzi e un mare paradox. Suntem înconjurați de mii de chipuri, de mii de fețe și de nenumărate măști, cu toate acestea, nu ne bucurăm astăzi de o solidaritate colectivă, de o lume în care fiecăruia să-i pese de cel de lângă el. Cei care și-au exersat penița de poet în cadrul atelierului au fost Corina Rezneac (Secția Promovare și comunicare) și Alexandru (bibliotecar al filialei „Onisifor Ghibu”). Au fost de admirat încercările lor de a produce imagini artistice și metafore pline de sens.

În cadrul acestui atelier, Dumitru Crudu l-a adus în discuție pe scriitorul american Ernest Hemingway cu tainele lui scriitoricești și pe Mihail Bulgakov, care zugrăvește, în cartea sa de referință *Maestrul și Margareta*, o singurătate tulburătoare, la care nu poți asista fără a fi pătruns de un sentiment aproape de groază, o singurătatea cosmică, religioasă, al cărei singur remediu este moartea.

Ilustrăm mai jos câteva frânturi din acest experiment poetic.

Corina: „Singurătatea e ca un clopot la intrarea în casă. Singurătatea e ca un râu în care am intrat. Singurătatea mea e ca un morman de cărți necitite. O primăvară dincolo de geam și nepuțința mea de a mirosi mirosul de cireș. O ploaie care a venit pe neașteptate și eu eram în pantofii mei noi. O zi de lucru la țară. Un bilet la teatru luat pentru doi, dar unde am mers singură”.

Alexandru: „Singur. Ce paradox. Atâția prieteni, atâția oameni, atâtea femei fatale, atâtea femei familiste și eu sunt singur. Vorbele curg ca Niagara, dar cine le aude? Sirenele ambulanțelor mă asigur și îmi aduc aminte de cât de singur sunt”.

Singurătatea poate constitui o cruntă pedeapsă, dar poate fi și un lux. Remediile ei vor fi, cu siguranță, căutate în alte poeme, iar ultima noastră precizare este că a fi singur reprezintă punctul de plecare spre o apartenență absolută la lumea în care trăiești.

Scriitorul Dumitru Crudu a apreciat poezia compusă de Corina Rezneac ca fiind impetuoasă, ca o furtună care se dezlănțuie, poezia cuprinzând expresii cu o încărcătură foarte dramatică. Iar Alexandru denotă un simț acut al realului, cu o sensibilitate ponderată. Totodată, s-a observat cum participanții au parcurs un

traseu când au creat aceste scurte texte poetice dinspre abstract și colectiv spre particular și concret. Asta presupune compunerea unui text poetic, o călătorie, o mișcare dinspre general spre individual, concret. Singurătatea este și un mod de a te cunoaște. „Fără înflorituri, fără podoabe stilistice poezia e mai credibilă”, a menționat moderatorul evenimentului.

DEZBATEREA „Lectura între modern și atemporal”

(Elena Taragan, Secția Studii și cercetări)

Atelierul-dezbateri *Lectura între modern și atemporal* moderat de Elena Taragan s-a desfășurat cu participarea unor tineri și foarte tineri cititori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care au decis să se alăture programului de lectură „Bătălia cărților” din cadrul BM, destinat anume acestui segment de vârstă. Conceptul și modul de realizare a atelierului s-a caracterizat prin inedit și originalitate, cuprinzând metode caracteristice pentru Biblioteca Municipală în demersul de încurajare a fenomenului lecturii, dar și unele metode noi. Atelierul a inițiat o discuție cu posibilități de abordare nemărginite, o încercare de a confrunta clasicii literaturii universale cu autorii moderni, o inițiativă de a aprecia care este propensiunea cititorului actual în ceea ce privește lectura. Deși, de la bun început, moderatoarea atelierului a realizat magnitudinea unei asemenea confruntări, o chestiune imposibil de epuizat în două ore de discuție, încercarea de a plasa unele accente a dat roade.

Prima parte a atelierului a cuprins discursurile laureaților concursului „Bătălia cărților”, deținători ai distincției „Cititorul anului” (Marius-Sebastian Babuș, CAIE; Amelia Cotorobai și Victor Luca de la Filiala „A. Donici”), care au fost desemnați în rol de membri ai juriului în evaluarea pledoariilor pentru carte ale celor patru participanți la atelier: Victoria Bulat, Filiala „Ovidius”; Victoria Rațoi și Laura Enachi de la Filiala „Hristo Botev”; Cezara Tulbure, Biblioteca Centrală.

Partea a doua a evenimentului a inclus elemente de improvizație: s-au generat discuții libere, pe teme cuprinse în cărțile pentru care tinerii oratori au pledat. Lucrările puse în discuție: *Călătoriile lui Gulliver* de Jonathan Swift, *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, *Copiii de făină* de Anne Fine, *Coraline* de Neil Gaiman.

Concluzie: există șansa unei abordări echilibrate între peren și provizoriu, între general și particular, o punte între lumea de ieri

și lumea de azi; trebuie să continuăm demersul asumat de a valorifica tot ceea ce a fost trecut prin sita timpului, dar și imperativele noilor timpuri, care conțin, bineînțeles, note originale, indescifrabile, pline de surprize pentru trăitori.

**LANSAREA Repozitoriului HAPes al BM „B.P. Hasdeu”
(video-pictochart)**

(dr. hab. Nelly Țurcan, șef, Campusul competențelor;
Ludmila Pânzari, director adjunct)

În cadrul primei zile a Săptămânii Creativității și Inovației 2021 a fost lansat un proiect multidisciplinar important pentru utilizatori. Este vorba de Repozitoriul HAPes al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Despre acest proiect al BM și despre modurile în care repozitoriul aduce biblioteca mai aproape de utilizatori au comunicat dr. hab. Nelly Țurcan, șef Campusul competențelor, și Ludmila Pânzari, director adjunct Resurse și tehnologii.

În cadrul lansării, a fost comunicată adresa web a Repozitoriului: <https://hapes.hasdeu.md/>. HAPes este, de fapt, o bază de date, care asigură accesul utilizatorului către cărți și diverse documente în format digital.

Repozitoriul are următoarea structură: cercetare bibliografică; cercetare bibliologică; cercetare biblioteconomică; cercetare critico-literară; cercetare de marketing; cercetare statistică; cercetare tematică „Chișinău”; diverse; politici, rapoarte, strategii, planuri; revista „BiblioPolis”; revista „Buletin Eminescu”; studii de emnescologie; studii de hasdeologie; studii necesități informaționale, culturale ale comunității; studii servicii.

HAPes este un rezultat al activității de cercetare științifică a bibliotecii și un instrument de sporire a vizibilității activității de cercetare a instituției, o bază de date organizată ierarhic ce prezintă posibilități avansate de căutare și de găsimă a informațiilor. Se poate naviga cu ușurință după titlu, autor, subiect, data publicării, sau realizând o căutare contextuală, cu o anumită sintagmă. Repozitoriul oferă acces la cunoaștere la costuri reduse și viteză de operare sporită, iar instituția infodocumentară se îndreaptă cu pași siguri spre viitor.

LANSAREA noului site al BM „B.P. Hasdeu”

(dr. Mariana Harjevschi, director general;
Ludmila Pânzari, director adjunct)

În actuala ediție a Săptămânii Creativității și Inovației, a fost lansată noua versiune a site-ului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Cu un design atractiv și cu o ordonare logică, site-ul reprezintă invitația-expres din partea bibliotecii de a vizita colecțiile, de a consulta catalogul, de a identifica sursele necesare, precum și posibilitatea comunicării cu bibliotecarul prin adresarea întrebărilor utilizatorului. Site-ul prezintă tabloul activităților, serviciilor și programelor de care se poate beneficia, precum și diverse imagini capturate din universul bibliotecii.

GALA PREMIILOR BM „B.P. HASDEU” PENTRU DEBUT ÎN LITERATURĂ

La 26 februarie 2020, la Chișinău, a avut loc cea de-a doua ediție a Galei Premiilor Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pentru debut în literatură, desfășurată în colaborare și cu susținerea Direcției Cultură a Primăriei Capitalei.

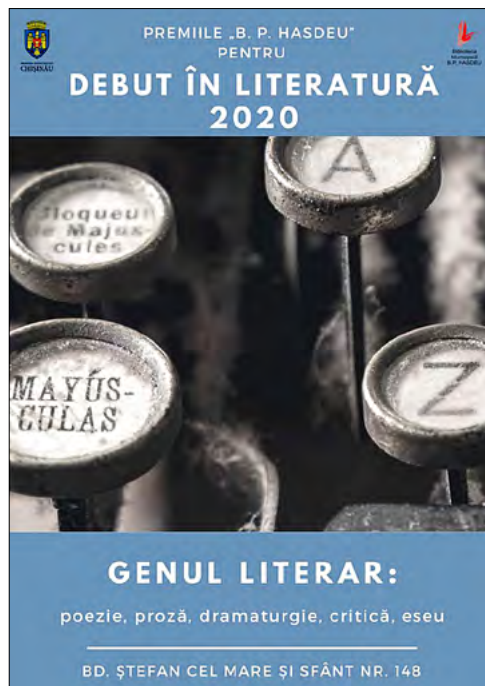
A fost o onoare și un mare noroc pentru participanți ca evenimentul să se desfășoare pe viu, în sala mare cu coloane albe a instituției, care a dat naștere acestui concurs (cu respectarea tuturor măsurilor de protecție). Evenimentul s-a vrut a fi un omagiu adus patronului spiritual al BM către ziua lui de naștere și a provocat un viu interes din partea mai multor posturi TV și Radio, altor mijloace mass-media, dornice să se documenteze și să transmită de la fața locului.

Scriitorul Ivan Pilchin, pe post de moderator, dar și membru al juriului, a menționat în deschiderea Galei că din componența juriului, chiar de la conceperea concursului, mai fac parte dr. Mariana Harjevschi, director general BM; Dumitru Crudu, prozator, dramaturg și poet; Alexandru Vakulovski, poet, publicist, prozator și traducător; Vitalie Răileanu, critic literar, poet, director al Filialei „Onisifor Ghibu”. Pentru participarea la concurs, conform regulamentului, au fost stabilite următoarele condiții: debutantul trebuie să fie cetățean al Republicii Moldova; cartea care urmează să fie prezentată de autor trebuie să fie editată în

ultimul an de creație (ianuarie-decembrie) și să cuprindă unul din următoarele genuri – poezie, proză, dramaturgie, critică și eseu. Pentru a oferi o șansă mai mare participanților, a fost determinată vârsta-limită de 47 de ani, deloc întâmplătoare, pentru că debutul editorial al reputatului scriitor Tudor Arghezi a fost anume la această etate.

La eveniment a participat și a rostit un mesaj de felicitare Valentina Volontir, șefa Direcției Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, care a ținut să sublinieze că subdiviziunea pe care o conduce va acorda și pe viitor sprijin material pentru premii celor care îndrăznesc și reușesc să dea dovadă de multă muncă și talent întru crearea unor reușite literare. Premianții nu puteau rămâne în afara atenției amfitrioanei Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” dr. Mariana Harjevschi care, neavând posibilitatea de a fi prezentă, a pregătit un cuvânt de salut și încurajare, căruia i-a dat citire moderatorul și pe care îl prezentăm în continuare:

„După ediția din anul 2020, aproape ireproșabilă, am avut temerea că din cauza pandemiei va putea să scadă numărul concurenților. Observăm însă că și ediția din anul 2021 s-a dovedit a fi la fel de valorică atât din punct de vedere al calității lucrărilor, al numărului suficient de participanți, cât și a manifestării din plin al elanului caracteristic generației tinere de scriitori debutanți. Concursul devine un bun prilej de cinstire a patronului spiritual al Bibliotecii Municipale – scriitorul și savantul B.P. Hasdeu, căruia îi și este dedicat concursul. Gala are loc în ziua de naștere a celei mai mari personalități a culturii române din toate timpurile. Dar, fără îndoială, acest concurs dedicat debutanților, începe să reprezinte un generator de așteptări, emoții și evoluții în domeniul literar. Felicit pe toți participanții lui pentru curaj și pentru startul în literatură. Acest început poate fi o primă pagină de succes întru realizarea unei frumoase cariere de scriitor profesionist. Felicitări, de asemenea, și celor cărora le-a surâs

*Laureații premiilor BM „B.P. Hasdeu” pentru debut în literatură, ediția a II-a:
(de la stânga la dreapta) Oxana Gherman, Nicoleta Negrescu, Dumitru Fanjarov,
Lena Chilari.*

norocul mai mult – laureaților, dorindu-le ca pe viitor să dispună de mai multe posibilități de participare și la alte concursuri pentru afirmare pleneră în calitate de scriitori”.

Înainte de a nominaliza premianții, moderatorul Ivan Pilchin a remarcat că BM organizează Concursul de acordare a premiilor pentru debut în literatură pentru încurajarea și promovarea tinerilor scriitori ale căror lucrări au o valoare autentică, astfel dorindu-se stimularea și promovarea creației literare și implicarea comunității de utilizatori în procesul cultural-artistic din Republica Moldova. În același timp, vorbitorul a mai arătat că în paralel se încearcă introducerea cărților de debut premiate în circuitul tuturor filialelor și atragerea scriitorilor tineri în proiectele și manifestările inițiate și susținute de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pentru a spori vizibilitatea aparițiilor literare autohtone, dar și a suscita interesul locuitorilor municipiului Chișinău pentru lectura de calitate. În același context, moderatorul a mai spus că BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău a fost și va rămâne un spațiu al întâlnirilor și al dialogului, oferind utilizatorilor și oaspeților ocazia să se unească prin comunicare și lectură a cărților.

După cum am menționat mai sus, componența juriului a fost cea de anul trecut. La concurs au debutat 15 candidați la premii și toți, după constatarea juriului, au întrunit condițiile de

participare stipulate în regulamentul concursului: vârsta, perioada în care a apărut volumul și altele. Pentru fiecare din cele trei genuri ale concursului au fost nominalizați câte doi-trei concurenți. La categoria „Poezie”, premiul a fost obținut de Lena Chilari pentru cartea *O cană de noviciok la bătrânețe* și Dumitru Fanfarov pentru volumul *Stepă și transă*. Tinerii autori și cărțile lor au fost prezentate de membrii juriului Dumitru Crudu și Alexandru Vakulovski, ultimul mărturisind că se temea că din cauza pandemiei să nu se întrerupă Concursul de acordare a premiilor pentru debut în literatură a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dar s-a dovedit ca sfârșitul anului 2020 să fie destul de reușit. S-au adaptat noilor condiții de muncă editurile, s-au adaptat și tinerii scriitorii, astfel că juriul s-a pomenit cu cărți bune de debut pentru toate cele trei categorii. O parte din cărțile prezentate au reușit, între timp, să mai ia și alte premii. Printre ei și cei doi nominalizați pentru categoria „Poezie”.

La categoria „Critică literară și eseu”, premiile au fost luate de către Oxana Gherman pentru volumul *Tentația identității: cronici și eseuri literare* și Dorina Khalil-Butucioc pentru cartea *Dramaturgia națională din anii '90 în (con)textul postmodernismului*, care au fost anunțate de criticul literar Vitalie Răileanu, poet și director al Filialei „Onisifor Ghibu”. Acesta s-a referit în special la stilul original și valoarea textului literar, apreciindu-le favorabil și lansând îndemnul către public de a le căuta în biblioteci pentru lectură.

În ultima categorie, intitulată „Proză (non-fiction)”, s-au înscris, de asemenea, două premiate: Ionela Hadârcă cu lucrarea *Uf! Ghid de conviețuire cu frații și surorile mai mici* și Nicoleta Negrescu cu volumul *Prin nori de lapte și venin*. Pentru prima autoare, anul 2021 a început cu mai multe surprize: un alt juriu de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a selectat cartea ei pentru tradiționala campanie de lectură „Chișinăul citește”. Deosebit de amplă și convingătoare a fost expunerea asupra celor două autoare și cărțile lor a însuși moderatorului Ivan Pilchin. Exprimându-și bucuria de a prezenta volumele nominalizate la categoria „Proză”, vorbitorul specifică:

„Anul a început benefic, în ciuda momentului de criză pandemică în care ne aflăm, când viața de mai multe ori bate cartea, când realitatea lucrurilor și a trăirilor imediate, netrucate pare, dar uneori și este, mult mai impresionantă, pătrunzătoare, dureroasă și fascinantă

decât orice produs al imaginației, decât orice ficțiune. Iată de ce, probabil, juriul acestui concurs a scos în evidență volumele care nu se încadrează în formula obișnuită a prozei de ficțiune, ci, mai degrabă, cărțile care vin din zona literaturii non-fiction.

Una din cărțile nominalizate la această categorie este *Uf! Ghid de conviețuire cu frații și surorile mai mici* de Ionela Hadârcă (Editura „Pruț”). Un volum care poate fi citit și recitat, deopotrivă, de copii (surori și frați), de părinții copiilor, dar și de părinți împreună cu copiii. Este, într-adevăr, un ghid, un îndrumar „care te-ar ajuta să fii un frate bun sau o soră fericită, deși nu este deloc o sarcină ușoară”. Scrisă cu multă delicatețe, presărată cu umor fin și ironie, cartea oferă una din cele mai plăcute și utile lecturi atât copiilor, cât și adulților. În plus, cartea se remarcă și prin excelentele ilustrații semnate de Leonid Gamarț. Soluția grafică și editorială a cărții bucură și fascinează tot atât de mult, cât și textul. Avem, la final, un produs comun, o carte care a sintetizat efortul și talentul a doi autori deosebiți. Aș vrea să salut, cu această ocazie, și faptul că volumul a fost inclus în programul comunitar al BM „Chișinău citește”.

Cea de-a doua carte nominalizată la categorie „Proză (non-fiction)” este volumul *Prin nori de lapte și venin* de Nicoleta Negrescu (Editura „Arc”). Aș vrea, de la bun început, să-i doresc la mulți ani Nicoletei, care, la 25 februarie, și-a sărbătorit ziua de naștere. De altfel, recent, am urmărit online un dialog extrem de interesant, care a avut loc la Berlin între Herta Müller și Svetlana Aleksievici, ambele laureate ale Premiului Nobel pentru literatură. La un moment dat, Herta Müller a spus un lucru pe care am vrut neapărat să-l menționez aici: „Literatura consolează și salvează, fără să mintă, iar poezia este rugăciunea celor care nu cred în Dumnezeu”. Această formulă – „literatura/scrișul ca o formă de consolare și salvare, fără a minți” – se potrivește perfect cărții semnate de Nicoleta Negrescu. Este o carte care îmbină pagini de confesiune, de memorialistică și jurnal, care vine dintr-o experiență personală, acea de confruntare cu „boala secolului” nostru, cancerul. Scrișul i-a ajutat Nicoletei, probabil, nu doar să iasă din infernul interior, cel al disperării și apropierea de limită, ci să se renască, să privească lucrurile altfel, să descopere în sine energii și forțe care pot sugera speranță și celorlalți. Îmi amintesc, în acest sens, de cartea psihologului austriac Viktor Frankl *Și totuși, să spui vieții da!*. Trecând prin calvarul lagărelor de concentrare naziste, acesta a supraviețuit datorită voinței de viață și încrederii în rostul, sensul vieții sale: „Trebuia să trezim voința de a trăi, de a exista în continuare, de a supraviețui închisorii. Dar, de fiecare dată, curajul de a trăi sau oboseala vieții depindeau doar de faptul dacă persoana posedă credință în sensul vieții, în viața sa. Așa cum zicea și Nietzsche: „Cine știe «de ce» să trăiască, va învinge aproape orice

De la stânga la dreapta: Alexandru Vakulovski, Ivan Pilchin, Oxana Gherman, Nicoleta Negrescu, Dumitru Fanfarov, Lena Chilari, Vitalie Răileanu, Dumitru Crudu.

«cum»”. Același curaj și voință o întâlnim și în cartea Nicoletei, în care citim: «Această boală, cancerul, e bună, pentru că te trezește la realitate»”.

Îi adresăm încă o dată Nicoletei felicitări cu ocazia zilei de naștere și pentru obținerea premiului. Dorim ca să fim treziți la realitate de cărți bune și nu de experiențe triste legate de boli incurabile sau pandemice. De altfel, și din partea mea, felicitări tuturor participanților pentru curaj și îndrăzneală, dacă nu la această ediție, la o alta, sau un alt concurs literar. Dacă vor persevera, și premii vor lua. Laureatilor le dorim baftă în continuare, de la acest pas cu dreptul se poate merge cu siguranță pe calea unei cariere profesioniste.

Toți autorii premiați au remarcat că se simt onorați pentru cinstirea cărților și au adresat mulțumiri sincere organizatorilor Concursului de acordare a premiilor pentru debut în literatură a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, membrilor juriului, editurilor, exprimându-și și speranța că rodul muncii și a talentului lor va fi apreciat de cititori și cărțile se vor bucura de o bună priză de lectură. La fel, premianții au dorit Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” să continue această frumoasă tradiție de promovare a tinerelor talente.

În cuvântul de încheiere, ca răspuns la dorința premianților, moderatorul a concluzionat că Biblioteca Municipală „B.P.

Hasdeu”, sprijinită de Direcția Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, va continua desfășurarea concursului, dorindu-le tuturor tinerilor creatori până ușoară și inspirație pentru a veni la cea de-a treia ediție cu lucrări noi, care să merite valorosul premiu pentru debut al BM „B.P. Hasdeu”.

Consemnare de Raia ROGAC

A PLECAT LA BIBLIOTECA DOMNULUI
DIN CERURI:
IN MEMORIAM NICOLAE DABIJA

Raia ROGAC

Sunt, Doamne, atât de trist și singur:
precum un rug în care ninge,
ce ba învie, ba se stinge...
Sunt Doamne-atât de trist și singur...
Precum de rouă – niște crânguri,
mi-s zilele de lacrimi pline.
Se vede Doamne de la Tine
cât sunt de trist,
cât sunt de singur?!
De orice rază ce m-atinge
mă simt rănit până la sânge...
Sunt, Doamne, atât de trist, și singur:
precum un rug în care ninge.

*Nicolae DABIJA,
22 iulie 2007, Spitalul Republican de Urgență*

Pe lângă acest psalm al însingurării, tot aici, și tot atunci, lui Nicolae Dabija i s-a arătat în vis și romanul *Tema pentru acasă*. Încorporat între coperti, acesta a devenit ulterior cel mai citit roman din ultimele decenii ale secolului nostru în Republica Moldova și nu numai, popularitatea lui crescând odată cu lansarea în campania de lectură „Chișinăul citește o carte” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Cu ritmul în care se traduce în alte limbi, Nicolae Dabija, cred, ar fi putut ajunge candidat la Premiul Nobel. Tema romanului, de fapt, temele lui, fiind mai multe – cea a durerii și a identității unui popor, a deportărilor, apoi veșnica temă a dragostei sincere și curate a doi tineri, care depășesc obstacole neînchipuit de grele – sunt teme majore pentru orice neam de pe această planetă, permanente în toate timpurile de la crearea omenirii. Nu i-a fost dat însă marelui cărturar să-și amplifice opera literară la revenirea în același spital peste ani, în 2021. Unele surse de informare

menționează că aceasta s-ar fi întâmplat la sfârșitul lunii februarie, altele – la 9 martie curent. Cert este că Nicolae Dabija, anume de aici, subit, la 12 martie, a plecat într-o lume mai bună.

Chiar dacă președintele Maia Sandu nu ar fi declarat la 15 martie 2021 zi de doliu național, cinste și respect pentru că a emis un ordin în acest sens. Altfel nu putea să fie. Oricum, întreaga comunitate a Republicii Moldova, întristată, scurtcircuitată de această neașteptată veste, l-a petrecut pe ultimul drum: care de la biserică până la cimitir, care de la poarta casei, care de la posturile TV, ce au transmis în direct ceremonialul înmormântării... Drapelele au fost coborâte în bernă, iar zeci și sute de oameni au venit, în ciuda covidului, la Biserica „Sfânta Teodora de la Sihla” din Chișinău pentru a-l petrece pe ultimul drum pe Nicolae Dabija, poet, romancier, editorialist, eseist, publicist, cel mai mare și iscusit tribun al timpurilor noastre.

Recunosc, e foarte greu să rezumi activitatea și viața unui om care se mișca în toate ca argintul viu, dar mai ales în scriitură... După slujba de pomenire oficiată de un sobor de preoți, alcătuit din preotul-scriitor Ioan Cuntu, parohul Bisericii „Sfânta Teodora de la Sihla”, preotul Octavian Moșin de la Biserica „Întâmpinarea Domnului”, conferențiar universitar al Universității de Stat din Moldova, și arhidiaconul Maxim Sturza de la Mitropolia Basarabiei, alaiul s-a îndreptat către locul de veci al celui care a fost un mare literat, dar și un puternic lider al mișcării de renaștere națională. La Biserica „Duminica Tuturor Sfinților” de la Cimitirul Central, lângă sicriul închis, în care se afla trupul neînsuflețit al scriitorului, garda militară de onoare i-a adus ultimul omagiu celui care va dăinui veșnic cu spiritul prin cărțile sale pe pământ.

Scriitorul-academician poate fi considerat cel mai iubit dintre români. E părerea mea strict personală, dar sunt sigură că cei care o împărtășesc sunt de ordinul milioane. Poate a avut și unii dușmani: nu au decât să-și facă acum muștrări de conștiință. A trăit ca un far și s-a stins ca o lumânare, pe neașteptate, îndurerând sute și zeci de mii de oameni. Felul de a fi omniprezent la numeroase activități științifice și de cultură crea impresia de om nemuritor. Chiar și în aceste crunte vremuri de pandemie își făcea simțită prezența la lansări și întâlniri cu cititorii, era nelipsit în redacția hebdomadarului *Literatura și Arta*. Iată de ce vestea morții lui a căzut ca un trăsnet.

De pe un mare ecran improvizat în spatele Bisericii „Duminica Tuturor Sfinților” de la Cimitirul Central, Nicolae Dabija își

împărtășea cele mai sincere gânduri legate de fericire, bunătate, hărnicie. Părea că vorbele lui sunt aieva, rostite în fața celor prezenți, că el nu este plecat în depărtare veșnică, ci se adresează cu un îndemn, ba mai mult, cu o conjurare:

„Aș vrea să mulțumesc tuturor celor care au venit astăzi pentru ca să fim împreună. Și aș vrea să încep cu o mărturisire. Eu sunt un om fericit. Datorez acest lucru părinților mei care, odată, demult, când m-am pornit la școli, mi-au oferit rețeta fericirii. Bunii mei părinți mi-au spus: „Dacă vrei să devii în viață fericit, să fii bun și harnic”. Părinții mei mi-au dat de înțeles că oamenii răi și leneși, chiar dacă au de toate, nu sunt fericiți. De ce? Pentru că nu merită. O altă rețetă a fericirii mi-a dăruit-o ceva mai încoace Iustin Pârnu de la Mănăstirea „Petru Vodă”. El mi-a povestit: „Un tânăr sărman a venit la sfânta biserică ca să-l roage pe Cel de Sus să-i dea o pereche de încălțări, dar ajuns în pragul mănăstirii el a văzut un om fără picioare. Și atunci tânărul s-a rugat Celui de Sus și i-a mulțumit: Doamne, îți mulțumesc! Chiar dacă am picioarele desculțe, ele sunt sănătoase”. Deci, succesul acestei rețete este să te mulțumești cu ceea ce ai și atunci vei avea de toate. Dar, cea mai sigură rețetă a fericirii este, cred, următoarea: dacă vrei să fii fericit, să ții cont de Cel de Sus. Adică, cu lucrările Sale, cu semenii tăi, cu tine însuși și atunci, la sigur, vei fi un om fericit. Să fiți fericiți!”

Apoi, rând pe rând, cu încercarea de a păstra distanța impusă de covid, la microfon, vorbitorii de la mitingul de doliu nu-și ascundeau nici emoțiile, nici lacrimile de durere.

Președintele Academiei de Științe a Moldovei, acad. Ion Tighineanu, în numele întregului corp academic, a exprimat condeleanțe familiei și profunda tristețe și durere, pe care o încearcă comunitatea științifică odată cu trecerea în eternitate a lui Nicolae Dabija, membru corespondent al AȘM, membru de onoare al Academiei Române și al Academiei de Științe, Arte și Litere de la Paris. Apreciind calitățile de mare cărturar, luptător consecvent pentru identitatea și valorile neamului, președintele AȘM a subliniat că Nicolae Dabija va rămâne și în continuare un model de urmat pentru întreg poporul, iar numeroasele inițiative și planuri pe care le avea, vor fi continuate de urmași, colegi, prieteni. Domnul Tighineanu a mai spus cu mândrie că Nicolae Dabija a știut de faptul că scrie poezii și l-a încurajat, dând citire unei poezii proprii scrise în preziua plecării lui Nicolae Dabija pe ultimul drum, intitulată *Adio, Maestre, Om al Cetății*:

„Plânge natura cu lacrimi de ploaie,
Adio, maestre Dabija Nicolae,

Plângem cu toții, maturi și copii,
 Moldova rămâne fără unul din fii –
 Fără de cel cu *ochiul al treilea* străjer
 Ce astăzi urmează drumul spre cer...
 Adio, maestre, Om al Cetății,
 Al culturii române, al libertății,
 Cu durere în suflet îți spunem noi toți:
 Zbor lin, maestre, spre Sfintele Porți,
 Vei dăinui în timp, în filele Cărții
 Și-n spațiul imens al Eternității.”

Deosebit de răscolitor, copleșitor și plin de har a fost mesajul de adio al președintelui Academiei Române, acad. Ioan Aurel Pop, care a fost citit de către președintele AȘM și care merită a fi prezentat integral:

„Îndurerată familie, îndoliată adunare. S-a stins un mare Literat și plânge Literatura, s-a stins un mare Scriitor și plânge Uniunea Scriitorilor, s-a stins un mare Intelectual și plânge întreaga Lume Cultă, s-a stins un mare Academician și plâng Academia Moldovei și Academia Română, s-a stins un mare Om și plânge toată Omenirea. Dar, când acest Literat, Scriitor, Intelectual, Academician și Om este și un Mare Patriot Român, plânge întreaga Fire Românească, iar jalea devine copleșitoare. Atunci, „jale duc Mureșul și duc tustrele Crișuri”, iar Prutul și Nistrul se înfioară și „plânge Mănăstirea Putna”, ca de amintirea unui Titan, implorând: „Cui ne lași pe noi, Stăpâne?”. Simțim o tot mai mare lipsă de patrioți, care se mută de la noi tot mai des, sub ochii noștri, iar Nicolae Dabija a fost un astfel de patriot român rar, dăruit limbii noastre, alfabetului latin, dangătului Căprianei, „literaturii și artei”, părinților și buneilor, tuturor celor care ne-au hărăzit pe lumea asta ca neam. Suntem pe zi ce trece mai săraci și numai Dumnezeu știe cum vom apăra de-acum „limba vechilor cazanii,/ care-o plâng și care-o cântă/ pe la vatra lor țărani”. Ne pierdem și ne rătăcim tot mai mulți dintre noi și nu mai avem har, ca Nicolae Dabija, ca să îndepărtăm răul, să veștejim deportările, să dăm în vileag cotropirile și să ne împărțim din „acel farmec sfânt”, privilegiind eterna iubire pe pământ. Nicolae Dabija s-a dus spre o lume mai bună și îl rugăm să ne vegheze cu drag și dor, de acolo, din înalturi și să pogoare asupra noastră duhul Binelui, binecuvântând pământul nostru și națiunea noastră, „în veacul vecilor”. Să-i fie țărâna ușoară și amintirea binecuvântată și veșnică”.

Președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Arcadie Suceveanu, a menționat că este greu de crezut și de acceptat realitatea: un înger al Domnului l-a strigat pe Nicolae Dabija să se urce în Ceruri, la Masa Tăcerii, alături de Ion Vatamanu, Leonida Lari, Ion Ungureanu, Grigore Vieru, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Dumitru Matcovschi, Anatol Codru și încă mulți colegi și prieteni. „A căzut o stea mare a culturii și literaturii noastre și a Unirii românești – „fotograf de fulgere”, așa cum și-a intitulat el una dintre cărți, pentru că noi, în ultima perioadă, ultima (?), de 30 de ani, trăim printre fulgere”, a mai spus Arcadie Suceveanu. Președintele USM a ținut să sublinieze că Nicolae Dabija este reprezentantul generației de rezistență și renaștere națională în Basarabia, generație care a făcut istorie, supranumită generația „ochiului al treilea”. Enumerând cele mai importante lucrări ale scriitorului, începând cu *Pe urmele lui Orfeu*, a specificat că unul din romanele lui, și anume *Tema pentru acasă*, a cunoscut deja opt ediții cu un tiraj de 100 de mii de exemplare, fiind tradus în mai multe limbi de circulație internațională.

Un alt vorbitor, acad. Mihai Cimpoi, critic și istoric literar, eminescolog, redactor literar și eseist, a mărturisit cu tristețe că pentru el plecarea la cele veșnice a lui Nicolae Dabija este o deosebită durere, pentru că a fost „nașul” lui literar:

„Pleacă un mare fin al meu, pe care eu l-am binecuvântat la începuturile lui și care a fost o personalitate piramidală. Nicolae Dabija spunea că sunt două categorii de poeți: poeți de bibliotecă și poeți care ies din bibliotecă. Dabija a ieșit din bibliotecă, atunci când a trebuit să spună românilor basarabeni adevărul despre limbă, despre ființă, despre istorie, despre cele sfinte. A fost redactor șef al unui ziar care s-a transformat în publicație națională, adevărată publicație națională. Acolo și-a publicat editorialele scrise în linia publicisticii lui Eminescu, în care spunea, de asemenea, adevărul, în care milita pentru valorile noastre morale și spirituale. Dumnezeu să-l ierte pe marele dispărut, să ne ierte și pe noi, să ierte medicii care sunt cam obosiți și poate au fost cam nepăsători”.

Aureliu Ciocoi, prim-ministrul interimar al Republicii Moldova, și-a exprimat regretul că nu l-a cunoscut de viu pe Nicolae Dabija, mulțumindu-i că citindu-i cărțile în limba română, de la început până la sfârșit, inclusiv *Literatura și Arta*, a învățat să scrie românește, în grafia latină. Domnia Sa și-a exprimat siguranța că opera scriitorului va fi mereu inclusă în programele școlare și va dăinui decenii în continuare.

Dr. hab. Lilia Pogolșa, ministrul interimar al Educației, Culturii și Cercetării, a remarcat că a plecat în eternitate unul dintre titanii literaturii române, lăsându-ne o „temă pentru acasă”, o mare moștenire literară, exprimându-și totodată convingerea că lucrările lui vor face parte componentă a tezaurului național. „Sincere condoleanțe tuturor celor care l-au cunoscut. Vom face totul întru veșnicirea memoriei, vom ține cont de lecțiile lui Nicolae Dabija. Somn lin și pace veșnică îi dorim”, a reiterat în încheiere vorbitoarea.

Angela Cutasevici, viceprimar al mun. Chișinău, a dorit să specifice că poeții nu mor, ci trec în mit, arătând că Nicolae Dabija este un simbol al acestui neam. Prin gândirea și sufletul său ne-a îndemnat la pace, muncă, iubire, ne-a lăsat drept testament versurile:

Cât trăim pe-acest pământ
 Mai avem un lucru sfânt,
 O câmpie, un sat natal,
 O clopotniță pe deal.
 Cât avem o țară sfântă,
 Și un nai care mai cântă,
 Cât părinții vii ne sunt
 Mai există ceva sfânt.
 Cât pădurile ne dor
 Și avem un viitor
 Cât trecutu-l ținem minte
 Mai există lucruri sfinte.
 Cât Lucefărul răsare,
 Și în cer e sărbătoare,
 Și e pace pe pământ,
 Mai există ceva sfânt.
 Cât avem un sat departe
 Și un grai fără de moarte
 Cât ai cui zice părinte,
 Mai există lucruri sfinte.
 Cât durea-ne-vor izvoare,
 Ori un cântec ce dispare,
 Cât mai avem ceva sfânt
 Vom trăi pe-acest pământ.

„Promitem că atât cât vom trăi, o să-l pomenim”, a pus legământ spre final, în numele tuturor celor care l-au iubit și apreciat, viceprimarul Angela Cutasevici.

Au mai rostit cuvinte calde, îndurerate de adio, deputatul în Parlamentul Republicii Moldova Iurie Reniță, deputatul în Parlamentul României Boris Volosatâi, venită de la Paris poeta și harnica colaboratoare a ziarului *Literatura și Arta* Crina Popescu (susținută și încurajată de cel plecat în Ceruri încă din perioada când învăța la Liceul „Liviu Rebreanu” din Chișinău), precum și alți doritori de a-i aduce un ultim omagiu marelui intelectual și om de cultură Nicolae Dabija, personalități ale vieții științifice și culturale, colegi, discipoli și prieteni. Cuvintele de adio au fost completate de melodii pe versurile lui Nicolae Dabija. În semn de recunoștință, fiicei Doina i-a fost transmis Drapelul de Stat al Republicii Moldova. Pe lângă numeroasele buchete și coroane de flori ale autorităților și persoanelor locale, pentru funeraliile naționale au fost trimise coroane de flori din partea familiei Păunescu din București, a Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, a Consiliului Județean Alba.

Scriind aceste rânduri de omagiu adus lui Nicolae Dabija, în minte îmi tot reveneau fraze din necrologul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu la moartea lui Mihai Eminescu. A fost cel mai adevărat și cel mai strălucit din câte au fost păstrate în istoria literaturii. Marele nostru cărturar a arătat vinovăția tuturor față de felul în care a murit poetul:

„În toate epocile s-au văzut acele firi semețe, înalte, vrednice de solirea ce le-a dat-o Dumnezeu, care niciodată n-au întins o mână cerșetoare către vreo mărire pământească, către acei ce uită că nu săracii spălau picioarele lui Iisus, ci Iisus a spălat picioarele săracilor. Așa poet a fost Eminescu.” (*Scrieri alese*, pp. 182-183).

Tot aici, B.P. Hasdeu își exprima regretul că „istoria îi va lăsa în umbră” pe adevărații ucigași, „care fac să moară alde Eminescu”. În paralel, m-am gândit, parafrazând cuvintele hasdeuene: oare cei care au fost responsabili, mai ales factorii de răspundere, au făcut tot ce le era în puteri ca să nu moară alde Dabija? Oare poartă cineva pe conștiință văduvirea noastră de cel mai harnic și înzestrat scriitor? Nu știu dacă cineva se va sesiza și va da vreun răspuns...

Am expus mai desfășurat momente de la ceremonialul de înmormântare a marelui om, încetățenit cu numele Nicolae Dabija, chiar dacă în buletin era Nicolae Ciobanu. El mi-a mărturisit într-un interviu că anume primul l-a înfiat, pe când acad. Mihai Cimpoi i-a botezat și noul nume, desprins din familia mamei sale, și creația literară, predestinându-i un viitor frumos. Tot în

acel memorabil interviu, intitulat *Condeiful trebuie să fie lancea lui Ahile...*, Nicolae Dabija, întrebat fiind despre podurile de cultură, mi-a răspuns:

„După 1990, între noi, cei de aici, și noi, cei de dincolo, au fost arcuite Poduri de Flori, Poduri de Verb, Poduri de Teatru, Poduri de Carte, Poduri de Reviste, Poduri de Rugăciune. Le-aș mai numi Poduri de Dor. Acestea trebuie să devină Poduri de Piatră, Poduri de Oțel, Poduri de Lemn. Iar ca să dureze, ele urmează să fie clădite concomitent, de o parte și de alta a Prutului. Decepția noastră cea mai mare ar apărea atunci când cele două bucăți de pod s-ar întâlni deasupra Prutului, iar jumătățile lor nu ar mai comunica între ele. Pentru ca acest lucru să nu se întâmple, e necesară conlucrarea constructorilor de pe cele două maluri de râu. Eforturile mele culturale urmăresc anume acest scop”.

Am avut fericita ocazie să-l văd pe viu pe Nicolae Dabija în calitate de arhitect al unor poduri de carte și reviste, atât la noi, cât și în România. De exemplu, Podul de Reviste *Literatura și Arta* și *Curtea de la Argeș*, redactor șef academicianul Gheorghe Păun (ultima, *Curtea de la Argeș*, urma să-și sărbătorească în toamna trecută aniversarea de un deceniu la București, la Academia Română). Între cei invitați era Nicolae Dabija, subsemnata și alți oaspeți basarabeni... Din cauza covidului, manifestarea s-a amânat pentru zile mai bune. Nicolae Dabija m-a liniștit: „Las' că mergem în iunie, la Curtea de Argeș. Îmi place foarte mult acolo, mai ales că atunci vechea cetate de scaun domnească este înmiresmată de parfumul teilor bătrâni de pe artera principală care duce spre Mănăstirea Meșterului Manole...” Tradițional, Zilele revistei *Curtea de la Argeș* se desfășoară în urbea voievodală vara. Ar fi trebuit să facă excepție doar manifestarea aniversarea de zece ani. Prezența lui Nicolae Dabija întotdeauna dădea un plus de valoare și noblețe evenimentului. Era suficient să urce în scenă și grație talentului său oratoric copleșea orice audiență, public cunoscut sau mai puțin cunoscut.

Am avut ocazia să merg cu mașina la câteva manifestări culturale de peste Prut împreună cu Nicolae Dabija, în componența unor mici grupuri. Anume el dădea tema și tonul conversațiilor, de cele mai multe ori însă era scufundat în meditație, avea tot timpul foi A4, împăturite în patru, pe care își făcea notițe, fie că își fixa momente din discuții, impresii din natură sau se pregătea de evenimentul la care era invitat, dar tot timpul își ocupa mintea cu ceva important. Îmi făcea impresia că mintea lui nu avea nici

odihnă, nici răgaz. Cartea și Biblioteca erau pilonii de rezistență pentru vocația și darul hărăzit de Dumnezeu. Îi plăcea să spună, și nu odată, că s-a născut în Bibliotecă și a deschis ochii pe cărțile Domnului. Serafim Dabija, unchiul său, a fost starețul Mănăstirii Zloți și atunci când ea a început să fie prigonită, acesta a reușit să salveze biblioteca ei, ascunzând cărțile în casa bunicilor de pe linia maternă. Iată cum își amintea Nicolae Dabija de perioada în care s-a aflat la buneii:

„Am deschis ochii printre cărți. Casa era plină de cărți: sub pat, în cufer, în pod. Cele mai multe dintre jocurile copilăriei mele erau legate de cărți. Înainte de a ști să citesc, deschideam câte o carte, ca să-mi impresionez bunicii. Mă făceam că citesc și, datorită unei Biblii, repovestită pentru copii, am învățat alfabetul latin...”

Născut în Biblioteca salvată a Mănăstirii Zloți, acum Nicolae Dabija a plecat la Biblioteca Domnului din Ceruri, a plecat cu harul și cu tezaurul limbii române adunat în scrierile sale în cele peste șapte decenii de viață și activitate. Și de acolo, de Sus, ne va călăuzi întru Credință, Dragoste de Carte, de Neam, de Limba Română, de Istorie, de Tradiții Milenare Străbune! Dumnezeu să-l odihnească în Dreapta Sa.

GÂNDURI DIN CĂRȚI

*Liliana JUC,
șef Filiala „Târgoviște”*

Nimic artificial, nimic simulat, nimic
crispat... Ni se comunică totuși o experiență
umană esențială, față de carte toate
estetismele și formalismele din lume pălesc.

Adrian MARINO

Este interesant să-ți revezi gândurile peste o anumită perioadă de timp. Răscolind prin materiale, am dat peste niște impresii de lectură. Am hotărât să le împărtășesc printr-un articol de sinteză care ar reflecta o comparație instantanee dintre producțiile literare vizate, dar și o sugestie pentru lectură sau relectură.

De multe ori, lectura unor opere te face prizonierul unor gânduri până nu le înșiri pe hârtie. Așa a fost și în cazul romanelor *Totentanz sau Viața unei nopți* de Claudia Partole, *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija și a prozei memorialiste *Căsuța de la răscruce* de Ion Druță – diferite ca scriitură, fapte relatate și

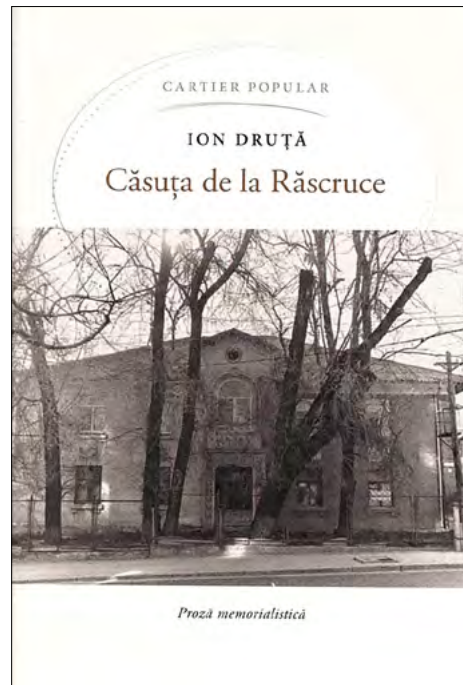
manieră de redare, dar toate foarte antrenante, concentrate în postulate și reflecții.

În lacrima eroinei principale din *Totentanz sau Viața unei nopți* de Claudia Partole se poate vedea, mai mult sau mai puțin, orice femeie. Soarta protagonistei reprezintă soarta femeii universale: încolțită de necazuri (particularizate prin destrămarea teatrului, înstrăinarea fiicei, pierderea prietenei), săracă într-o țară săracă, cu un mariaj în naufragiu, încearcă stoic să-și depășească condiția umilă, luând drumul pribegiei. În străinătate, eșecurile se țin lanț (pierderea amicelor, stăpânei ideale), astfel încât singura consolare a eroinei rămâne meditația interioară și terapia scrisului.

Mănată de deznădejde, cuprinsă de panica unui om al nimănu, și „pentru că deznădejdea e încă viață”, după cum zice unul dintre personajele romanului *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija [1, p. 71], protagonista este hotărâtă să trăiască. Să trăiască chiar și pentru prietenele ei Nely și Ani. La capătul disperării, eroina principală întâlnește un personaj care-i readuce speranța, de aici începe evadarea din hău. Uneori, cel mai bun loc din lume e fundul prăpastiei, pentru că de acolo poți urca în sus – acesta este gândul spre care ne conduce Claudia Partole.

Totentanz sau Viața unei nopți este o creație ce uimește, emoționează și bucură cititorul prin adevăr, spiritualitate, beatitudine, or în urma lecturii nu te pierzi, ci te înalți. Opera este cea a destinelor triste și a calvarului declanșat, o operă care te omenește.

Romanul *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija te cheamă să-l recitești întru noi descoperiri, fiecă explorare deschizând un nou orizont de viziune și reflecție. Uimitor prin profunzimea gândului și veridicitatea sugestiei, este un roman dătător de viață, un roman care trebuie lecturat cu creionul în mână și proiectat launtric, trecut prin sine „așa cum trec aurarii metalul prețios prin sită” [1, p. 75]. E volumul care nu are nevoie de adnotări, fiind unanim

apreciat de utilizatori de toate vârstele și categoriile sociale. Lectura acestuia a desemnat un proces rectiliniu în cadrul Programului de lectură *Chișinăul citește 2010*. Aș spune că a declanșat chiar o euforie a lecturii, deoarece să-l faci pe cititorul de astăzi să umble după o carte e o adevărată victorie.

Producțiile literare *Totentanz sau Viața unei nopți* de Claudia Partole și *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija sunt reflecții profunde asupra condiției umane, meditații lirico-filosofice ce relevă destinul omului de artă, al intelectualului din toate timpurile (actor/profesor de limbă română). Exodul în Italia al eroinei principale din *Totentanz sau Viața unei nopți* de Claudia Partole este același exil

în Siberia al profesorului Mihai Ulmu din *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija. Fiecare erou în parte trăiește drama depersonalizării, dezumanizării căreia i se opune cu demnă obstinație: „Cât le-a fost dat acestor oameni să înfrunte ca să nu se lepede de ei înșiși!” [1, p. 350].

Ambele romane ne învață „arta de-a trăi, care până la urmă e arta de-a fi tu însuși” [1, p. 347]. „Și oamenii nu vor muri niciodată, atâta timp cât se vor naște oameni” [1, p. 352], consideră romancierul-poet Nicolae Dabija.

Uneori, cel mai bun loc din lume e fundul prăpastiei, pentru că de acolo poți urca în sus – acesta este gândul spre care ne conduce Claudia Partole.

Căsuța de la răscruce de Ion Druță este proză memorialistică ce inserează amintiri despre vicisitudinile epocii postbelice și a actului de creație în sine. Ce semnifică această denumire?

„Căsuța de la răscruce” era căsuța care se afla mai sus de cinematograful „Gaudeamus”, pe strada Gheorghe Asachi, în care au locuit scriitorii, inclusiv Ion Druță, prin anii '50. Volumul ne oferă evocări unice despre scriitorii, confrății de condei, precum Leonid Corneanu, Alexandru Cozmescu, Samson Șleahu, Aureliu Busuioc, Andrei Lupan (pe atunci, președintele Uniunii Scriitorilor) etc.

Această producție literară include o altă viziune asupra denumirii orașului Chișinău, adică o noțiune toponimică preluată de la unul dintre cei mai importanți poeți de după război și unul dintre puțini băștinași ai acestei metropole, George Meniuc, căruia autorul îi dădea mare credibilitate, și care, în esență, schimbă legenda despre Chișinău. Într-o carte poștală, eseistul George Meniuc l-ar fi întrebat pe Ion Druță despre originea denumirii capitalei noastre și ce înseamnă *cheșen* – rădăcina denumirii Chișinăului. După G. Meniuc cuvântul *cheșen*, în traducere din limba turcă înseamnă *mormânt*. Se zice că lângă mormântul hanului se afla un izvor, de unde țaranii luau apă. Ei spuneau că merg la *cheșen*. „Nu departe de biserica Măzărache, pe lângă zidurile căreia am copilărit, a fost cândva, demult, o cișmea, un izvor. Tot acolo era mormântul unui han tătăresc. Și moldovenii când se duceau după apă, ziceau că se duc la izvorul cheșenului” [2, p. 12].

Cu mult haz și realism vorbește autorul despre munca în redacția ziarului *Țăranul sovietic*, soarta primului scenariu de film (*Ranneaea vișnea*, devenit *Bobocul*), prima masă de scris etc. Interesante, fabuloase chiar sunt istoriile descoperite, trăite de scriitor în timp ce activa la redacția ziarului *Țăranul sovietic*, cum ar fi povestirile „Rumba” (istoria unei profesoare disperate, care recurge la instanțele din raion din cauza unui soț infidel), „Cucoana” (despre insensibilitatea omenească), „Bucovineana” (istoria unei femei trădate, dar și trista filă a deportărilor).

Ion Druță vorbește cu seninătate despre lucruri care i-au marcat existența: despre oamenii care într-un moment l-au trădat/atacat, despre cei care l-au susținut, regi-zori de la Moscova care i-au descoperit talentul, despre „groaznicul” Andrei Lupan, care se dovedește a fi o persoană corectă, despre acel coleg de birou care din rolul de spion trece în cel de amic (acesta fiind și motivul dispariției subite),

despre discordia dintre scriitori din stânga (șantiști) și dreapta Nistrului, plecarea sa la Moscova la cursuri, interacțiunea cu cultura rusească. Tot din acest volum aflăm și motivul scrierii sau cum a fost plăsmuit romanul *Frunze de dor*, micile plăceri și bucurii ale scrisului în perioada postbelică, lecții de omenie primite de la unii oameni de cultură, despre pamfletele, articolele satirice ce l-au transformat într-un scriitor incomod sistemului, dar i-au adus recunoștința publicului cititor.

Casa de la răscruce de Ion Druță ajută lectorul să înțeleagă mai bine întreaga operă druțiană. Pentru cititorii de toate vârstele cartea este o revelație: pentru generația înaintașă este o retrospectivă dulce-amară a timpului, pentru tineri – o descoperire, o conștientizare a unor lucruri și fenomene sociale, a atmosferei, a cadrului istoric al acelei epoci. Într-un cuvânt, *Casa de la răscruce* de Ion Druță este o carte a experienței umane și scriitoricești.

Referințe bibliografice:

1. DABIJA, Nicolae. *Tema pentru acasă*. Iași: Princeps Edit, 2009. ISBN 978-606-523-076-7.
2. DRUȚĂ, Ion. *Căsuța de la răscruce*. Chișinău: Cartier, 2018. ISBN 978-9975-86-293-6.

LANSAREA-CONFERINȚĂ „NICOLAE DABIJA, CIOPLITORUL DE FERESTRE”

În data de 25 mai 2021, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a organizat lansarea-conferință „Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre”, titlu preluat din lucrare semnată de dr. Lidia Kulikovski și Claudia Tricolici. Cu această ocazie, personalități ale culturii din Republica Moldova au împărtășit emoția și bucuria lansării unui volum care cuprinde vasta activitate a marelui scriitor basarabean și, totodată, regretul că, de acum încolo, această monografie bibliografică și operele semnate de Nicolae Dabija devin unicul mod prin care putem comunica cu scriitorul.

La eveniment au fost prezenți Valentina Volontir, șef al Direcției Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău; dr. Mariana Harjevschi, director al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”; dr. conf. Lidia Kulikovski, director adjunct al BM; autoarea bibliografiei, Claudia Tricolici, șef serviciu al Secției Studii și cercetări;

Iulian Filip, scriitor; Maria Pilchin, critic literar, scriitoare; dr. Victoria Fonari, critic literar, scriitoare; Iurie Colesnic, publicist; Elena Tamazlăcaru, jurnalistă. Evenimentul desfășurat în Sala cu coloane a putut fi urmărit și online, fiind transmis live pe Facebook și pe YouTube.

Lidia Kulikovski a conturat un „portret vegetal” al scriitorului basarabean Nicolae Dabija, invocându-l pe Umberto Eco, precum că „o bibliografie constituie o memorie vegetală”. Cărțile erau „pasiunea lui arzândă, a fost un cititor febril și un scriitor dăruit”. Avem în față o bază de date logic structurată și sistematizată, care se deschide cronologic. „Monografia bibliografică *Nicolae Dabija, cioplitor de ferestre*, de-acum este noua lui casă, de acum încolo doar aici va locui”, conchide dr. conf. Lidia Kulikovski.

Claudia Tricolici i-a invitat pe cei prezenți în „laboratorul de creație” al monografiei bibliografice. Lucrarea conține materiale despre activitatea lui Nicolae Dabija în calitate de poet, prozator, publicist, eseist, critic literar, autor de manuale școlare, alcătuitor de antologii și culegeri, traducător, orator, textier. Oamenii ai redacției *Literatura și Arta* s-au alăturat demersului Bibliotecii Municipale de a valorifica creația scriitorului, contribuind în special la identificarea unor surse lipsă, pentru ca prezenta monografie să fie una aproape exhaustivă.

„Poet de o extraordinară cultură academică, ilustră personalitate, regretatul poet și romancier Nicolae Dabija ne-a lăsat ca temă pentru acasă, pe termen nedefinit, perpetuarea dragostei de neam și promovarea cu ardoare și perseverență a valorilor identitare naționale”, afirmă Valentina Volontir, șef al Direcției Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău. Nicolae Dabija rămâne un model demn de urmat, a fost un om care și-a marcat timpul și epoca. În acest context, Valentina Volontir a adus la cunoștință că reprezentanții Direcției Cultură a Primăriei Municipale Chișinău au elaborat un plan de acțiuni, care urmează a fi aprobat și care are drept scop identificarea unor modalități de perpetuare a numelui scriitorului: o stradă, un liceu, o filială a BM care să-i poarte numele.

Iulian Filip a subliniat faptul că opera lui Nicolae Dabija se caracterizează prin complexitate și vastitate, iar această monografie bibliografică se conturează drept o călăuză. Disponând de această lucrare, cu o structură foarte clară, cititorul este orientat ca de niște degete arătătoare, care îl îndreaptă în direcțiile dorite,

astfel încât această vastitate și complexitate a operei scriitorului se domolește. Monografia bibliografică are atât o viziune panoramică cât și profunzime, constituindu-se drept o invitație atrăgătoare spre cunoașterea operei regretatului scriitor Nicolae Dabija.

Maria Pilchin scoate în vizor o lucrare esențială din creația autorului – *Ochiul al treilea*. Apărut, peste ani, într-o ediție de lux, cu traducerea poemului care a dat numele volumului, în cca 30 de limbi, această lucrare reprezintă un proiect auctorial foarte important în galeria sa de opere, care a definit generația șaptezeciștilor, marcându-le și pe cele care au urmat-o. Fără Nicolae Dabija și alți scriitori basarabeni care „au urcat pe baricade”, ar fi existat riscul ca generațiile actuale să nu fi avut astăzi șansa de a scrie poezie în limba română, a spus scriitoarea Maria Pilchin.

Victoria Fonari a pus în evidență o serie de aspecte mitice prezente în poezia lui Nicolae Dabija. Rațiunea și dragostea coabitează, sentimentul nu anihilează gândirea, deși acesta este trăit în poemele și romanele lui Nicolae Dabija la cote maxime. Autorul se prefigurează și el asemenea unor zei antici, care, prin intermediul scrierilor sale ne transmite mesajul să nu ne suprimăm sentimentul.

Iurie Colesnic a afirmat că monografia bibliografică *Nicolae Dabija, cioplitorul de ferestre* reprezintă un model de bibliografie și a adus felicitări autoarelor, Lidia Kulikovski și Claudia Tricolici, pentru că au realizat o mostră de urmat. O bibliografie este, în fond, o statistică, dar, dincolo de statistică, se găsește portretul. „Avem așadar în acest volum un portret al scriitorului conturat de lucrările sale originale și de referințele critice. Este un portret care va rămâne exact așa cum l-a fixat epoca și cum l-am cunoscut noi, contemporanii. În fond, această carte este un monument. Creația lui va dăinui prin noi”, a încheiat Iurie Colesnic.

Elena Tamazlăcaru a rezumat profundul regret al întregii echipe a săptămânalului *Literatura și Arta* pentru plecarea „neanunțată” a scriitorului într-o lume mai bună. „Fără Nicolae Dabija, redacția se simte orfană, tuturor le lipsește siguranța pe care o inspiră Nicolae Dabija. Iar această monografie bibliografică reprezintă o adevărată operă de artă, frumoasă, elegantă și veritabilă, o operă bibliografică despre o operă literară. Este o poezie a științei încifrată în aceste circa șase sute de pagini”, constată jurnalista. Colaborând cu Claudia Tricolici la realizarea acestei lucrări, Elena Tamazlăcaru mărturisește că a trecut printr-un „iad frumos”, lucru

ce vrea să însemne că elaborarea lucrării s-a făcut cu foarte multă rigoare, meticulozitate și profesionalism. „Nu putem exprima în cuvinte părerea de rău care ne încearcă pe toți cei care l-am cunoscut de aproape sau prin cărțile sale, stingerea din viață a lui Nicolae Dabija, încă atât de tânăr și la fel de îndrăgostit de literatură și de limba română. Ne-am bucurat alături de el pentru toate biruințele sale”, a afirmat Elena Tamazlăcaru.

În încheiere, Doina Dabija, fiica regretatului poet, a exprimat grațitudine față de cei care au depus această muncă imensă de a sistematiza întreaga operă a scriitorului într-o lucrare. Doina

Dabija a invocat ultimele clipe din viața lui Nicolae Dabija și ultimul său articol în care a vrut să-i mulțumească Lidiei Kulikovski pentru această lucrare de preț pentru el. „Tata a avut multe calități, dar una dintre cele mai importante calități ale lui a fost bunătatea, ceea ce m-a învățat și pe mine, să iubesc oamenii și să iert. Nu-mi rămâne decât să mulțumesc tuturor pentru prezență”, au fost cuvintele fiicei scriitorului.

Nota dominantă a întregului eveniment a fost cea a emotivității. Cei prezenți au evocat momente din viața scriitorului, acele clipe împărtășite împreună, au citit din versurile poetului, au reamintit că Nicolae Dabija continuă să ne fie aproape prin moștenirea pe care ne-a lăsat-o și că opera lui rămâne a fi descifrată, înțeleasă, asimilată de generațiile ce vin, căci vorbim de un fenomen literar și artistic de mare complexitate. Pentru cei care au avut șansa de a-i fi alături, în muncă și creație, plecarea spre cele veșnice a poetului este, în primul rând, o mare pierdere umană, iar nouă nu ne rămâne decât să menținem cursul fluviului artistic al acestui om, animat de imense energii creatoare.

Consemnare de Elena TARAGAN

Fără Nicolae Dabija și alți scriitori basarabeni care „au urcat pe baricade”, ar fi existat riscul ca generațiile actuale să nu fi avut astăzi șansa de a scrie poezie în limba română, a spus scriitoarea Maria Pilchin.

OBLMOVISMUL CA PERSONAJ ÎN MILENIUL TREI

*Maria PILCHIN,
critic literar*

Am parcurs recent un splendid eseu despre oblomovism. *Un halat pentru un secol. Oblomovismul în răspăr* (București: Tracus Arte, 2021) de Iacob Florea este cartea care uimește, incită, problematizează și provoacă la a gândi și a regândi tot ceea ce suntem ca civilizație a acțiunii. Eseul reprezintă nu atât un comentariu al romanului, cât o revenire la felul în care acesta a fost citit și înțeles. Scris cu un veac înainte de a se naște autorul eseului, romanul lui I.A. Goncearov, consideră Iacob Florea, anticipa și anunța o criză a umanității, una care a venit peste noi acum ca un tsunami. Personajul pe care îl scoate la rampă eseistul nu este atât omul care caută să se ferească de „iureșul” lumii, cât anume acest spirit al exodului din societate. Vârsta cristică a lui Oblomov, pe care o remarcă eseistul, ne face atenți și pe noi. Nu este vorba despre un trândav de arătat cu degetul. Este acolo ceva care ne determină să schimbăm perspectiva. Este răzvrătirea ființei în fața unei lumi incoerente și gata să intre în derivă.

Un halat pentru un secol. Oblomovismul în răspăr este o carte care reface povestea lui Oblomov, care recitește romanul cu un ochi atent, care desface narațiunea până la cele mai intime structuri, chiar dacă se declară a nu fi o interpretare, „nu fac aici o exegeză a romanului *Oblomov*”. Și nu este, e exegeza receptării și a felului cultural și civilizațional de a trăi mai târziu oblomovismul, este dexteritatea de a ne sustrage dintr-o grilă tradițională, cuminte a lecturii. Nici nu știu dacă autorul și-a propus o critică a criticii. Este și eseul-dosar al câtorva încercări de a identifica semnificațiile romanului până la noi. Iată-l pe N.A. Dobroliubov invocând

„pecetea de neșters a lenei, trândăvelii și desăvârșitei inutilități în lume”. Nu putea să scape din vizor și *Povestea unui om leneș* a lui Ion Creangă. Dar Iacob Florea sugerează delicat că nu aceasta este reprezentarea, precum nu este nici cea a lui Lenin care vedea în Oblomov pe insul care își pierde timpul gândind, fără a acționa. N.I. Buharin va aprofunda această imagine, afirmând că „națiunea rusă este o națiune de Oblomovi”. E curioasă, de altfel, această ieșire delicată din zona literarului și alunecarea spre zona filosofiei politicului.

Oblomovismul, insistă Iacob Florea, „are legătură cu timpul, cu viteza și cu tot ce decurge din întâlnirea celor două”. Expresia lui Levinas „paresse d'exister”, adică

lenea de a exista, se apropie de conceptul pe care îl înaintea Iacob Florea. Este lentoarea metafizică a individului dezamăgit de lume, dar și frica de un pericol care vine dinspre o lume viitoare. Este riscul care apare la intersecția spațiului cu viteza, cu timpul. Și o confirmă Alain Finkielkraut: „o ființă care refuză condiția sa de a fi”; „trândăveala și oboseala sunt supărări metafizice”. Astfel, la Iacob Florea descoperim individul „infestat de viață”, unul care luptă cu ea și i se opune. E omul care vrea să iasă din timpul său, din ordinea universului care îl conține. Oblomov se deconectează voit, el dorește această detașare, pentru că, la un moment dat, surprinde că o conectare masivă între oameni, acea viață mondenă, acele întâlniri de salon, cumva îi creează impresia că, de fapt, nu acolo este omul adevărat și nu aceasta este esența. El vrea să vadă omul de la distanță, să se rupă din această matrice în care zumzăie aceste imagini, umbre, de care nu vom scăpa niciodată și mereu vom lucra la elaborarea lor. Această pandemie, de altfel, ne-a oferit un prilej de meditat.

După cum au remarcat unii în repetate rânduri, Iacob Florea este în primul rând un bun cititor, unul care nu parcurge doar cărți

și autori, ci literaturi, epoci și tipicuri civilizaționale. Referințele literare, culturale și cele socio-politice, limbajul, formulele reușite care se datorează și prozatorului Iacob Florea, unul bun, unul care a dat direcție generației sale de prozatori printr-o scriitură recentă, prin narațiuni bine ancorate ideatic în actualitate și prin felul de a

Cartea lui Iacob Florea a fost posibilă pentru că a venit timpul de care se temea Oblomov. Este epoca marelui bruiaj, a haosului creativ, e Evul (Mass-)Mediu în care am ajuns să trăim marile frici oblomoviste. construi personaje sau de a alege teme, toate acestea conturează o scriitură percutantă și inedită. Eseistul, care știe să speculeze idei, să se ajute de talentul prozatorului, știe, totodată, să își construiască cartea de așa o manieră încât să rămâi fascinat de personaj, să fii tentat de tezele cărții și să fii de acord cu

faptul că ne-a cam scăpat sensul romanului lui Gonțearov. Este și o proză a ideilor, a argumentelor și a felului în care indivizi diferiți citesc diferit o carte.

Toate acestea configurează un volum despre care criticul Al. Cistelean spunea că e unul „foarte isteț”. Iscușința acestei cărți constă în primul rând în observația precum că asistăm la „operația de extragere din lume” și la retragerea într-un halat, pe un divan – o atmosferă orientală a unei lentori nefirești pentru dimensiunea occidentală. Halatul (ca o mască a trupului) e armura care facilitează ruptura de cursul lumii, e exodul dintre oameni și rostul lor accelerat întru ale ființei și ființării. Cartea lui Iacob Florea a fost posibilă pentru că a venit timpul de care se temea Oblomov. Este epoca marelui bruiaj, a haosului creativ, e Evul (Mass-)Mediu în care am ajuns să trăim marile frici oblomoviste. Este chiar epoca marilor birocrății, în care fișa postului înlocuiește pe individ, în care ființa este ecranată de tot felul de etichetări nedrepte și dezumanizante. De aici refuzul de a participa la această scriere absurdă și nefirească omului adevărat și organic.

La nici jumătate de an de la apariție, eseul are deja un portofoliu critic, s-au scris mai multe cronici despre această carte. Într-adevăr, eseul nu este o exegeză a romanului, el trădează însă, cu siguranță, performanța de a scrie o carte despre o altă carte și această scriitură conține un parcurs lectural în care încap multe alte texte de pe orbita romanului, dar și cea a lectorului ei, care citește și după asta scrie despre roman, despre acei care l-au înțeles, despre noi, cei care suntem niște Oblomovi fără ca să ne dăm seama. Și ignoranța, și inconștiența noastră țin

și ele de oblomovism, chiar dacă sunt o formă de antioblomovism, căci fuga secolului, marea alergare a mileniului trei nu se știe ce va aduce. Oblomov pare că știa. Noi nu avem decât să aflăm, dacă vom accepta provocarea lui Iacob Florea de a regândi personajul și noțiunea de *oblomovism* ca „model existențial”. „Oblomovismul meu înseamnă capacitatea omului de a întoarce spatele lumii pentru a se salva ca om”, remarcă Iacob Florea. De fapt, oblomovismul e personajul acestui eseu, nu Oblomov, și aceasta este marea realizare a eseului, de a personifica un concept, o idee, o aventură a ideilor.

MACHIAVELLISMUS REDIVIVUS ÎN STRUCTURA CUNOAȘTERII PSIHOLOGICE CONTEMPORANE

*Elena PRUS, dr. hab., prof. univ.,
Prorector pentru Proiecte
Universitatea Liberă Internațională din Moldova*

Într-o epocă definită a conexiunilor globale, Liudmila Anțibor revine la cauzele interminabilelor probleme de ordin socio-politic legate de factorul capitalului uman, de rolul și semnificația personalității în istorie și în dezvoltarea societății. În sens major, monografia *Макиавеллизм в структуре современного психологического знания: проблемы теории и методологии анализа* (Chișinău: CEP USM, 2014. 292 c., ISBN:978-9975-71-592-8), la bază o teză de doctor habilitat cu titlul *Machiavelismul în structura cunoașterii psihologice contemporane: probleme ale teoriei și metodologiei de analiză*, specialitatea 511.01 – Psihologie generală (susținută la USM în 2021), este un studiu despre devenirea paradigmatică a unui fenomen care a generat un amplu interes și o vastă biobibliografie științifică, memorialistică și mitografică.

Schimbarea contextului sociopsihologic actual, inclusiv în Republica Moldova, reformarea conștiinței sociale, regândirea orientărilor și idealurilor sociale au contribuit la interesul legat de personalitatea lui Niccolò Machiavelli și machiavelism. Fiind fenomene controversate și neomogene, tratate în mod diferit de la epocă la epocă, incluse/excluse în școli și direcții de diverse orientări, interesul specialiștilor din varii domenii se justifică prin intenția de a-l scoate din hățușul de speculații clișeizate.

Lucrarea Liudmilei Anțibor prezintă rezultatul unei cercetări specializate aprofundate în domeniul psihologiei generale, dar și un demers de natură socio-umană cu largi implicații interdisciplinare transversale. Elaborarea unui cadru teoretico-metodologic bine conturat al cercetării, pe de o parte, dar și strategiile apropiate identificate, pe de altă parte, au constituit premisele elaborării unui studiu doct de înaltă ținută pentru cei interesați de problemă din diferite perspective pe care le deschide.

Cunoașterea cadrului emergenței fenomenului Machiavelli în contextul civilizației europene, dar și imaginația profesională a

cercetătoarei au contribuit la reconfigurarea interpretativă a portretului istorico-psihologic al lui Machiavelli, considerat fondator al psihologiei politice moderne, și la dezvoltarea tradiției gândirii socio-politice pe care a întemeiat-o.

Studiul se distinge prin elucidarea hărții reale/ hărții mentale a fenomenului machiavelismului în arealurile cu tradiții diferite ale școlii sovietice/ruse și occidentale, incluzând examinarea interpretărilor clasice și cele de ultimă oră.

Luidmila Anțibor surprinde subtilitățile și paradoxurile gândirii lui Machiavelli legate de probleme de mentalitate, de valoare morală și comportament uman în contextul dificil când disensiunile socio-politice, pe de o parte, și alegerea personală motivată din punct de vedere al moralei timpului, vin în contradicție, iar facultățile *a gândi / a spune / a face* nu mai coincid. Potrivit convingerilor lui Machiavelli, societatea politică este o arenă de conflict și luptă între valori și interese sociale diferite, dând naștere adeziunii la diferite tipuri de opțiuni, iar prin aceasta, constată autoarea, gânditorul „a produs o ruptură radicală în gândirea politică a momentului și poate fi considerat *părintele pluralismului liberal contemporan*”.

Cercetătoarea configurează profilul filozofului italian ca „un gânditor realist și pragmatic, care conștientiza în mod esențial contradicțiile reale între morală și activitatea politică”. Conform doctrinei lui Machiavelli, arta de a conduce rezidă în corelarea scopurilor cu mijloacele prin care se pot atinge. Precizarea importantă a autoarei ține de faptul că este necesar de a analiza mijloacele „prin prisma relațiilor și a contextului din acele timpuri, adică să se ia în considerare situația politică și modul de înțelegere a relațiilor în stat din acel moment”. Iar actualitatea transpare în faptul că „gânditorul florentin a dezvoltat ideea, oarecum recunoscută, privind crearea unui sistem constructiv de funcționare a statului, care să țină cont de natura psihică și socială a individului și de rolul pe care îl are acesta în istoria umanității”. Iată, în expunerea autoarei, miezul doctrinei gânditorului florentin:

„Încercarea lui Machiavelli de a regândi și transforma cunoașterea despre fenomenul politicului, a impulsionat studiile psihosociale despre individul uman, creând o tradiție notabilă în acest sens. Așa cum individul uman nu este „perfect”, iar statul nu are nevoie de acesta, astfel, pentru realizarea necesităților și a scopurilor sale, în anumite situații, indivizii ar putea recurge la „violență” și diverse tactici care „transcend” normele morale. Deși aceste situații sunt posibile, acest fapt nu înseamnă nicidecum că aceste tactici sunt acceptabile. Machiavelli demonstrează că activitatea politică și arta conducerii statului nu este un mediu în care guvernează „normele etice și morale”, dar o „realitate” care funcționează după legile vremii și ale timpului. Tocmai aceste idei din teoria sa au suscitât dezbateri intense de-a lungul timpului printre cercetătorii din diverse domenii socio-umane.”

Ceea la ce converg numeroase cercetări este faptul că libertatea pentru filozof presupune „concretizarea dorințelor individuale și nu *inocularea* acestora prin presiuni din afara individului”. În psihologie, afirmă L. Anțîbtor, trăsătura ce descrie indivizii care au tendința de a crea confuzii și de a-i manipula pe ceilalți în scopul obținerii beneficiilor personale și a succesului este numită *machiavelism*. Astfel, obiectul cercetării îl constituie aspectele psihologice ale doctrinei lui Machiavelli „ca sorginte și factor social important pentru înțelegerea fenomenului machiavelismului”, înțeles ca „un mod de adaptare social-psihologică”. De atunci și până astăzi, ingineriile sociale și scenariile creative implică analiza psihologică în vederea explicării manipulării comportamentului uman.

Liudmila Anțibor conceptualizează fenomenul machiavelismului în psihologie prin identificarea a trei direcții generale de studiu: *direcția cognitivă* se referă la doctrina lui Machiavelli, cea *socială* analizează modul de interpretare a acestei doctrine în contextul socio-istoric, iar cea *individuală* implică istoria vieții lui Machiavelli. Foarte elaborat apare *modelul de cercetare multidisciplinară* care prezintă machiavelismul în structura cunoașterii actuale, asociind studiului psihologiei aspecte interdisciplinare ale filozofiei, politologiei, esteticii, eticii, pedagogiei, economiei. Un merit incontestabil al lucrării este delimitarea unei *noi direcții științifice – psihologia și politologia machiavelismului*. Astfel, studiul machiavelismului își extinde aplicațiile spre psihologia personalității, psihologia politică, psihologia comunicării, psihologia cognitivă, psihologia socială, psihologia clinică, psihologia organizațională ș.a. Toate aceste demersuri deschid orizonturi pentru multiple abordări teoretice ale fenomenului machiavelismului în psihologie cu accente specifice, în funcție de domeniu. În acest sens, autoarea analizează machiavelismul ca strategie stabilă de evoluție, ca și criteriu de adaptare psihosocială, ca și calitate necesară liderului, ca formă a imoralității, ca formă a disfuncțiilor individuale și sociale ș.a. Urmând aceste perspective, prezenta lucrarea capătă un pronunțat caracter interdisciplinar, conferindu-i originalitate.

Compartimentul *Implementarea rezultatelor științifice* impresionează prin elaborarea raportului psihologic, realizat la comanda procuraturii, privind tehnologiile de manipulare utilizate în propagandă, la care au participat un număr foarte ridicat de subiecți – 1723 de persoane. Cercetarea delimitează criteriile de bază ale *modelelor teoretice și experimentale* în studiul personalității cu tendințe de manipulare, fiind argumentate conexiunile dintre anumite trăsături de personalitate specifice persoanelor machiavelice. Prin aceasta, studiul permite elaborarea unor *programe de instruire* care includ și acțiuni de profilaxie/intervenție psihologică cu scopul de a dezvolta competențe asertive, capacități de înțelegere a sinelui și de rezistență la manipulare. Aceste programe sunt de interes nu doar pentru psihologi, dar și pentru alte domenii conexe (antropologie socială, etică, pedagogie, victimologie, securitate, drept, management).

Demersul investigativ întreprins în lucrare demonstrează gestiunea științifică profundă a ipotezelor înaintate și a demersului

euristic, strategii apropiate și consistență relevantă în elucidarea și înlăturarea contradicțiilor în normopatia fenomenului machiavelismului. Astfel, autoarea demonstrează că problematizarea parametrilor doctrinei machiavelismului este strâns legată de evoluția concepției personalității. Studiul analizează strategiile de dezvoltare în vederea formării personalității, care depind în mare măsură de viziunile despre lume, de scenariile personale, precum și de valorile morale și spirituale ale indivizilor. Acest postulat este deosebit de actual astăzi, când „autorealizarea, așa cum arată rezultatele mai multor cercetări psihologice, nu se produce fără realizarea propriilor idealuri și valori, iar noile condiții social-economice solicită exigențe din ce în ce mai înalte în raport cu ceea ce ar putea fi considerată o persoană de succes”. Or, afirmarea, autorealizarea și autoorganizarea sunt calități prin care se identifică astăzi omul activ și liderul. Interesul actual pentru doctrina lui Machiavelli este chiar mai actual ca niciodată, caracterizând sfera publică, comportamentul social și politic, deoarece include strategii care se orientează la modelarea viitorului.

Originalitatea cercetării rezidă, de asemenea, în efectuarea cercetărilor teoretice și empirice de teren pe un subiect care nu a mai fost abordat anterior, în demolarea unor idei și mituri depășite și în interpretarea lor modernă, în propunerea unor direcții și piste noi de investigație, care vizează abordări interdisciplinare a subiectului, în utilizarea cunoștințelor acumulate în cercetarea realităților socio-psihologice în contexte socioculturale diferite, în experimentarea de tehnici și metode de cercetare, precum și în prezentarea rezultatelor obținute într-o manieră convingătoare.

Lucrarea se distinge prin expunere sistemică, concludentă, fără abateri inutile, prin coerență conceptuală, ceea ce duce la o lectură antrenantă, instructivă din toate punctele de vedere și spre o imagine de ansamblu întru totul convingătoare despre contribuția incontestabilă a autoarei la sporirea relevanței subiectului și la deschiderea orizonturilor interdisciplinare.

Nota redacției. Prezenta rubrică, susținută de Natalia Zavtur, șef sector Campusul competențelor, are ca obiectiv trecerea în revistă a unor publicații periodice de specialitate din țară și de peste hotare. Sperăm să facilităm prin aceasta lectura profesională, atenționând asupra problemelor actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice.

BIBLIOTECA, revistă de bibliologie și științe ale informării, editată de Biblioteca Națională a României; apare din anul 1948; actualmente, cu periodicitate bimensuală. Revista prezintă abstracte la articole în română și engleză și este accesibilă online: http://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%204_2020%20site.pdf

Numărul 4` 2020. Realizările de succes ale domeniului biblioteconomic, proporțiile pe care le deține, recunoașterea socială mențin la ordinea zilei formarea cu scop precis a specialiștilor de bibliotecă. Este un motiv de mândrie pentru colegii din România să spună că lucrurile merg bine în această privință, după cum se vede din editorialul revistei, semnat de prof. Mircea Regneală, în contextul aniversării a 30 de ani de la înființarea *învățământului biblioteconomic românesc*. Aflăm că după câteva decenii de stagnare, la 1 octombrie 1990, s-a înființat o Secție de biblioteconomie (numită inițial bibliologie) de nivel universitar în cadrul Facultății de Litere a Universității din București. Până în prezent, aici au fost formați cca 1000 de licențiați și masteranzi, susținuți 35 de doctore; funcționează învățământul postuniversitar și de reconversie profesională. Semnificativ este faptul că „din prima promoție de absolvenți au făcut parte 10 tineri basarabeni”. Cu siguranță, a fost un gest de atitudine frățească, de solidaritate pe calea Renașterii naționale (pp. 1-2).

Sub aspect profesional general și metodologic, atrage atenția articolul dedicat proiectului *Bibliografia publicațiilor bibliografice*

existente în Biblioteca Academiei Române (1831-2015). Acesta a demarat la începutul anului 2019 în cadrul Serviciului de Bibliografie Națională a Bibliotecii Academiei Române și se va desfășura pe parcursul mai multor ani. Va include publicații românești și străine, indiferent de autor și de locul apariției, desemnând literatura de specialitate pe diverse domenii. Este un proiect deschis, realizat online, ce-și propune ca scop „de a garanta orientarea utilizatorilor, prin universalizarea informației, răspunzând cât mai multor interese formative, sociale sau profesionale” (Elena Georgeta Mircea, Svetlana Căzănar, Maria Buturugă, pp. 3-4).

Cunoaștem din revistă despre un proiect inedit, realizat de Biblioteca Județeană Satu Mare. Acesta se numește *Județul Satu Mare. 100 de ani în 100 de imagini*, fiind consacrat Centenarului Marii Uniri de la 1918. Reprezintă un album de fotografii cu valoare documentară pentru județ, cu texte explicative în limbile română, greacă, germană și engleză, tipărit în format grafic excepțional (Paula Horotan, pp. 5-9).

Din perspectiva planificării strategice este descrisă activitatea filialei Facultății de Litere a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I” din București. Sesizăm o prezentare cuprinzătoare, sistematizată, cu elemente de analiză, evidențierea particularităților, specificarea momentelor critice și a sugestiilor privind dezvoltarea în viitor (Corina Dovîncă, pp. 10-14).

Biblioteca Națională a României valorifică cu grijă cercetările în domeniul folclorului românesc. Dacă este vorba despre *cântecele populare de nuntă*, scrie Cristina Marinescu într-un articol al revistei, un rol considerabil îl au manuscrisele învățătorului bucovinean Alexandru Voevidca. El a notat peste 3700 de melodii, dintre care o selecție de 384 melodii cu text au fost publicate într-un volum, sprijinit material de către Regele Carol al II-lea al României. Comentând tipologia cântecelor, autoarea remarcă adâncimea trăirilor sufletești ale poporului român, punctează cu tărie ideea că

folclorul face parte din patrimoniul național, or „păstrarea sa este vitală pentru conștiința noastră de sine” (pp. 15-17).

Din experiența de peste hotare, revista înserează articolul consacrat Asociației Bibliotecarilor și Profesioniștilor din Biblioteci din Republica Cehă. Descoperim că istoria comunității profesionale a fost dramatică, inițiativele de a se reuni într-o Asociație fiind puse la cârma Imperiului Austro-Ungar, de asemenea fragmentate în componența statului Cehoslovacia. Dar după anul 1990 Asociația a renăscut. Este distinctă prin faptul că include, în afară de bibliotecari, și profesioniști din domeniul gestionării informației, informării și comunicării. (Roman Giebisch, Vít Richter, Linda Jansová; trad. de Raluca Man, pp. 18-23).

Mai regăsim în revistă două omagii dedicate Nicoletei Marinescu, manager și evaluator european în info-documentare: un interviu al Elenei Leonte și articolul Elenei Tîrziman. Aceste materiale sunt mult prea informative și expresive ca să fie prezentate pe scurt, invitând la o lectură aplicată (pp. 24-30; pp. 31-32). Este alăturată bibliografia selectivă a cercetătoarei Nicoleta Marinescu (pp. 33-35).

Numărul 5` 2020. Editorialul revistei invocă *problema pandemiei*, înserând reflecțiile managerului de bibliotecă, cunoscutului cercetător Octavian Mihail Sachelarie. Resimțim alături de autor

influențele dureroase ale realității pandemice atât pe plan social, psihologic cât și profesional. Totodată, remarcăm că bibliotecile nu au „capitulat” în fața situației, și-au reorganizat activitatea, s-au ocupat de infrastructură, și-au transferat lucrul cu publicul online. Dar speranțele vizează revenirea la starea normală, deoarece comunicarea la distanță „nu poate suplini nici pe departe comunicarea directă, comuniunea umană, dorința de participare și de dialog a utilizatorilor noștri” (pp. 1-2).

Articolul *Biblioteca la răscruce*, semnat de Ioan Milică (director general BCU „Mihai Eminescu” Iași),

prezintă situația statistică a bibliotecilor din România din ultimii zece ani, în baza datelor Institutului Național de Statistică (pp. 3-5).

Despre crearea *Bibliotecii Digitale a României* comunică în articolul său Corina Dovîncă. Adevărat, realizarea sarcinii date a fost anevoioasă, dar încununată cu succes, definitivată sub toate aspectele, inclusiv al finanțării (pp. 6-10).

La rubrica *Viața filialelor* sunt înserate două articole. Primul, semnat de Gabriela Tomescu, relatează despre o colecție de stampe (vedute) originale ale Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” Argeș. Acestea aparțin autorilor M. Moro și G. Regellato, urmași ai celebrului pictor venețian Canaletto (pp. 11-12). Al doilea articol, semnat de Daniela Carmen Sava, trece în revistă activitatea filialei Bâlea a Bibliotecii Județene „Astra” Sibiu. La ceas aniversar, aceasta vine cu realizări de succes, demonstrând că este o instituție comunitară importantă (pp. 13-15).

Dr. Raluca Man trezește curiozitatea cititorilor prin descrierea Bibliotecii Oodi, una din filialele Bibliotecii orașului Helsinki. Oodi este amplasată într-o clădire nouă și este o bibliotecă de tip nou. A fost proiectată în urma consultărilor cu cetățenii, de la care au survenit peste 2000 de idei. Oferă acces la cca 3 milioane de resurse de informare, propune o multitudine de facilități, își extinde spațiile spre diverse așezăminte culturale: un cinematograful, studiouri de înregistrare și fotografie, precum și zone pentru expoziții și evenimente comunitare. Lecturarea integrală a articolului va pune în lumină și alte detalii, care intrigă și undeva, în adâncul conștiinței, dau speranța să ne bucurăm și noi cândva de biblioteci moderne (pp. 21-28).

Revista se încheie cu un omagiu aniversar adus bibliotecarei din Vaslui Valentina Lupu, care s-a dedicat cu tot sufletul muncii bibliotecii școlare și promovării profesiei bibliotecarului. Un gând nobil trezește acest material – cât de frumoasă e profesia cu oame-nii ei (pp. 29-30).

БИБЛИОТЕКА, revistă rusească de nivel național, de masă, ilustrată, apare din anul 1910, având periodicitate lunară; include articole care reflectă, cu precădere, practici ale bibliotecilor, dar înserând și generalizări teoretice.

Numărul 3` 2020. Primele mesaje ale revistei vizează informații oficiale. Aflăm că din 1 iunie 2020 în Rusia este anulată aplicarea standardului interstatal СИБИБД ГОСТ

7.1-2003 „Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления” (p. 4). (În Republica Moldova substituirea standardului dat este în curs de examinare). În comentariul la un alt document oficial, pentru prima dată, se definește *biblioteca model*. Aceasta reprezintă: „mediu deschis, public, cultural, informațional, un loc confortabil pentru lucrul individual și colectiv și de autorealizare creativă, destinat inclusiv persoanelor dezavantajate, cu acces rapid și în bandă largă la internet, platformă de acces la resursele informaționale interne, moderne, cu caracter științific și artistic pe diferite suporturi” (p. 5).

Revista este bogată în idei originale și experiențe de lucru ale bibliotecilor. Astfel, autoarea Elena Salyeva descrie practica de utilizare a tehnicii *cartarea video*, care prevede proiectarea imaginilor, în baza unui software, pe suprafețe reale, creând efecte și animații uimitoare. Utilizatorii bibliotecii au posibilitatea să contemple scene și personaje din operele artistice, de parcă ar fi reale, fapt ce aprofundează percepția mesajului operelor (pp. 26-27).

Autoarea Victoria Kulmala relatează despre colaborarea dintre două biblioteci municipale din Finlanda și Rusia, având ca obiectiv comun *interacțiunea bibliotecii cu școala*. Beneficiile sunt reciproce: biblioteca rusească a împrumutat experiența diferențierii activităților pe clase, în funcție de rolul vârstei elevilor în asimilarea conținutului de bibliotecă; biblioteca finlandeză a preluat din practica vecină includerea orelor de lectură în programul claselor primare. (pp. 16-18).

Pe palierul bunelor practici se regăsesc și cele de promovare a tradițiilor și realizărilor comunității locale. Acestea includ: activități de master-class (confecționarea obiectelor hand-made); expoziția-muzeu în bibliotecă a obiectelor populare de uz casnic; evenimentul „Trăiește frumusețea din popor” (sărbătoarea meșteșugurilor); editarea diverselor materiale despre localitate (ghidul localității, letopisețul evenimentelor locale); excursii în locurile de instalare a monumentelor istorice. Semnificativ, bibliotecile preiau

numele unor personalități locale notorii, inclusiv al bibliotecarilor (pp. 12-13).

La dorință, pot fi spicuite și alte idei valoroase: construirea în afara spațiului bibliotecii a BiblioParcului cu sculpturi din lemn, reprezentând eroi sau imagini din povești; crearea arborelui genealogic de lectură al familiei; salutarea fiecărui cititor nou cu un prezent; concursul manuscriselor utilizatorilor/bibliotecarilor cu rețete de mâncare (pp. 14-15); crearea laboratorului științific al copiilor cu titlul „Minuni fără magie” (pp. 59-61); utilizarea metodei neobișnuite de promovare a cărților *Proiectul „12”* (în fiecare lună sunt promovate cărțile autorilor, numele cărora începe cu prima literă a lunii) (p. 65); lecții în baza cărților citite (despre relațiile dintre copii, despre frică, despre reciclarea deșeurilor etc.) (p. 70).

Impresionează propunerea răspândirii afișelor de publicitate în locurile frecvent vizitate de cetățeni. Privitor la aceasta se recomandă folosirea elementului de asociere, iar ca formă de exprimare – versuri. De exemplu, un afiș la magazin ar avea textul: „Ți--ai procurat produse de mâncare./ Or, corpul tău e mulțumit./ Dar nu uita de hrana inimii, pe care/ La bibliotecă o găsești, de ai venit” [tr. noastră – N.Z.] (p. 14).

Din experiența bibliotecilor Republicii Kazahstan, înserate în revistă, merită atenția metodele de lucru cu persoanele dezavantajate. Pentru hipoacuzici sunt demonstrate filme cu comentarii scrise; pentru persoanele cu deficiență de vedere este elaborat *Ghidul prin locașurile sfinte* – o hartă de relief tactilă cu iluminare; pe parcursul verii este realizat programul „Cartea nu are vacanță”, destinat copiilor cu dizabilități etc. Important, sunt organizate activități exramuros de promovare a creației persoanelor cu nevoi speciale, pentru a atenționa opinia publică asupra problemelor acestora (pp. 36-37).

Câteva articole ale revistei sunt dedicate tehnologiei muncii și profesiei. Acestea relatează despre crearea bazei de date bibliografice corporative dedicate localității (pp. 44-46), performanțele unui manager de bibliotecă (pp. 47-49), realizările publicistice ale unui specialist notoriu de bibliotecă (pp. 62-63).

Așa cum tinerilor le aparține viitorul, miza pe ei este mare. Crearea asociațiilor tinerilor bibliotecari constituie în Rusia o practică deja înrădăcinată. La rubrica „Cursul spre dezvoltare”, revista plasează discuția cu liderii unor asemenea comunități, intitulată *Responsabili de perspectivă*. S-a dialogat în jurul subiectelor:

direcțiile de activitate, realizările, planurile pentru viitor. Sugestiv, tinerii inițiază împreună proiecte inedite, promovează profesia (pp. 19-25).

Numărul 4` 2020. Dezvoltarea profesională este subiectul revistei, plasat în prim plan, deși sub cupola diferitor rubrici: cadrele, școala metodistului, mediul electronic ș.a. Astfel, este susținută ideea îmbunătățirii comunicării profesionale, or o platformă virtuală, creată de un centru biblioteconomic teritorial poate soluționa efectiv această problemă (pp. 8-10). Îndeosebi de utile sunt recomandările metodice privind elaborarea scenariului unei activități de bibliotecă vizavi de: maniera de tratare a temei, alegerea lexicului, crearea structurii, compoziției, montarea subiectelor, sonorizarea etc. (pp. 11-14). Cei interesați de colectarea și prelucrarea automatizată a datelor statistice pot lua cunoștință de un program special – „BiblioStat” (pp. 15-17).

Poate fi urmărit dialogul cu liderii asociațiilor tinerilor bibliotecari în contextul răspunsurilor la întrebările: „Cum ați creat echipa?”, „Care sunt motivele de aderare a tinerilor la asociație?” (pp. 18-21).

Este oportun interviul acordat revistei de către directorul unei biblioteci regionale de proporție (Larisa Suleimanova). Aflăm că este vorba despre o bibliotecă modernă, dotată cu tehnică performantă, având o colecție bogată de cărți electronice și acces la resurse în rețea, dispunând de o infrastructură dezvoltată, acordând multiple facilități utilizatorilor. Este neobișnuit *parteneriatul bibliotecii cu rețeaua de librării*: utilizatorii bibliotecii beneficiază la cumpărarea cărților de reducere la preț; de asemenea, ei pot returna cărțile împrumutate de la bibliotecă la librării, dacă acestea sunt mai aproape teritorial de locul de trai (pp. 26-33).

Concursurile ca metodă de lucru cu cititorii nu sunt o noutate, însă experiența bibliotecilor, trecută în revistă, poate sugera noi teme și forme de realizare: concurs de fotografii, de excursii audio, de stand-up literar, pentru cel

mai bun book-trailer, pentru cel mai bun cântec de autor (Tatiana Kartonojkina, pp. 22-25).

Prezintă interes articolul dedicat salvărdării limbii unei minorități naționale, o abordare efectivă de soluționare a problemei fiind crearea în Biblioteca Națională pentru Copii a Republicii Bureatia a unui Centru de Limbă Natală (Svetlana Danilenco, pp. 38-40).

În contextul stimulării colaborării internaționale, revista reflectă activitatea Bibliotecii Naționale pentru Copii din Armenia. Printre practicile de succes ale Bibliotecii se înscriu: întâlnirile cu diplomații acreditați în țară, crearea spațiului cu destinație specială pentru literatura în limbile lumii, Proiectul internațional cu participarea bibliotecilor din Ucraina și Kazahstan „Biblioteca mea personală” (eseul cititorilor copii) ș.a. (Gayane Karapetean, Madlena Ovsepean, pp. 44-47).

Imaginația specialiștilor din bibliotecile pentru copii este infinită. Ce, altceva, se poate spune despre expoziția „Cărți noi”, amenajată în formă de mâncăruri: salate, cocktailuri, torturi etc., evident, respectându-se ordinea biblioteconomică – gruparea cărților în funcție de autori, limbă, teme etc. Această expoziție, relatează autoarea Ludmila Ogrina, este expusă în „Cafeneaua artistică”, sală destinată serviciilor de creație a copiilor (pp. 48-50).

Revista satisface curiozitatea profesională și prin asemenea relatări ca: scenariul jocului de afaceri cu tematică ecologică (pp. 53-55), Ziua Științei în bibliotecă (pp. 63-65), activități pentru copiii cu afecțiuni psihice (pp. 69-72), abordări metodologice ale lecturii în glas (pp. 73-74), interviuri cu manageri de bibliotecă (pp. 51-52).

БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЕ, revistă editată de Biblioteca de Stat a Rusiei, fondată în anul 1952, apare de 6 ori pe an; poartă caracter științifico-practic. Este inclusă în „Lista revistelor rusești recenzate, indicate să reflecte rezultatele tezelor de doctorat în vederea obținerii titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat”. Prezintă, în paralel, abstractul articolelor și referințele bibliografice în limba engleză.

Numărul 3` 2020. Este cunoscut faptul că una din direcțiile de activitate a bibliotecilor mari incumbă cercetarea științifică. Cu acest subiect revista deschide întâlnirea cu cititorii săi, înserând articolul specialistului în biblioteconomie P.A. Lodyghina. Autoarea analizează starea lucrurilor în bibliotecile regionale,

constatând amploarea muncii de cercetare, dar și existența unui șir de probleme. Concomitent, ea propune soluții demne de reflecție: revenirea la practica anilor '90 de elaborare a planurilor de coordonare a activității de cercetare; dezvoltarea competențelor bibliotecarilor în metodologia cercetării științifice; editarea culegerilor de lucrări științifice; asigurarea indexării publicațiilor în baza de date națională ș.a. (pp. 231-240; abstract eng.: pp. 241-242).

Managerii de tehnologii informaționale ar putea fi interesați de articolul dedicat *gestiunii datelor conexe în acces deschis*. Subiectul este acoperit de descrierea realizării unui proiect al

Bibliotecii de Stat a Rusiei, în urma cărui schema de clasificare de bibliotecă BBK este utilizată ca un sistem eficace de organizare a cunoștințelor. În baza lanțului amplu de formulări semantice a schemei, publicării ei în mediul de date conexe în acces deschis, s-a reușit îmbogățirea catalogului electronic al bibliotecii cu elemente de căutare a informației. A câștigat utilizatorul, având posibilitatea să urmeze un traseu exact spre informația necesară (O.A. Lavrenova, A.A. Vinberg, pp. 243-256; abstract eng.: pp. 257-260).

În ultimii ani, mediatizarea activității bibliotecilor în format video a sporit simțitor, dar, cu regret, nu și analiza și evaluarea acestei experiențe precum și determinarea perspectivelor ei. Din aceste considerente, autoarea N.V. Popova, reflectează în revistă asupra problemei date. Ea examinează interpretările termenului „content video”; propune o clasificare a produselor video de bibliotecă (revistă bibliografică video, expoziție virtuală, webinar, interviu, bandă video umoristică, internet-translare, enunțul manifestării, raport video, book-trailere); sugerează căi de îmbunătățire a realizărilor video ale bibliotecilor (pp. 261-268; abstract eng.: pp. 268-270).

Un aspect biblioteconomic, mai puțin cunoscut, este elucidat de autoarea I.C. Boldyreva. Ea face o *analiză comparativă a deservirii bibliotecare a emigranților* în Rusia și Germania, folosind datele sondajului pe bază de chestionar. Se constată, de exemplu,

utilizarea terminologiei diferite: în Germania, se operează cu termenul „activitatea multiculturală a bibliotecii”, presupunând deservirea utilizatorilor reprezentanți ai diferitor culturi, dar și pregătirea bibliotecarilor pentru această activitate; în Rusia, se folosesc termenii „deservire pluriculturală” (поликультурное обслуживание) în sensul dialogului cultural și „deservire multiculturală” (мультикультурное обслуживание) în sensul prestării serviciilor în mod egal utilizatorilor. Bibliotecarii germani care lucrează cu emigranții sunt, în majoritatea cazurilor, proveniți din emigranți. În ceea ce privește metodele de lucru, bibliotecile germane prestează filme despre cărți, oferă emigranților lecții de cultură a informației. Nici în una din țări bibliotecile nu duc evidența utilizatorilor emigranți, nu solicită organelor de resort date despre această categorie de populație, nu analizează necesitățile lor informaționale; nu se face finanțare cu scop precis. E clar, lucrurile trebuie îmbunătățite (pp. 289-298; abstract eng.: pp. 299-300).

Autoarea A.V. Petrova consacră articolul său analizei cercetărilor despre *albumele în formă de manuscris*, regăsite în colecțiile bibliotecilor. Merită atenție maniera de analiză, fiind specificate etapele cercetării, direcțiile, principiile de studiere a albumelor aparținând diferitor școli și curente de cercetare (pp. 271-277; abstract eng.: pp. 278-280).

Materialul privind formarea profesională continuă, propus de autoarea N.L. Golubeva, intrigă în speranța cunoașterii unor *noi forme și metode de instruire*. Din experiența descrisă, deducem, însă, că formarea specialiștilor de bibliotecă în Rusia se desfășoară aproximativ ca și la noi, atât sub aspect tematic, cât și metodologic. Adevărat, pot fi descoperite unele elemente noi. De exemplu, trezește curiozitatea tema: „Crowdsourcing și crowdfunding ca instrumente de realizare a proiectelor de bibliotecă”. Ideea constă în antrenarea în muncă a partenerilor bibliotecii, folosind capacitatea lor de explorare a tehnologiilor informaționale de comunicare. În ceea ce privește metodele de învățare, o noutate este constituirea în cadrul orelor practice a *grupelor temporare de proiect*, care, în baza discuțiilor, vor schița repere ale proiectării inovaționale, importante ca produs didactic și aplicativ (pp. 325-332; abstract eng.: pp. 333-334).

Sub aspect informativ, sunt prezentate rezultatele unor cercetări privind *diminuarea naturală a coronavirusului SARS-CoV-2* de pe materialele de arhivă și de bibliotecă. Aflăm, în general, că

diminuarea de pe foile cărților se produce *după patru zile de carantină*. Dar deciziile, în caz concret, trebuie să se bazeze pe documentele reglementatoare ale organelor de resort (trad.: M.V. Fedotova; pp. 301-304).

Numărul 4` 2020. *Reconstrucția arhitecturală* a bibliotecilor este o problemă actuală, mai ales, pentru instituțiile dislocate în încăperi acomodate. Efectiv, pentru a capta atenția, primul articol al revistei este dedicat temei date. El oferă o sugestie concretă – pre-proiectul de analiză a transformării arhitecturii unei biblioteci, având ca expresie matricea de idei și posibile decizii (M.N. Kolesnikova, V.P. Timonin, pp. 343-352; abstract eng.: pp. 352-354).

Prezintă interes și mesajul autorului A.B. Antopolsky, privind includerea în sistemul de deservire informațional-bibliotecară a *documentelor nepublicate*, amplasate pe site-ul instituțiilor de cercetare științifică a Academiei de Științe a Rusiei. Savantul propune clasificarea acestui gen de documente, punerea lor în acces prin intermediul sistemului informativ de referință; identifică cercul problemelor privind realizarea practică a procesului în cauză (pp. 355-365; abstract eng.: pp. 365-366).

Asigurarea regăsirii tematice a informației în catalogul electronic este obiectul materialului semnat de E.V. Dobnya. Aflăm că o

atenție deosebită se acordă conexiunii diferitor limbaje, tezaure, titluri de subiecte, cuvinte-cheie, așa încât să fie posibilă căutarea multidimensională a informației. Însă este necesară actualizarea/modificarea conținutului lexical al limbajelor de indexare; se impune problema formării mediului comun al datelor conexe în acces deschis (pp. 367-372; abstract eng.: pp. 372-374).

Articolul referitor la traseul miștării unei *colecții de manuscrise a Casei de Habsburg*, deținute recent de Biblioteca de Stat a Rusiei, are importanță din punctul de vedere al culturii generale, dar și ca fapt al contribuției bibliotecilor la păstrarea,

cercetarea și difuzarea tezaurului istoriei universale a culturii scrise (A.V. Lisitsyna, pp. 375-384; abstract eng.: pp. 384-386).

Revista reflectă rezultatele studiului istoric privind *programele despre carte și lectură la televiziune*. Impresionează titlurile emisiunilor televizate: „Exlibris”, „Izvorul cărții”, „Cufărul cu cărți”, „Alegerea liberă”, „Biblioteca de acasă”, „Ordinea cuvintelor” etc. Concluzia sugerată de autorul studiului este că mediatizarea cărții și lecturii prin intermediul televiziunii are importanța netrecătoare (V.K. Solonenko, pp. 387-395; abstract eng.: pp. 395-397).

Un rol de vază în *dezvoltarea științei bibliografice* ruse aparține teoreticianului E.K. Bepalova. Deși contribuția ei științifică este multilaterală, autoarea E.Yu. Ajeeva, oferindu-i o dedicație, pune în lumina una din cele mai mari realizări ale cercetătoarei – *construirea metodei istorice a științei bibliografice*. Esența acesteia constă în îmbinarea paradigmei actuale a bibliografiei, metodologiei abordării sistemice și filozofiei procesului istoric. Pe acest fundal, bibliografia este privită ca produs al evoluției în mod obiectiv a fenomenelor de natură informațională. Cu ajutorul metodei nominalizate, savanta a explicat majoritatea aspectelor bibliografiei: ramurile, tipologia lucrărilor, istoria activității, concepțiile specialiștilor notorii în domeniu etc. (pp. 399-405; abstract eng.: pp. 405-407).

Demersul internațional este abordat în revistă prin articolul dedicat Băncii de idei IFLA, inițiată de proiectul „Viziunea globală” (2017-2018). Autoarea M.Yu. Neshcheret a selectat ceea ce poate prezenta interes pentru specialiștii autohtoni. De exemplu, ideile: arhiva digitală în acces deschis „Viața și memoria” (Portugalia, Republica Coreea), baza de date online a tehnologiilor noi de bibliotecă (Australia, Canada, Malaysia, Filipine), educarea culturii organizaționale (Portugalia, Nepal), depășirea stereotipiilor înrădăcinate (Australia, Jordan), Programul internațional de tutorat (SUA), interdicția de utilizare a abrevierilor (Canada) etc. (pp. 409-414; abstract eng.: pp. 414-415).

БИБЛИОГРАФИЯ, revistă fondată în anul 1929 de Camera Cărții din Rusia; apare lunar, este inclusă în „Lista revistelor rusești recenzate, indicate să reflecte rezultatele tezilor de doctorat în vederea obținerii titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat”. Include, cu precădere, publicații din domeniul bibliografiei, se adresează și altor sfere înrudite; prezintă abstractul articolelor în rusă și engleză.

Numărul 3` 2020. Revista atrage, întâi de toate, privirea teoreticienilor prin articolul Tatiane Berestova, dedicat procesului de *integrare a științei bibliografice și științei informării*. Autoarea susține că acest fenomen este inevitabil pentru că obiectul ambelor științe este informația, or în condițiile informatizării și dezvoltării tehnologiilor comunicaționale apropierea devine tot mai pronunțată. Dacă diferențierea se produce spontan, integrarea necesită organizare. Vizavi de aceasta, sunt reliefate sarcinile: adaptarea practicilor documentare la funcționarea în condițiile informatizării globale, dezvoltarea aparatului terminologic al științelor și

crearea cunoștințelor teoretice integrative. Din perspectiva dezvoltării terminologiei, autoarea specifică semnificația termenilor: *informația secundară, informația secundară-semantică și informația bibliografică*, aduce argumente temeinice în favoarea importanței informației bibliografice (pp. 19-38).

Este incontestabilă utilitatea materialului consacrat cerințelor de *elaborare a bibliografiei* la lucrările științifice. În urma unui studiu de caz, autorii au descoperit o multitudine de neconformități și omisiuni, cum ar fi: întitularea neuniformă a bibliografiei (listă bibliografică, listă de cărți, surse bibliografice etc.), omiterea spațiilor, utilizarea incorectă a semnelor de punctuație, ignorarea prescurtării cuvintelor, aplicarea simultană a regulilor oferite de standarde cu destinație diferită etc. (O.Ya. Sakova, L.G. Taranenko, pp. 39-50). Indubitabil, admiterea greșelilor demonstrează lipsa de respect pentru regulă, îngreunează regăsirea resurselor de informare, diminuează credibilitatea cercetătorului.

Despre *serviciile online în domeniul împrumutului inter-bibliotecar* comunică autoarea I.Yu. Krasilnikova. Ea face analiza unor asemenea servicii, concretizează termenii: „serviciu”, „serviciu facilitat” (rus. „сервис”), serviciu de bibliotecă etc., subliniază rolul sistemului automatizat de bibliotecă în prestarea serviciului *abonamentul inter-bibliotecar*. În final, autoarea propune utilizarea termenului-expresie „serviciu facilitat online în biblioteci și

instituțiile informaționale – realizat în baza tehnologiilor informaționale de comunicare” (pp. 51-63).

Este sugestiv articolul rezervat *bibliotecii personale*. Autorii N.V. Radišauskaite, L.V. Lizunova examinează în detalii conținutul termenului, precum și a celor apropiați, adesea folosiți ca identici: „biblioteca privată”, „biblioteca particulară”, „biblioteca de la domiciliu”, „biblioteca de familie”, „colecție bibliofilă”. Preferință se acordă „bibliotecii personale”, termen antinomic „bibliotecii publice” (pp. 96-107). Ca atare, reflecțiile date țin de bibliologie, dar în același timp sunt elocvente pentru domeniul biblioteconomic, așa cum multe biblioteci personale fac parte din colecțiile bibliotecilor publice, fiind donate de personalități sau rudele lor. Indubitabil, transparența terminologică facilitează comunicarea profesională.

Revista mai oferă diverse cercetări bibliografice, omagii aduse bibliografilor, recenzii, prezentări de produse bibliografice.

Numărul 4` 2020. Primul articol al revistei, semnat de S.S. Ilizarov, se referă la *biobibliografiile din domeniul istoriei*. Chiar dacă este vorba de exemple concrete, sunt expuse multe idei cu caracter general. Aflăm despre alte surse, decât cele tipărite, de răgăsire a informației pentru indicele biobibliografic, cum ar fi, de exemplu, discuțiile în cercul istoricilor. Sesizăm una din dilemele cu care se confruntă bibliografia – prezentarea operei savantului care a activat doar parțial în domeniul istoriei; constatăm influența factorului politic asupra evidenței publicațiilor cercetătorilor istorici. Contribuția cercetărilor bibliografice este majoră: biobibliografiile prezintă descrierea resurselor în mai multe limbi, conțin sinteze ale activității savanților, pun în lumină date biografice absolut necunoscute, includ pe lângă tipărituri și materiale nepublicate etc. În esență, înțelegem rolul apreciabil al bibliografiei la dezvoltarea istoriei ca știință (pp. 3-16).

Este oportun articolul privind *deservirea informativ-bibliografică în timp de pandemie*. Acesta evocă experiențe internaționale, pornind de la IFLA,

continuând cu bibliotecile naționale și publice din Canada, SUA, Elveția, Suedia, Olanda, China, Indonezia, Rusia. Sunt punctate aspectele pozitive: mobilizarea promptă, în comun, a bibliotecarilor privind adaptarea la situația pandemică; diseminarea informației despre coronavirus în baza surselor credibile; transpunerea serviciilor de informare bibliografică în format online; activizarea serviciilor de referință online. În calitate de canale de deservire bibliografică, sunt folosite: poșta electronică, site al bibliotecii, telefonul, rețelele sociale, bibliotecile fiind la dispoziția publicului 24 din 24 ore, 7 zile pe săptămână (M.Yu. Neshcheret, E.L. Naydina, pp. 17-27).

O preocupare actuală de bibliotecă este *descrierea bibliografică a documentelor*. Despre standardul nou în acest domeniu (ГОСТ Р 7.0. 100-2018) este vorba în articolul autorilor T.A. Bakhturina și I.Yu. Aseeva. Mai bine zis, despre întrebările cu care se confruntă bibliografia în implementarea acestuia. Iată câteva dintre cele necunoscute: standardul nou se referă doar la cataloage sau și la indicii bibliografici, listele de resurse de informare, fișiere? Cum trebuie tratată „regula celor trei” (autori) în vedeta de autor? Poate fi păstrat elementul „desemnarea generală a materialului”? Dacă editorul prezintă unele date cu majuscule sau cursiv, în descrierea bibliografică vor fi preluate întocmai? Desigur, se fac explicațiile corespunzătoare la întrebările sesizate (pp. 17-27), or acestea ar putea fi utile și pentru bibliografia noastră, la hotarul elaborării unui standard național de descriere bibliografică.

O experiență a SUA, diferită de cea europeană, vizează păstrarea și utilizarea documentelor oficiale de stat, transmise bibliotecilor în cadrul depozitului legal de publicații. Despre aceasta comunică E.I. Kozlova în articolul *Particularitățile sistemului de exemplar obligatoriu în SUA*. Se menționează că, în majoritatea cazurilor, documentele de stat nu fac obiectul dreptului de autor, or bibliotecile cu statut special (Biblioteca Congresului și unele biblioteci principale ale statelor) le depozitează în formă de copii. Acest lucru este important, deoarece contribuie la completarea patrimoniului național de publicații și asigurarea accesului cetățenilor la informația oficială, curentă și retrospectivă. Curios, Biblioteca Congresului poate solicita achiziția documentelor străine, confiscate de către organele de stat, și a oferi copiile lor utilizatorilor (pp. 28-37).

Revista abordează *problema adnotării publicațiilor vechi*, inclusiv a serialelor, în contextul procesului digitizării acestora. Autorul

articolului la subiectul dat, E.K. Sokolinsky, aduce exemple de adnotare, subliniind importanța unor elemente de considerare. Printre acestea se înscriu: prezentarea documentului pe fundal cultural-istoric, argumentarea importanței actuale, sublinierea valorii de conținut, aprecierea poligrafică, evaluarea valorii materiale, identificarea posibililor cititori, menționarea popularității cărții/documentului la vremea sa; stilul adnotării să fie publicistic, facil, pe înțelesul tuturor etc. (pp. 67-81).

Captează atenția articolul autoarei Yu.V. Gushul dedicat *lecturării și înțelegerii textului bibliografic*. În sprijinul facilitării acestui act vin produsele informațional-analitice, or pentru asigurarea calității lor se propune pentru discuție un model lingvistic de analiză a indicilor bibliografici, având ca expresie un tabel formalizat axat pe conținuturi (pp. 113-124).

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rînduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiteri-le, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
  - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
  - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
    - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține intergral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 81 (2021) Nr. 2

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BiblioPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

9 771811 900001

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>